

SUVI AIAS

**Milleks meile
Eesti roosid?**

**Võrratu
haljastusega
loomaaed**

**TESTIME
OKSAKÄÄRE**

**Algab konkurss
"Eesti kauneim
maakodu 2016"**

**Laudapealne
paradiis**

Maaromantika

hind 4.40 €

TEEME TÖÖRIISTADELE KAPI

9 770 140 688 857

ISSN 1406-8885

Taimede elujõu allikas

Substral® Miracle Gro® on taimedele kergesti omastatav 100%-liselt vees lahustuv mineraalne pulberväetis, mis toimib nii juurte kui lehtede kaudu. Lihtne ja mugav kasutada.

Substral® Miracle Gro® sarjast leiad aia üldväetise ning eriväetised suvelilledele, roosidele, okaspuudele, happelembestele, maasikatele, tomatitele, kurkidele, elulõngadele, hortensiatele, mustikatele ja viinamarjadele.

Võta ja proovi ning väikesed imed Su aias võivad alata!

www.substral.ee

8

SUVI AIAS

4	Juhtkiri	58	Murutraktor muutub üha paindlikumaks	104	potis ja puuris
Kivisse raiutud ilu
8	Maaromantika
Kristiina Tares	64	Valge ristik – muru võlu ja valu	112	Kodu endises ohvitseride garnisonis
18	Laudapealne paradisi	70	Kõitvad suvised ronijad	120	Mullast võib saada ohtliku haiguse
24	Puitu armunud peremehe kodutalu	76	Korduskülv pikendab saagiaega	126	Grillimeistrite maitsete sümfoonia
30	Aed väärrib nägusat tööriistakappi	78	Väike vingerdav abiline	134	Salatite aeg
34	Aedniku abimees – rahvakalender	80	Uus ilm Eesti aias	140	Lõbus nõõbimäng kõikjale kaasa
44	Aed kui suur maalritöö	84	Meie oma Eesti roosid	142	Kevade- ja suveüritused 2016
54	Vaenlasega aias sõdimas	92	Millised on parimad oksakäärid igapäevatöök?	146	Ristsõna
		96	Haruldused peenas,		

30

84

126

92

See suvi tuleb eriline

Mullu sügisel täitus meie pere üks suurimaid salasoove, mida olime südames kandnud aastaid. Sellest sai harva räägitud valju häälega, justkui kartes midagi ära rikkuda. Ent mida aeg edasi, seda reaalsemaks unistus muutus. Oli see soodne tähtede seis, heade juhuste kokkulangemine või lihtsalt õnn, kuid juba pool aastat oleme päris oma maakodu omanikud.

Terve talve oleme käinud maal: pannud ahjud kütte, teinud hõõguvate süte peal ahjukartulit ja -liha, joonistanud plaane ja arutanud eel-seisvaid töid. Iga kord on tore maale minna, kuid ometi ei tunne me end seal veel nagu päris kodus. See koht ei ole täiesti omaks saanud, aga võimalik, et ta pole meid veel lihtsalt omaks võtnud.

Kuidas saaksimegi seda kohta tunda, kui me pole siin veel tööd teinud! Me ei tunne siin kive, taimi ega puid, linde ega loomi, mulda ega maastikku. Me ei tea, kust maa kevadel kõige varem taheneb ja kuhu päikesekiired ei ulatugi. Ostu-müügileping üksi ei loo kodutunnet. Omaks saab üks talukoht alles tööd rügedes, kive ja mulda tassides, aida vundamenti parandades, maakeldrit korrastades, niites ja istutades. Jah, Tammisaarel oli õigus: "Tee tööd, siis tuleb ka armastus!" Armastus oma kodu vastu.

Kui ma ühel päikeselisel päeval aida lakapealsel kolasin ning talade vahelt läbisegi vanu fotosid, eestiaegseid ajalehti ja kolhoosiaegade kvii-tungeid leidsin, tajusin, kui palju saatusi ja aegu on see talu üle elanud. Kunagi oli siin külapood, seejärel Saksa sõjaväe staap, siis kolhoosikon-tor. Kahjuks on inimesi, kes mäletaksid ja teaksid, jäänud külas aina vähemaks. Kuid seda enam tunneme vastutust ja isegi kohustust see koht uuesti korda seada.

Pärast maaparandustöid, kändude ja võsa mahavõt-mist on meie maakodu ümbrus nagu puhas lõuend – palju maad ja must muld, kõike tuleb alustada nullist. Nüüd on meie kord "maalida" sinna peenrad ja vilja-puud, lilleklumbid ja tiigihaljastus, ilupuud ja -põõsad. Kas me saame hakkama? Kas me oskame? Usume, et saame. Sest vähemalt minul on au ja õnn töötada ajakirjas Maakodu, mis inspireerib ja kõnetab, annab tarkust ja õpe-tab. Vahendades seda kõike teieni, õpin ma ka ise iga päev.

Meie suvi tuleb tänavu väga eriline. Erilist aiasuve ka kõikidele teile!

Kadri Tramm

Maakodu peatoimetaja

MAAKODU

Toimetuse aadress:
Narva mnt 13, 10151 Tallinn.

Levi ja tellimine 680 4444, klientitugi@lehed.ee
Peatoimetaja Kadri Tramm
661 3370 kadri.tramm@maakodu.ee
Tegevtoimetaja Kristel Kirss
661 3373 kristel.kirss@maakodu.ee
Toimetajad
Marju Vitkar 661 3374 marju.vitkar@maakodu.ee
Jaan Mettik jaan.mettik@maakodu.ee
Jana Rand 661 3375 jana.rand@maakodu.ee
Keeletoimetaja Ene Leivak 661 3356
Korrektor Merike Järvlepp 661 3372
Kujundaja Piret Väljataga

Reklaam Kersti Kuldma 680 4646
kersti.kuldma@ekspressmeedia.ee

Väljaandja Ekspress Meedia AS
Trükk AS Printall
Kaanefoto Shutterstock

Maakodu.ee
Sinuga toas ja õues!

APRILLI AIATÖÖDE MEELESPEA:

- ✓ Kui märtsis jäid lume tõttu marjapõõsad ja vaarikad lõikamata, tee seda nüüd
- ✓ Vaata üle ka maasikapeenrad. Istuta mulda tagasi talvekergitatud maasikataimed
- ✓ Tee ära kevadine taimekaitse viljapuudele. Parim aeg selleks on tuulevaikne pilves ilm
- ✓ Alusta muru hooldamisega - tee esimene riisumine ja väetamine
- ✓ Alusta viljapuude, marjapõõsaste ja hekitaimede istutamisega
- ✓ Külva otse kasvuhoonesse redist, aedsalatit, aedtilli, spinatit

Loe lisa aiablogist:

www.aiaparadiis.ee

bauhof

Aiaparadiis

TÕHUS ÕHKSOOJUSPUMP, MIS SELJATAB KA KARMI PAKASE JA VÄHENDAB KÜTTEKULUSID KUNI 60%

Mitsubishi Electric KIRIGAMINE MSZ-FH

Õhksoojuspump on energiasäästlik kütteseade, mis aitab oluliselt vähendada küttekulusid. Seade ammutab soojusenergiat välisõhust ning suunab selle siseruumidesse. Ühtlasi saab õhksoojuspumpa kasutada ka ruumide jahutamiseks.

**MITSUBISHI
ELECTRIC**
Changes for the Better

SUUREPÄRASED EFEKTIIVSUSNÄITAJAD

Mitsubishi Electric õhksoojuspumba KIRIGAMINE MSZ-FH efektiivsusnäitajad on igati eeskujulikud. Seadme soojustegur COP (näitab, mitu korda annab seade rohkem soojusenergiat võrreldes kulutatud elektrienergiaga) on kogunisti 5,52, kogu kütteperioodi arvestav sesoonne soojustegur SCOP kuni 4,9. See tähendab, et 1 kW seadme töötamiseks kuluva elektrienergia kohta võib hoone kütmiseks saada kuni 5 kW soojusenergiat.

Teine õhksoojuspumpade energiatõhususe indikaator, energiaklass, on mudelil KIRIGAMINE MSZ-FH kütmisel A++ ning jahutamisel A+++.

Soojuspump saavutas parimad tulemused Rootsi Energiaameti poolt läbiviidud testis, (vt www.energimyndigheten.se).

1 kW = 5 kW
elektrienergia soojusenergiat

1 kW seadme töötamiseks kuluva elektrienergia kohta võib hoone kütmiseks saada kuni 5 kW soojusenergiat.

ERINEVAD REŽIIMID LISAVAD MUGAVUST

Õhksoojuspumba täisvõimsusrežiim võimaldab kütta või jahutada eriti kiiresti, kui aga kasutate seadet suvilas või garaažis, siis tuleb kasuks piiratud kütterežiim, kus temperatuur hoitakse stabiilselt +10 °C. Pärast elektrikatkestust käivitub seade automaatselt uuesti.

Mitsubishi Electricu õhksoojuspumpa on kaugjuhtimispuldi abil mugav kasutada. KIRIGAMINE MSZ-FH sise-moodul on varustatud uudse programmeeritava nädalataimeriga. Näiteks saab ajaks, mil pererahvas tööle viibib, kütte seada madalale võimsusele, ja kütmine algab uuesti mõni aeg enne inimeste kojujõudmist. Kõik see säästab veelgi rohkem küttekulusid.

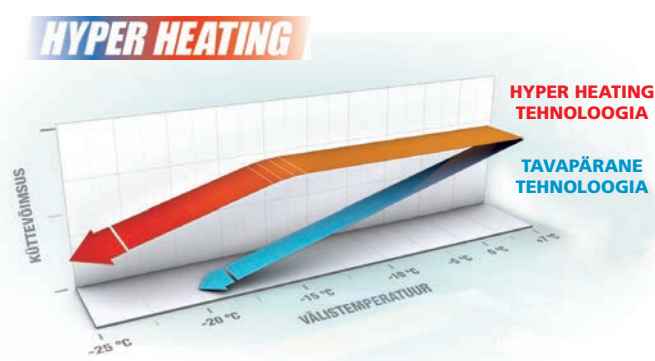
Human Sensor 3D I-see tuvastab inimese viibimise toas ning juhib seeläbi kütmist/

PÕHJAMAISELE KLIIMALE

Õhksoojuspump KIRIGAMINE MSZ-FH on mõeldud kasutamiseks põhjamaades. Selleks on seade varustatud Hyper Heating tehnoloogiaga, mis tagab hea küttevõimsuse ka väga madala välistemperatuuri korral. Seadme välismoodul MUZ-FH-VEHZ on garanteeritud töötama kuni temperatuurini -25 °C. Põhivarustusse kuulub tehases paigaldatud põhjasoojenduskaabel.

ERAKORDESELT VAIKNE

KIRIGAMINE MSZ-FH on erakordselt vaikne. Näiteks ulatub sise-mooduli MSZ-FH25VE müratase vaikseimas töörežiimis vaid 20 detsibellini (dB(A)).

KLIIMASEADE OÜ

18
AASTAT

Mitsubishi Electric
KIRIGAMINE MSZ-
FH25/35/50VEHZ

TEHNILISED ANDMED ning PÕHIOMADUSED:

- Energiaklass kütisel A++
- Energiaklass jahutamisel A+++
- COP 5,52
- SCOP 4,9
- Tehnoloogia Hyper Heating
- Kütterežiim +10 °C
- Nädalataimer
- Ventilatorirežiimid
- Filtrisüsteem Plasma Quad
- Inimese tuvastamise andur (Human Sensor)
- Kütmine garanteeritud kuni -25 °C
- Sisemooduli müratase vaid 20 dB(A)
- **KOMPRESSORILE GARANTII 5 AASTAT**

A+++

Energiaohutuse klass jahutamisel

jahutamist veelgi efektiivsemalt. Kui inimene lahkub toast, siis seadistatud temperatuuritaset vähendatakse (kütisel) või suurendatakse (jahutamisel). Inimese naasmisel taastatakse seadistatud ruumitemperatuur. Kui eemalviibimine kujuneb pikemaks, suureneb ka energiasääst.

Stiilse ja modernse disainiga sisemoodulil on kaheosaline õhusuunaja, mis aitab ruumis soojust paremini jaotada, eriti kahekoruselise maja puhul. Erinevad ventilatorirežiimid tagavad soojust optimaalse levimise kogu hoones. Näiteks loomuliku õhuvoolu režiimis (vaid jahutamise- või ventilatorirežiimis) liigub ventilatorist tulev õhk tavaline tuuleõhk.

Täiustatud filtrisüsteemis kasutatav **Plasma Quad** eemaldab viirused, bakterid, tolmu, õietolmu ja halva lõhna, tagades puhta ja meeldiva sisekliima.

TAGAB MAJA PAREMA
SOOJUSE JAOTUMISE

HUMAN SENSOR
VÄHENDAB KÜTTEKULUSID

KIIRE PAIGALDUS, TASUTA KONSULTATSION

Kliimaseade OÜ on Mitsubishi Electric seadmete volitatud müüja ja paigaldaja. FIRMAL ON ÜLE 18 AASTA PIKKUSED KOGEMUSED SOOJUSPUMPAD PAIGALDAMISEL JA HOOLDAMISEL.

Kui tahate teada, missugune võiks olla parim küttelehendus just Teie elamise tarvis, siis võtke ühendust meie esindusega.

Palun helistage, saatke e-kiri või tulge meie lähimasse esindusse Tallinnas või Tartus!

 kliimaseade

PROJEKTEERIMINE / SEADMETE MÜÜK / PAIGALDUS / HOOLDUS

Kliimaseade OÜ
Laki 14A, 10621, Tallinn
Tel: + 372 639 1430
e-post: kliimaseade@kliimaseade.ee

Tartu kontor
Ringtee 37A, 50105, Tartu
Tel: +372 730 4536
e-post: tartu@kliimaseade.ee

www.kliimaseade.ee

Maaromantika

Kristiina Tares

Sügaval Põlvamaal, tuules õõtsuvate viljapõldude ja metsade vahel on kaunis talu - Kristiina Tare. Kes siia kord sattunud, rõdul hommikukohvi nautinud ning paljajalu läbi kastese aia jalutuskäigu teinud, tuleb ikka ja jälle tagasi.

Tekst **Kadri Tramm**
Fotod **Birgit Püve**

Kristiina Tares käis Maakodu mullu suvel, kui oli alanud Eesti kauneima maakodu konkurs ja toimetuse sõelale jäid pilkupüüdvamad kodud. Toreda nime, lummava maastiku ja aiaga talu jõudis konkursil finalistide hulka.

Kristiina Tare asub nii privaatses kohas, et siia ei ulatu ühegi naabri silm. Isegi talu sissepääsuteed on keeruline üles leida. Ka Maakodu toimetuse auto pöörutas esimese hooga hoopistükis naabertallu.

Viljapõllud ja avarus

Ehkki on juuli, puhub üsna vinge põhjatuul ja taevast tiirlevad tigidad vihmapiilvered. Kristiina talu asukoht on enam kui maaliline.

Mõlemal pool laiuvad viljapõllud ja kusagil taamal mühiseb mets. Kunagi nõukaajal istutatud kaskedest on sirgunud sihvakad kaunitarid

ja noorukestest kuuskedest võimas müür tuule kaitseks.

Kristiina Öövel ja tema ema Svetlana Öövel on talu toimekad perenaised. Tütrel järgi sai talu oma nime ja tasahilju ongi vanemate taastatud paik Kristiina südame külge kasvanud.

Kristiina Tare lugu ulatub 1970. aastatesse. Tõllal ostsid Kristiina ema ja isa – Svetlana ja Urmas – selle majakese suvilaks. Aga ikka juhtub, et jupp jupi haaval suvilat kõpitsedes saab suvekodust aastaringne elamu, ja lõpuks ei saanudki nad enam maja üksi jätta – hing kiskus maale elama. Urmas ja Svetlana jäid pensionile, ning olgugi et nüüd on Kristiina ja tema vend Kristjan samuti seal toimetamas, naudivad vanemad rahulikku maaelu ja pensionipõlve. Püsivalt on nad talus elanud viimased parkümmend aastat. Need aastad on kulunud maakoha taastamisele ja aia kujundamisele.

Kristiinat on saatus viinud elama hoopis Saksamaale, ent kõik suvekuud pühendab ta talus

Kristiina Tare
toimekad naised:
ema Svetlana koos
tütre Kristiinaga.

Niitmist aias jagub, taamal tiigi taga on tarbeed ja kasvuhoone.

Lahtise rõduava ette saab tuule ja ka päikse kaitseks tõmmata kardinad.

toimetamisele. Mõjutusi Saksa aiakujundusest ja -kaunistustest leiab ka temanimelises talus. Maja üks külg meenutab Lõuna-Saksamaa alpi-majakest, mille rõdukastidest ripuvad alla rikkalikud lillevanikud. Teine pool majast kannab aga Eesti taluarhitektuuri traditsioone.

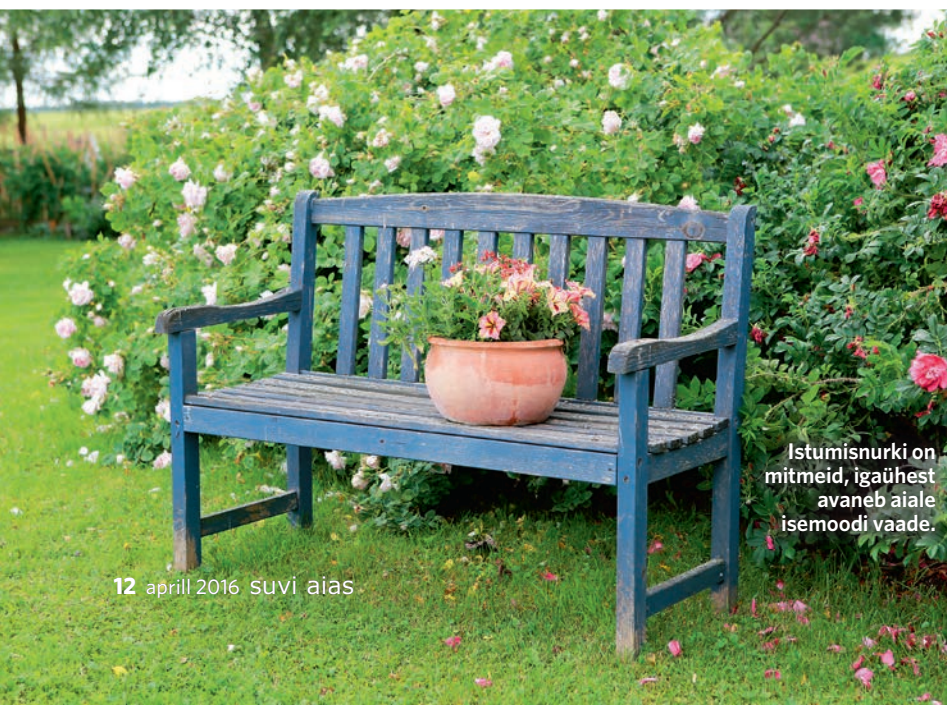
Täenduslik puu - hõbehaab

Kristiina Tare ümber on lahmakas maatükk, kuhu lisaks majale ja kõrvalhoonele mahub kaks suurt tiiki, tarbeed, hulgaliselt kaunilt kujundatud lilleklumpe, suur varjualune, mitmeid istumiskohti jpm. Aed on jaotatud justkui omaette tubadeks. Kohti looduse või aia nautimiseks on palju ja igast paigast avaneb sootuks isemoodi vaade.

Lilled ja ilupõõsad on lopsakad ning õite värvi järgi võib arvata, et perenaiste lemmiktoonid on roosad ja lillad. Rikkalikult õitsevatele roosidele loob mõnusa kollakasroheline tausta pehme kortsleht – tänuväärne taim, mis ei nõua suurt hoolt ja kasvab siin üllatavalt hästi.

“Kunagi oli meil ligi paarsada roosisorti, kuid ühel aastal oli äärmisel karm talv ja võttis pea-aegu kõik ühekorraga ära,” räägib Kristiina. Siiski jäid alles mõned vapramad pargiroosid. Vaatamata õnnetule kogemusele Kristiina süda aeg-ajalt murdub ja ta tuleb koju uue roosiistiku.

Üks olulisemaid puid aias on suur hõbehaab, mille Kristiina ja tema abikaasa istutasid aastate eest oma pulmapäeval. Püütüve ümber laskis

Istumisnurki on mitmeid, igäühel avaneb aiale isemoodi vaade.

**Aiaviljadele ja marjadele
suurust ning mahlakust,
lilledele sära ja ilu-
taimedele lopsakust
annavad Anfisco
leheväetised!**

ANFISCO
FERTILIZER COMPANY

- Lihtne kasutada koos kastmisveega
- Lehtede kaudu täielikult ja kiiresti omastatavad
- Sisaldavad kõiki taimedele vajalikke makro- ja mikroelemente ning biostimulaatoreid
- Varustavad taimi toitainetega, mis juurte kaudu hästi ei imendu
- Suurendavad vastupanuvõimet haigustele, stressile, öökülmadele ja põuale

Küsi Anfisco leheväetisi Bauhofist ja Hansaplantist!

Väliköök valmis lõplikult mullu suvel, siin on hea istuda nii oma pere kui ka külalistega.

Ümara kujuga lõkkease on detailidest kokku keevitatud.

perenaine ehitada istumispingi. Teinekord suveõhtutel istuvad nad külje kõrval pingil, limpsivad veini ja nautivad õnnelik olemist.

Kõikjal on märgata perenaiste ilumeelt, maitsekalt sätitud istumisnurki, lopsakaid ja rikkalikult õitsevaid lilli, taimekaste ja ampleid. Ka kõrvalhoone akende all looklevad toredad peenrad, aknaalustes kastides annavad särtsu kirkad suvelilled.

Suveelu süda

Väliköök on üsna värskest valminud aiaehitis ja selle üle on kogu pere uhke. Õueköök on ehitatud nii, et paar tuulekaitseks rajatud sein on laotud üles maakividest, lisaks on kasutatud servamata lauda ja katus on tehtud laualippidest. Siin on tervel perel ruumi istuda, lisaks mahuvad katuse alla ka sõbrad ja tuttavad.

Jahedatel õhtutel saab külmakaitseks tõmmata õlgadele villased tekid. Need on ehe taas-

kasutus – Kristiina õmbles lapitehnikas tekid vanadest kampsunitest.

Toolide peal on padjad, mille püürid linasest kangast. Kristiina sõnul on see linane riie ilmselt sajandivanune, ning leidis ta selle maja "varakambri" rullikeeratuna ja ootamas oma uut elu. Kristiina pleegitas linase kanga valgeks, laskis naabrinaisel ristpistes tikandi peale õmmelda ja nüüd kaunistavad need padjad välikööki.

Kristiina Tare ukсед on valla aga mitte ainult oma perele ja headele sõpradele, vaid siin pakutakse ka võõrastele peavarju. Talu teisel korrusel on ruumid, mida renditakse n-ö *Bed & Breakfast*

ehk kodumajutusena välja. Külaliste käsutuses on kaks magamistuba ja suur tuba. Kõik need toad on Kristiina sisustanud oma maitse järgi – üks tuba on õrnroosa, teine lillades toonides. Külalistele meeldib avatud rõdul hommikukohvi nautida. Katuse läbipaistev pleksiklaas annab piisavalt valgust ja lahtise rõduava ette saab halva ilma korral ette tõmmata paksud kardinaid.

Külalisi on siin talus olnud nii Eestist kui välismaalt: Venemaalt, Soomest, Rootsist, Saksamaalt, Ameerika Ühendriikidest jne.

"Väga kena kohake metsade ja laante keskel, tore pererahva, hõrgutava söögi ning kuuma saunaga! Täname Teid, Kristiina Tare ja tuleme

Aiapoe laskis Kristiina ehitada kohalikul meistrimehel, seda on lihtne vastavalt vajadusele ringi tõsta.

Kristiina õmbles lapitehnikas tekid vanadest kampsunitest.

Maja teisel korrusel asuvad ruumid külalistele, kelle käsutuses on üks suur tuba, kaks magamistuba ja rõdu.

Kristiina on sisutanud ühe magamistoa rohekates, teise aga lillades toonides.

Ilu peitub detailides, ka väikeses võtmekapis.

kindlasti terve perega veel tagasi!” on saanud külalistelt tänukirju.

Mullu suvel korraldas Kristiina koos emaga tares suveõhtukontserdi. Ansambel Naised Köögis meelitas kohale rohkem inimesi, kui nad lootsid.

Avatud oli aiakohvik ja väike aiapood. Viimase, mis pealtnäha on riide- või aiatööriistade kapp, laskis Kristiina ehitada kohalikul meistrimehel.

Õnnestunud suvekonsert aga innustas Kristiinat mõtlema uutele väljakutsetele. Nii on ka sel suvel plaanis mõnusaid äraolemisi. Juba 15. mail on Kristiina Tares käsitöölaad “Maaelu romantika”. Sel päeval on avatud rohenurk, aiakohvik, tegevust leitakse ka lastele ja mõistagi pakuvad tare perenaised maitsvaid hõrgutisi. Selle talu ukсед on külalistele valla, ning ei saa ütlemata jätta, et perenaiste pakutavad hõrgutised viivad keele alla. ☼

Seitse aastat uus

www.kia.ee

Uhiuus

SPORTAGE

The Power to Surprise

**Uhiuus Kia Sportage koos navigatsioonisüsteemiga.
Vau-efektiga!**

Kia navigatsioonisüsteem pakub kaarditeenuseid ja reisiinformatsiooni, muutes ka kõige lühemad autoreisid nauditavaks. Kaardiuuenduste programmil on mitmed eelised ja konkurentsivõimeline parim teenuste valik:

- * Kia navigatsioonisüsteemis on 1 algne kaart + 6 kaardiuuendust uutele autodele täiesti **TASUTA!**
- * Kaardiuuendus on imelihtne! Kõik vajalik tehakse Teie eest esinduses ära.

Kia 7-aastane/150 000 km garantii kehtib kõikides ELi riikides (lisaks veel Norras, Šveitsis, Islandil ja Gibraltaril) vastavalt kohalikele eritingimustele. Kütusekulu (l/100 km)/CO₂ (g/km): linnas alates 5,7/149 kuni 10,0/237, maanteel alates 4,2/110 kuni 6,2/144, keskmine alates 4,7/124 kuni 7,6/177.

TALLINN: Viking Motors Ülemiste, Ülemiste tee 1; Viking Motors Tammsaare, Tammsaare tee 51. **TARTU:** Autospirit Tartu, Turu 47. **PÄRNU:** United Motors Pärnu, Tallinna mnt 82. **HAAPSALU:** Tradilo, Tallinna mnt 73. **KOHTLA-JÄRVE:** United Motors Kohtla-Järve, Järveküla tee 22. **RAKVERE:** Rakvere Autotehnika, Rägavere tee 44. **NARVA:** Analan Auto, Tiimani 5. **VILJANDI:** Rael Autokeskus, Tallinna 97. **KURESSAARE:** Kuressaare Autoteenindus, Kalevi põik 2. **VALGA:** Salome Tartu, Pihlaka 2.

Laudapealne paradisiis

Rauno ja Epp naudivad suvepuhkust Võrumaal armsas vanas talus. Tütardele on nad eriliselt toreda suveparadiisi ehitanud vanast laudast.

Tekst **Kadri Tramm**, fotod **Birgit Püve**, erakogu

Päris kaugel Lõuna-Eestis, kus looklev tee teeb käänaku ja künkal seisvat vana talumaja esmapilgul ei oska vaadagi, ongi Rauno Schultsi ja Epp Leesiku suvekodu. Ja mitte ainult nende. 13aastane Ella, kuuene Teele ja kaheksane Liine lippavad kleidikestega paljajalu murul, käivad järves ujumas ning naudivad tõelist lapsepõlve ja vabadust.

Väike armas talukoht on Rauno ja tema kolme õe lapsepõlvemaad, seal elasid kunagi nende vana vanemad. Omal ajal oli talus suur majapidamine – laudas olid lehmad, kasvatati kanu, lapsed said magada heinaküünis. Nüüd on see kaunis paik

jäänud Rauno pere suvekoduks, kuhu puhkuse ajaks elama asutakse.

Majast mõnekümne meetri kaugusel asub vana laut, mis on saanud aga uue otstarbe. Raudkividest seintega hoone on otsapidi ehitatud künka sisse. Kui vanasti käis elu rohkem lauda n-õ allkorrusel, siis nüüd põhiliselt künka peal. Siit saab astuda otse suvetuppa ehk lauda põöningule.

Veel mõni aasta tagasi nägi laut üsna nutune välja, katus oli sisse kukkunud ja koos nuputati, mida sellega üldse peale hakata. Epp räägib, et vana lauda tassisid nad tühjaks, üles

Liinel ja Teelel on laudapealsel ruumi mängimiseks küllaga, siin on hea vihmase ilmaga raamatut lugeda või niisama pikutada.

Epp on ostnud teise ringi poodidest ilusaid kangatükke. Taolised rõõmsad rippuvad kaunistused ehivad nii laudapealset kui ka maakodu tube.

Vana kapp võõbati päikesekarva kollaseks ja selle uks sai uue nupu - nii lihtne ongi anda mööblitükile uus välimus.

Laudapealse studio tagumine osa, kus asub suur töölaud, on Epu paradüis - siin on ruumi õmmelda ja muud näputööd teha.

MADRATSIPARADIIS.EE

Hea uni on eduka päeva aluseks!

Lai valik parima hinna ja kvaliteediga
MADRATSEID, VOODEID, KOTT-TOOLE
ning PUITMÖÖBLIT!

KAUP SOODSALT KOJU KÄTTE!

info@madratsiparadiis.ee, tel +372 5665 6150

Nii trööstitu nägi laut välja enne, kui sellest sai tore suvetuba.

katusekorrusele otsustasid aga ehitada mõnusa suvise elamise.

Kui ehitamiseks läks, tekkis mõte, et odav variant on panna katuseks laineline läbipaistev plast ehk laineplaat. Ühtlasi laseks see küllaldiselt valgust läbi.

“Külaharvas vaatas esialgu küll pisut imelikult, et selline materjal lauda katuseks,” naerab Epp, aga hiljem võeti suvitajatelt ise ka snitti. Raunole olid abiks nii sugulased kui ka oma küla mehed Ülo ja Lembit. Koos pandi püsti tugevad katusekonstruktsioonid, puittalad jne. Suvetoa sisustus jäi Epu pärusmaaks.

Katusekorrusel on hubane ja mõnus suvetuba. Siia on jõudnud sõprade ja tuttavate vana mööblit.

“Kõik see mööbel on ringiga siia jõudnud ja mis mul saab selle vastu olla! Pole ka kahju, kui naabri kassid siin magamas käivad või mõni ese kannatada saab,” räägib Epp.

Ruumikas suvetoas on mitu voodit, siin ööbivad sageli külalised. Vanast katkisest bambustoolist on tehtud rippkiik. “Tooli jalg oli katki, võtsime siis juba kõik toolijalad ära ja tegime sellest hoopis kiige,” ütleb Epp. Valgusküllane suvetuba on igal suvel olnud ka tomatitaimede koduks. Mullu jahedal ja vihmasel suvel oli saak küll hiline, kuid tomatitele see koht meeldib ning saaki annavad nad tublisti.

Suvetoa tagumine osa on aga Epu päralt. Siin on suur laud, kangatükid ja õmblusmasin, kus pereema saab tegelda oma hobidega.

“Võtan siia tassi kohvi ja õmblen. Ma pole mingi spetsialist, ent padjapüüride ja voodikatete jaoks pole vaja mingeid erilisi teadmisi. Vuristan kokku,” lausub Epp. Siin peres on kohe näha, et naised armastavad käsitööd. Suvetoa kaltsuvaibad on Epu ema tehtud, samuti kõik heegeldised. Lapitekid on aga tädri näputöö – üks kaunim kui teine. “Need pidid olema nii-öelda praakeksemplarid,” muigab Epp.

Igal juhul on suvi ning puhkus Epu ja Rauno peres väga oodatud aeg, sest suurest kärast eemal on nende talukoht tõeline paradisaik ning peretütaridel siin toimetamist jätkub.

“Suvetoas, mida me isekeskis stuudioks kutsume, on eriti hea olla pilves ja vihmasematel päevadel. Päikeselistel suvepäevadel läheb siin pisut palavaks, aga noil päevil on kõik nagunii järve ääres,” ütleb Rauno. Tänavu suvel on neil plaanis kasutusele võtta ka endise lauda alumine korrus.☼

Suveks valmis!

Hea peremees hoiab oma tööriistu ikka selliselt, et need kestaks aastaid ja oleks vajadusel alati töövalmis. Et kõik kevad-ja suvehooajaks vajalikud masinad töökorras oleks on tähtis kasutada õiget bensiini. Asendades oma aiatehnikas tavabensiini ASPEN kütuse vastu, võite olla kindel, et teie tehnika teid alt ei vea. Enam ei ole muret tahmunud küünalde ega vaigustunud bensiiniga, sest võrreldes tavabensiiniga on Aspen alkülaatbensiinis tervelt 90% vähem probleemseid kahjulikke aineid. Samuti võite rahulikult jätta bensiini masinasse ka pikemaks perioodiks, sest ASPEN hoiab mootori kolvid ja küünlad puhtana ja säilitab põlemisomadused 3 aastat, samas kui tavabensiin säilib ainult 3 kuud.

Kasutage oma aiatehnikas Aspen alkülaatbensiini ning seadme käivitamine on taas lihtne ja ka tehnika jooksvaks korrashoiuks kulub vähem raha.

Aspen on müügil kõigis aiandus ja ehituspoodides, Olerexis, Flexoilis ja Husqvarna esindustes.

Ago Anderson

- Näitleja ja kirglik aednik.

Aspen bensiini ametlik esindaja Eestis on Flexoil OÜ
www.flexoil.ee

Veskioja talus peab ikka veski ka olema! See on vanavanaisa kingitus väikesele Maurisele.

Puitu armunud peremehe kodutalu

Paide lähedal Mündi külas elava Margo Hussari Veskioja talu teavad ümbruskonna inimesed pigem kui servamata laudadest maja. Kodu rajama hakates seadis mees eesmärgiks loodusläheduse, aga ka soovi teha midagi täiesti teistsugust.

Tekst **Helju Koger**
Fotod **Birgit Püve**

Talus sündinud, kuid aastaid korteris elanud Margo Hussar otsustas pärast poja sündi oma maja kasuks. Siiski ei hakanud ta kohe vundamendiauku kaevama, vaid hoopis otsima renoveerimiseks sobivat vana palkmaja. Veskioja talu elamu oli küll kehvas seisus, aga koht oja kaldal kodu rajamiseks kena.

Kunagi olnud künka peal ka veski, millest talu tõenäoliselt nime saigi. Teada oli seegi, et maja oli toodud siia 1920. aasta paiku: endises asukohas hoone lahti võetud, palgid ära nummerdatud ning praegusele asukohale üles pandud. Maja vanus lisas ettevõtmisele muidugi vürtsi.

“Mida siis Eestimaal peaks materjalina veel kasutama kui mitte kodumaist puitu,” arwab

Margo. Soov teha midagi omapärast ja teistsugust tuletas meelde kunagi nähtud servamata laudadega vooderdatud maja. Sellesarnase ta eesmärgiks seadiski.

Majal ring peal

Alumised palgid pehkinud, laastkatus, mille peal väsinud eterniit, omadega läbi – need olid vaid mõned märgid ees ootavast hügeltoöst. Esimeseks suuremaks ettevõtmiseks oligi lagununud laastkatuse väljavahetamine plekk-katuse vastu, seejärel tuli hakata palke vahetama.

Ka pani Margo uued aknad, sest vanu ei saanud restaureerida. Aga nendega n-ö astus ämbriisse. “Valged plastaknad ei sobi kuidagi kokku

Talu peremees
Margo Hussar.

*Mida siis Eestimaal
peaks materjalina veel
kasutama kui mitte
kodumaist puitu.*

Muljet avaldab krunti ümbritsev püstlaudadest aed. Vana võrkaia ja selle ees olnud väljakasvanud kuuseheki võttis ta maha. Kändude juurimisega ei hakanud siiski vaeva nägema, vaid istutas nende ette elupuud. Kuni meetriste vahedega puud ümbritsevad krunti esialgu kahest küljest. Aastate pärast peaks sellest saama tihed hekk.

Servamata lauaga on vooderdatud ka köögi lagi.

Pennide otsad on peidus jämeda köie all.

maja voodriga,” tunnistab ta. “Need vahetan küll esimesel võimalusel ära.” Teist korrust välja ehitades ta seda viga ei teinud: pruunide raamide ja kolme ruuduga aknad enam silma ei riiva.

Servamata laudade hankimine osutus siiski oodatust keerulisemaks, väga vähesed firmad müüvad neid. Lõpuks õnnestus siiski oma vallast männilauad saada. Et lauad kauem vastu peaksid, peitsis Margo need tõrvaõliga. Ajapikku tõrvaõli tumeneb, nii ongi esimese korruse laudis teise omast hulga tumedam. Soojustuseks pani Margo kivivilla, peale tuuletõkkeplaadi. Välisviimistluse eest julgeb mees end kiitagi – maja peab talvel hästi sooja ja suvel palavaga on sees meeldivalt jahe.

“Nüüd on üks ring majale peale tehtud,” rõõmustab Margo. “Vesi sai sisse toodud, välja ehitatud vannituba ja WC, sooja annavad pliit, ahi ja õhksoojuspump,” räägib ta.

Kui varemalt oli majas kolm tuba, siis nüüd on neid kuus. Koos tubli abilise Andreiga ehitas ta välja ka teise korruse.

Meeldib nokitseda

Servamata lauda jätkub ka maja sisse. Sellega on näiteks kaetud köögi lagi. Lae ja seina ühenduskohta katab jäme köis, köis jookseb ka paaris kohas laelaudade vahel ja ümber kasutamata oleva korstnajala. Seinal puidust alusel on kell ja meened.

Kuigi allkorruse seinad on kaetud kipsplaadiga ja krohvitud, võib siin-seal näha palkseina. Elutoas loob meeolelu tumedaks peitsitud palksein, kus on pildiaken majast ja kõrvalhoonetest, pildid on pärit 1977. aastast. Siin on ka Osmussaarelt kaasa toodud tükkike puitu, mida meri on meisterlikult lihvinud. Kuma radio oksjonilt ostis ta kord sepistatud roosi ja mõõga, needki passivad kenasti seinale. Ja sõbralik šarž peremehes, selle joonistas Ibizal tänavakunstnik. Ka vannitoas on köiega ümbritsetud palkaken, mille keskel valges raamis kuus nööri

Elutoa seinal on pildiaken talu fotodega 1977. aastast.

Go Further

Ford

RANGER

Info-Auto
www.infoauto.ee

TALLINN Järve Pärnu mnt. 232 tel. 671 0060 infoauto@infoauto.ee
TALLINN Kadaka Kassi 6 tel. 671 0121 kadaka@ford.ee
TARTU Turu 27 tel. 737 1890 tartu@infoauto.ee
PÄRNU Tallinna mnt. 89a tel. 447 2777 parnu@infoauto.ee

facebook.com/infoautoford

ford.ee

Tükike tumedaks peitsitud palkseina vannitoas.

Pudelikorkidest meisterdatud nagid.

meremehesõlme. Puidust alusel kontoritoas on veinipudeli korkidest nagid.

Väikesel puidust riulil on Margo kiidu- ja tänukirjad mitme ürituse korraldamise eest, aga ka pulmisa ametimedalid. Pulmaisana on ta tegutsenud kümme aastat, peaaegu igast korrast on mälestuseks jäänud ametitunnused, olgu siis medalid või rosetid.

Teiselgi korrusel, mis on üleni puiduga vooderdatud, hakkab silma vahvaid leide. Kooreüraskitest puretud pennide ja lae ühenduskohti peidavad jämedad köied. Laes aga ripub lauast valgusti, mille sees neli tulukest. Valgusti on Margo enda meisterdatud. Mees on väärtustanud ka vanad hobuserauad, mille on kinnitanud lauale põnevate oksasüdämike ümber. Need on

kui looduse meisterdatud kunstiteosed, mida näeb nii toas kui õues.

Maja renoveerimisest vähem aega pole võtnud ka õueala kordategemine. Pea esimese tööna korrastas Margo kuivenduskraavi, sest kevadise suurvee ajal ei suutnud teetruup vett läbi lasta, mistõttu oli kuiva jalaga võimatu majja pääseda.

Isegi aiamaa puidust

Puidust talusilt on kinnitatud kuivanud õunapuuharude külge. Ja mis Veskioja talu see ilma veskita oleks! Sestap meisterdas poeg Maurise vanavanaisa Aadu õuele vineerist ja puidust tuuleveski. Lipuvardaks sobivat sirget kuuske andis peremehel otsida, aga kui leidis, pidi kaheksast meetrist kaks maha võtma, sest ei jõudnud seda koju tassida.

Kõrvalhoonetest võttis Margo esmalt ette maapealse keldri, millest ehitas hoopis sauna, ja vooderdas selle samuti servamata laudadega. Ka vanale kaevule tegi ta uued rakked ja laudkatuse. Paar kõrvalhoonet ootavad veel oma aega, see-eest on õues mitu uut ehitist. Palkidest laastkatusega grillikoda, mille külgedel varjuks roomatid, on muidugi neist kõige uhkem. See on siiski ostetud. Veel on õues puidust kiik ning poja meeleheaks liumäe, ronimistreppide ja turnimisredeliga rajatis. Selle ehitamiseks kasutas Margo mahavõetud heki kuuskedest saetud latte.

“Isegi aiamaa on mul puidust,” ütleb Margo Hussar, viidates kastpeenardele. ☼

Kuulutus neile, kellel on
peenrad, köök, mesilased ja suitsuahi!

Maarahva Pood

Köögiljade, lillede ja ravimtaimede seemned, mida teistel ei ole.

Seemnekartulid ja sibulad.

Ainult teie jaoks toodetud vermikompost.

Külvikud. Suured ja odavad mahlapressid, suured kääritustünnid.

Veinipärmid madeira, cherry ja burgunderi pruulimiseks.

Siidri, õlle ja kaljapärmid. Kuivjuuretis ja leivasegud.

Vorstisooled ja juustulaap. Suitsulaastud ja lihavõrgud.

Vorstiprits, juustupress ja destillaator.

Ilmavaatluse ja kohaliku ilma ennustuse keskused.

Ja see on alles algus!

Teid oodatakse!

Keila Maarahva Pood · Pärnu Maarahva Pood · Vändra Maarahva Pood
Rakvere Maarahva Pood · Viljandi Maarahva Pood · Tartu Maarahva Pood
Rapla Maarahva Pood · Haapsalu Maarahva Pood · Jõgeva Maarahva Pood

www.sordiseeme.ee

teeme ise

Aed väärrib nägusat **tööriistakappi**

Tõlkinud Johanna-Maria Tõugu
Fotod Living4media

Ka praktiline töölaud kuulub asja juurde!
Lihtne klappsüsteem teeb selle võimalikuks.

Korralik tööriistakuur on paari aiatarviku hoidmiseks sageli liiga suur. Selle asemel võiks aianurgas olla kompaktne aiakapp, kuhu saab kõik vajaliku hoiule panna.

Üks korralik tööriistakapp on väike, aga seest mahukas. Selles võiks olla varju- paik kõblastele, kühlvitele, rehadele ja labidatele, kuid ruumi võiks jätkuda ka lillemul- lale ja oksakääridele. Lisaks sellele ei teeks paha kokkupandav tööpind.

Toreda kapi eriline konstruktsioon võimaldab poolde kuupmeetrisse mahutada kõik aianduses vajaliku. Mõlemad ukсед on 15 cm sügavad ning sinna saab peita pika varrega tööriistad. Kapikor- pus on 45cm sügavusega, seega ruumi jätkub seal kõiksugu suure- ja väiksemahulistele tarvikutele, näiteks lillepotid ja kastekannud.

Vaskplekiga kaetud viilkatus lisab kapile kõr- gust ning paari kuu pärast muutub selle värv ilmastiku mõjude tulemusel ja sobitub rohelse kapiga lausa iseenesest.

Vask on tänu oma plastilisusele ja vormitavu- sele hea materjal kodus meisterdajatele. Vask- plaate võib leida metallitöökojast või ehitus- poest. Metallitöökojas on vahel saada ainult ühe kindla suurusega tükke.

TÖÖ KÄIK

1. Võimalikult täpsete tulemuste jaoks joones- tage puiduplaatidele 1:1 katusekavand.
2. Mõlemad katuseplaadid vajavad 45° nurka.
3. Selleks et katuse ääred kapiustele hiljem ette ei jääks, vajavad viilkatuse mõlemad ääred lõigatud kanti.
4. Kapikere ning -uksed pannakse samamoodi kokku: külgede vahele kruvitakse põhi ja lagi ning taha lisatakse tagumine külg.

Ülemised riiulid on pool kapi sügavusest, nii saate neid üksteise otsa tõsta, et all olevatele asjadele ruumi teha. Liistud seinal peavad sealjuures ikka täispikkuses olema.

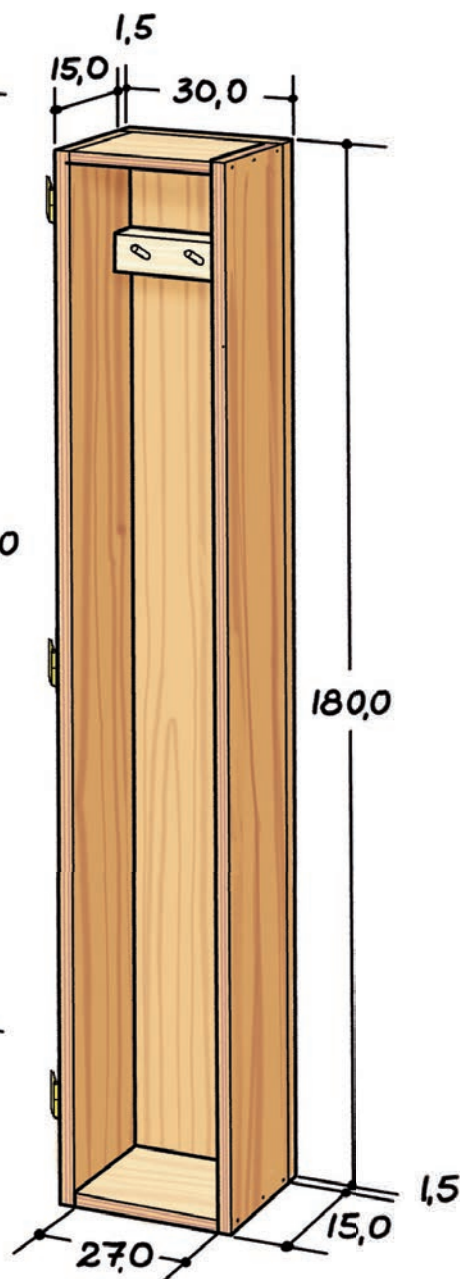
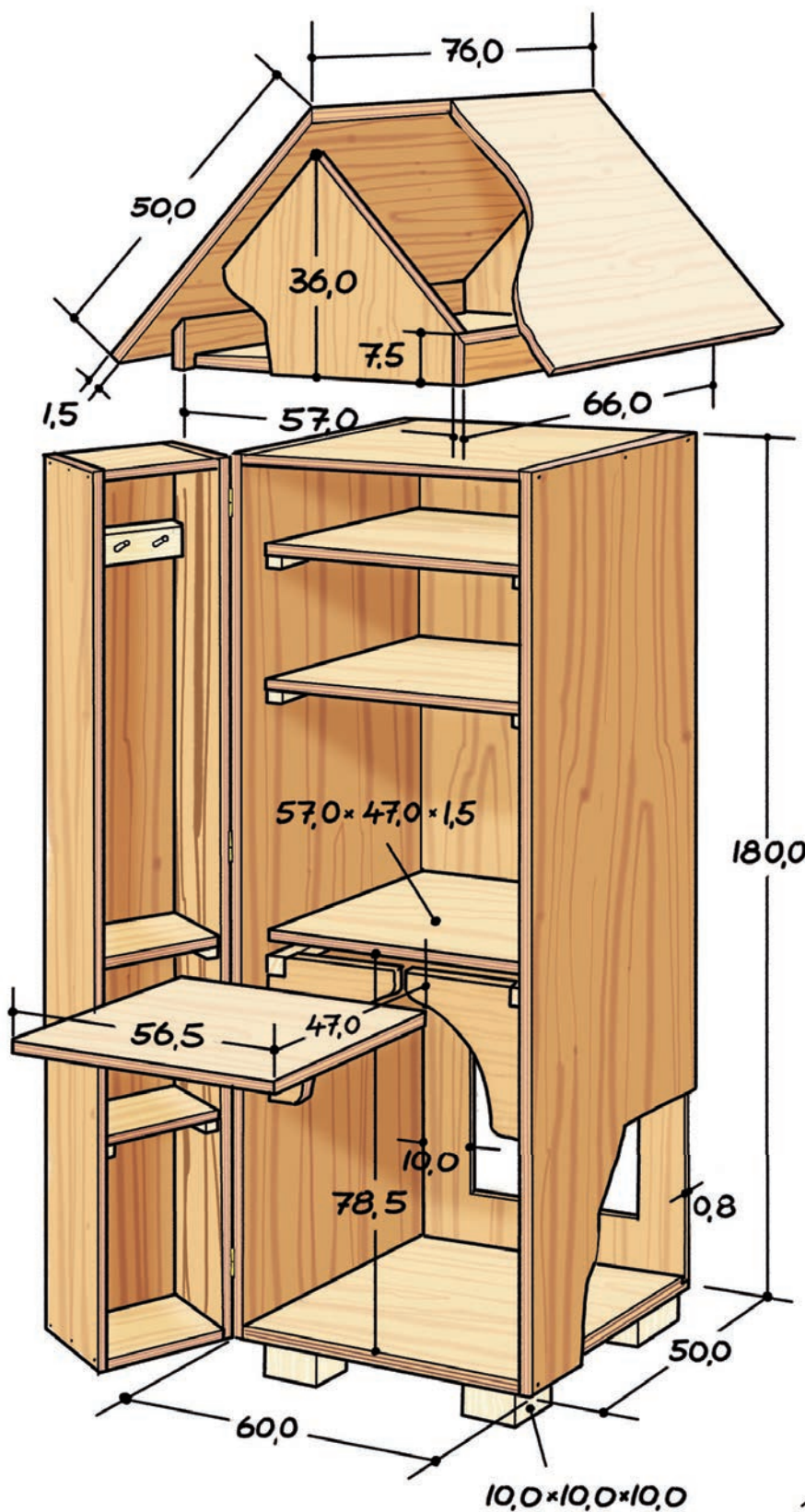
Nagid valmistage vineerist ja 12mm puittüüblitest. Selleks et tüüblid hästi oma kohal püsiksid, on vaja puurimisrakist või isetehtud puurisablooni. Kinnitage need veekindla puiduliimiga vähemalt 15 mm sügavatesse puuritud aukudesse.

5. Ukse küljeplaatidele kinnitage kolm vastupi- davat uksehinge. Mõõtkte täpselt ning mär- kige ära, kuhu need kinnitada.
6. Katus kruvitakse kinni ainult külgedelt. See nõuab täpsust, seega märkige katuseplaatide kinnituskohad.
7. Ülejäänud puitplaatidest lõigake tikksaega välja kandelementid väljatõmmatavale töö- lauale. Pisikest väljalõiget on vaja selleks, et liistudele mitte ette jääda.
8. Kandeelemente hoiavad kapikere küljes kaks uksehinge.
9. Küljeplaatide tagumised servad tuleb valtsida, et paigaldada kapi tagumine plaat. Valtsimi- seks võite kasutada freesi või ketassaagi koos piirajaga. Valtsi sügavus oleneb vineeri pak- susest, laius võiks aga jääda 10 kuni 12 mm vahele.
10. Kapi tagumine plaat peab küljeplaatidega millimeetri täpsusega sobima. Kinnitage tagumine plaat 20cm vahedega naelte või kruvidega.
11. 10×10cm mõõduga klotsidest saavad aia- kapi jalad. Iga klots kruvitakse neljast nur- gast kapi põhja. Kindlasti tuleb kruvid täie- likult sisse kruvida.
12. Katus koosneb ühest vaskplaadist, mis mur- takse keskelt pooleks. Vaskplaati töödeldes on soovitatav kanda töökindaid, et mitte jätta sellele tumedaid näpujälgi.
Vaskplekk tuleb kahe puuplaadi vahele pits- kruvidega tugevalt kinnitada ning seejärel kol- manda plaadiga ettevaatlikult ära painutada.
PS. Vaskkatus helgib nõnda säravalt nagu pildil ainult lühikest aega. Aja möödudes muutub vask oksüdatsiooni mõjul rohekaks. Ennetada saab seda vaid järjekindlalt ilmas- tikukindla lakiga töödeldes.
13. Keskmise riivli alla külgedele kruvige liis- tud, mis asuvad riivulist 1 kuni 2 millimeet- rit kaugemal, kui on puuplaadi enda paksus. Meie puhul on kauguseks 16 või 17 mm.
14. Kokkupandava töölaua sügavus vastab kapi sügavusele, samas on see 5 mm kitsam kui kapi laius. Kuna töölaud on väheke pikem kui riivul, saab selle lihtsasti välja tõmmata. Kõik töölaua servad tuleks hoolikalt lihvida, et see takistusteta välja libiseks.

Aiakapp on kokku pandud puuplaatidest. Need saab lasta ehituspoes enda jaoks valmis lõigata. Materjaliks on 15mm paksusega vineerplaat. (Pildil nähtava kapi ehitamisel kasutati Gabon-vineerplaati, mis on huvitav alternatiiv tuntud kasevineerile, kuid ilmastikukindlam ning kallim. Gabon-plaate saab soetada hästivarustatud ehituspoodidest.) Puitplaadid tasub töödelda ilmastikukindla laki või värviga.

Kõikide puitplaatide jaoks kasutage 40mm puidukruvisid. Kui soovite eriti perfektset tulemust, kruvige need korralikult sisse ja katke augud puidupahtliga. Nii ei jää pärast kapi värvimist kinnituskohhti näha.

Uste jaoks on tarvis kolme messingist uksehinge (40×60 mm). ❁

Mündipoe kinkekaardid
10 €, 20 €, 50 € ja 100 €

MÜNDIPOOD
MEENEMÜNTIDE ASJATUNDJA

Ahvi aasta 2016 Austraalia kuld münt
Kuld: 99,99 %
Kaal: 1/10 ja 1/4 untsi
Hind: 290 € ja 550 €

"Vikerkaar meres" – Palau 2015.a hõbemünt ehetsa pärliga
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 1 unts
Hind 125 €

Ahvi aasta 2016 ehetsa pärliga Fiji hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 1 unts
Hind: 125 €

Ahvi aasta Tokelau 25 2016.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 % / Kaal: 31.1 g
Hind: 119 €

Ahvi aasta 2016 Jadeiidiga Laose DV hõbemünt
Hõbe: 99,9 % / Kaal: 2 untsi
Hind: 290 €

Unts Örne – Ristikhein, Niue saarte 2016.a hõbemünt
Hõbe: 92,5 %
Kaal: 1 unts
Hind: 125 €

SS Great Eastern aurulaev – Kanada Rahapaja 2016.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 23.17 g
Hind: 89 €

Sodiaagimärgid – Sõnn, Makedoonia 10 Dinaari hõbemünt
Hõbe: 92,5 %
Kaal: 21 g
Hind: 119 €

Ehetsa silma efektiga 2016.a hõbemünt "Amuuri Leopard"
Hõbe: 99,9 % / Kaal: 1 kg
Hind: 2200 €

Ahvi aasta 2016 Kanada Lotose kujuline hõbemünt
Hõbe: 99,99 %
Kaal: 26,7 g
Hind: 129 €

"Tere tulemast maailma!" – 2016.a Kanada Rahapaja hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 15.87 g
Hind: 89 €

Alati koos – 2016.a Tuvalu hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 15,591 g
Hind: 79 €

Armastuse ingel – Niue saarte 2015.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 % / Kaal: 1 untsi
Hind: 119 €

Peeglike, peeglike seinä peal ... Niue 2015 hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 1 unts
Hind: 129 €

Pulmapäev – Austraalia 2016.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 1 unts
Hind: 125 €

Prantsusmaa UEFA 2016.a hõbemünt
Hõbe: 33,3 %
Kaal: 17 g
Hind: 25 €

Kolm tarka ahvi – Tanzania 2014 hõbemünt
Hõbe: 99,9 % / Kaal: 1 unts
Hind: 135 €

Saksamaa 2 € 2016 juubelmünt – Dresdeni Zwingeri lossipark. Hind: 7 €

Prantsusmaa UEFA 2016.a kuld münt
Kuld: 99,99 %
Kaal: 1,8 g
Hind: 190 €

VISTA album 2 € meenemüntidele
Hind: 39.90 €

Läti euromüntide komplekt 2015
Hind: 35 €

UUS!

Leedu Panga euromüntide komplekt 2015
Hind: 35 €

Saksamaa 2015 2 € juubelmünt – EL lipu 30. aastapäev
Hind: 7 €

Austria 2 € 2016 juubelmünt – Austria Panga 200.a. Hind: 7 €

Optima euromündialbum
Hind: 19.90 €

Slovakkia 2 € 2016 juubelmünt – UEFA 2016 EM turniir. Hind: 7 €

Suur valik 2 € meenemünt!

Hispaania 2 € 2016 juubelmünt – Segovia akvedukt
Hind: 7 €

MÜNDIPOOD PAKUB LAIAS VALIKUS JA ERINEVAS HINNAKLASSIS TOOTEID IGAS EAS MÜNDIHUVILISTELE.

Vana-Viru 5, 10111 Tallinn • Avatud: E-R 10-17, L 11-16 • Tel: 644 0593 • myndipood@myndipood.ee
Lihtsaim viis tellimiseks – e-mündipood: www.myndipood.ee.
Kohaletimetamine Omniva kullerteenuse või Omniva pakiautomaadi vahendusel.

1. Reede

6.46 20.05 04.03 11.59
Tuli, ----, vili 17st, T

Naljapäev
Karjalaskepäev

2. Laupäev

6.44 20.07 04.41 13.09
Tuli/Maa, vili 2ni, 3st leht, T

3. Pühapäev

6.41 20.10 05.13 14.27
Maa, juur, M, T

4. Esmaspäev

6.38 20.12 05.39 15.50
Maa/Õhk, juur 2ni, 3st õis

5. Teisipäev

6.35 20.14 06.03 17.18
Õhk/Vesi, õis 18ni, ----, Lk, V

6. Kolmapäev

6.32 20.17 06.25 18.49
Vesi, leht 1-8 ja 14st, M, V, T

7. Neljapäev

6.29 20.19 06.47 20.21
Vesi, leht 8ni, ----, T

Noorkuu
kell 14.24

8. Reede

6.26 20.22 07.10 21.51
Vesi/Tuli, vili 10st

9. Laupäev

6.23 20.24 07.37 23.19
Tuli/Maa, juur 22ni, 23st juur

10. Pühapäev

6.20 20.26 08.10 ----
Maa, juur, Ä, T

11. Esmaspäev

6.17 20.29 08.50 00.40
Maa, juur, T

12. Teisipäev

6.14 20.31 09.39 01.49
Maa/Õhk, juur 10ni, 11st leht

13. Kolmapäev

6.11 20.34 10.38 02.46
Õhk, leht 2ni, 3st õis, T

Palmipuudepäha

14. Neljapäev

6.08 20.36 11.43 03.30
Õhk/Vesi, õis 8ni, 9-24 vili

Kuu esimene
veerand kell 06.59
Künnipäev

15. Reede

6.05 20.38 12.53 04.04
Vesi, leht 2st, M, T

Istutusaeg: 12. IV kell 17 kuni 27. IV kell 7

THUNI KALENDRI TINGMÄRKIDE SELETUSED

Päike

Kuu

Päikese tõusud ja loojangud
Tallinnas 2015. aastal.

☾ - Kalad

♊ - Kaksikud

♋ - Neitsi

♌ - Ambur

♈ - Jäär

♍ - Vähk

♎ - Kaalud

♏ - Kaljukits

♉ - Sõnn

♎ - Lövi

♏ - Skorpion

♐ - Veevalaja

M - Maavärina kalduvus - seda mõistet kasutame sellise konstellatsiooni märkimiseks, mis paiskab segi Maa magnetvälja ning põhjustab nõrgemaid või tugevamaid maavärinaid. Seismiliselt

väheaktiivsetes piirkondades võib esineda sademeid ja tormist ilma.

T - Tormikalduvus - tegu on planeedi-konstellatsiooniga, mis mõjutab Maa õhkkonda ning põhjustab halvemal juhul marutuult ja laastavat tormi.

Aedniku abimees

Tekst **Anneli Banner**, Eesti Vabaõhumuuseumi teadur

Fotod **Eesti Vabaõhumuuseum, Eesti Ajaloomuuseum, Eesti Rahva Muuseum**

Vanade eestlaste õueelu kulges loodusega ühes rütmis ning tähtis oli osata lugeda ilma- ja loodusemärke, neid ettegi ennustada.

Rahvakalendri aastaringi võis laias laastus jagada kaheks. Talvine aeg oli tubasem, suvine poolaasta seevastu väga toimekas. Kevadel päevade pikenedes muutus kogu talurahva töökorraldus ja elurütm. Kibekiire aeg algas jüripäevaga 23. aprillil ja põllutööd pidid lõpetatud saama mihkclipäevaks 29. septembril. Pereliikmed pidid sel ajal terved ja tugevad püsima, kariloomad kosuma ning põllud ja aiad rikkalikku saaki andma.

Jürikuu, sulakuu, mahlakuu

Aprill tegi kevadiste aia- ja põllutööde otsa lahti. Jürikuu põhjal ennustati sageli eeloleva aasta ilma ja põllusaaki. Üldiselt arvati, et kui aprill on soe, siis maikuu tuleb jahe, ja vastupidi. *Kui aprillis hanged aia ääres ja lumi visalt kaob, siis saab soe suvi ja sügis olema (Vändra). Om jürikuu lämmi ja lebekuu vilu, sõs saab paelu aia-villä (Tarvastu).*

Karjalaskepäeva (1. aprill) kombestik pidi tagama hea karjaõnne. Sel päeval aeti kari esimest korda välja, olgu või üle hange. Tegelikult oli karjalaskepäeval siinmail küll pigem rituaalne tähendus, sest karjatamisega algas alles kuu lõpus jüripäeva paiku.

Künnipäev (14. aprill) tähistab kevadiste põllutööde algust ja sarnaselt karjalaskepäevaga oli selgi pigem

V - Vulkaaniline kalduvus - sel ajal hoogustub Maa vulkaaniline tegevus, üldiselt toob kaasa muutliku ilma.

Ä - Äikesekalduvus - tegu on planeedi-konstellatsiooniga, mis toob kaasa jõulise soojuspulsi ning laheneb tihti äikesena. Sel ajavahemikul on ilmne viljapäeva karakter.

Lk - Liiklus kriitiline - me ei leidnud paremat mõistet, et märkida planeetide teatud nurkasenditest põhjustatud mõju, mis avaldub eelkõige inimeste juures. Igatahes on selgelt näha, et neil päevil esineb kõige enam õnnetusjuhtumeid nii

liikluses kui loomadega tegelemisel. Inimeste tähelepanu on hajunud või endale suunatud. See viide kutsub üles suuremale tähelepanelikkusele ümbritseva suhtes, rohkem teadlikule ärkvelolekule.

S - Sajukalduvus.

H - Halva ilma soodumus.

==== - Kõikideks töödeks ebasobiv aeg.

Thunide kalendri tähtsad päevad ja märgid on lisatud kalendrisse lk 32-41.

Astronoomilised andmed: Alar-Puss, Tartu Observatoorium

- rahvakalender

kombetalituslik tähtsus. Maagiliste toimingutega sooviti tagada head viljasaaki. Selleks künti üks vagu või tõseti vähemalt ader aia peale, viidi põllule koorem sõnnikut, liigutati suviseid põllutööriistu. *Künnipäeval viidud, kui aega jatkunud, kolm koormat sõnnikut põllule, kui aega vähe olnud, siis visanud peremes kolm hargitait sõnnikut lähedale aiamaa peale* (Karksi). Kes tahtis suvi läbi virk olla, pidi künnipäeva hommikul vara üles tõusma.

Jüripäevast (23. aprill) algas suvetööde hooaeg. Nüüd aeti tegelikult

loomad karjamaale ja alustati kevadise maaharimisega, mistõttu on siia üle kandunud mitmed karjalaske- ja künnipäeva kombid. Sel päeval tuli olla ettevaatlik, et oma majapidamist mitte kahjustada. Näiteks ei tahtud midagi kodust välja laenata ega anda.

Enne jüripäeva ei tohtinud maa peal istuda ega paljajalu käia, sest maa oli veel hingamata ja mürgine. Kuna seda peeti taimekasvu alguse päevaks, ei olnud lubatud puid raiuda ega oksid lõigata.

Ka muid müra ja kolinat tekitavaid töid (kangakudumine, pesukolkimine) ei soovitatud jüripäeval teha. Vastasel korral oli suvel palju äikest oodata. Et kogu suvi kaunis välja näha, olid sel päeval hinnatud kodused iluprotse-duurid nagu lume, kasemahla või konnakuduga näopesemine.

Jüripäevast alates ei võinud hommi-kuti enam ilma söömata õue minna. Tuli natukenegi linnupetet võtta, et ise mitte lindude poolt petetud saada. Eriti suurt häda ja õnnetust tõi endaga kaasa kão petmine.

Jüripäeval alustati kapsamaa ja taimelavade külviks ettevalmistamisega. Juba eelmisel õhtul põletati õues prahti ja tuhki viidi kapsalavasse, et ilusad tugevad taimed kasvaksid. *Kapsataimed küttismaasse peab kõikse hiljem jüripäevast maha tegema, kui hilja teed, siis ei saa taimed õigeks ajaks suureks* (Haljala). Rohke õnasaagi tagamiseks suitsutati sel päeval viljapuid näärpõhkude või ka kinnipüütud ussiga.

16. Laupäev
☀️ 6.03 14.04
🌙 20.41 04.31
Vesi/Tuli, leht 4ni, 5st vili

17. Pühapäev
☀️ 6.00 15.15
🌙 20.43 04.53
Tuli, vili

18. Esmaspäev
☀️ 5.57 16.25
🌙 20.46 05.11
Tuli, vili 10ni, 11-16 leht, ----, T

19. Teisipäev
☀️ 5.54 17.35
🌙 20.48 05.28
♋ 18.30
Tuli/Maa, vili 1ni, 2st juur, M, V, T

20. Kolmapäev
☀️ 5.51 18.45
🌙 20.50 05.44
Maa, juur, T

21. Neljapäev
☀️ 5.48 19.54
🌙 20.53 06.01
Maa, juur 10ni, 11-22 õis, 23st juur, T

22. Reede
☀️ 5.45 21.03
🌙 20.55 06.18
Täiskuu kell 08.24
Maa/Õhk, juur 22ni, 23st õis, T

23. Laupäev
☀️ 5.43 22.11
🌙 20.58 06.38
Jüripäev
Õhk, õis

24. Pühapäev
☀️ 5.40 23.17
🌙 21.00 07.02
Õhk/Vesi, õis 10ni, 11st leht, T

25. Esmaspäev
☀️ 5.37 ---
🌙 21.02 07.31
Markuse- ehk uss kuningapäev
Vesi, leht

26. Teisipäev
☀️ 5.34 00.19
🌙 21.05 08.08
Vesi, leht, M, Lk

27. Kolmapäev
☀️ 5.31 01.14
🌙 21.07 08.53
Vesi/Tuli, leht 1ni, 2-11 vili, ----, M, T

28. Neljapäev
☀️ 5.29 02.02
🌙 21.09 09.48
Tuli, ----, T

29. Reede
☀️ 5.26 02.42
🌙 21.12 10.53
Tuli/Maa, ----, juur.12st, T

30. Laupäev
☀️ 5.23 03.15
🌙 21.14 12.06
Kuu viimane veerand kell 06.29
Maa, juur, Lk, M, T

Istutusaeg: 12. IV kell 17 kuni 27. IV kell 7

APRILL

1. Pühapäev

☀️ 5.21 21.17 ☀️ 03.42 13.24

Maa/Õhk, juur 11ni, 12st õis, T

Kevadpüha
Volbripäev

2. Esmaspäev

☀️ 5.18 21.19 ☀️ 04.06 14.48

Õhk, õis

3. Teisipäev

☀️ 5.16 21.21 ☀️ 04.27 16.15

Õhk/Vesi, ----, vili 9-14, 15st leht

4. Kolmapäev

☀️ 5.13 21.24 ☀️ 04.48 17.44

Vesi, leht

5. Neljapäev

☀️ 5.10 21.26 ☀️ 05.10 19.15

Vesi/Tuli leht 18ni, ----, Ä, T

Ristipäev ehk
taevaminemispüha
Kaduneljapäev

6. Reede

☀️ 5.08 21.29 ☀️ 05.34 20.46

Tuli, ----, vili 20st

Noorkuu
kell 22.29

7. Laupäev

☀️ 5.06 21.31 ☀️ 06.03 22.12

Tuli/Maa, vili 19ni, 20st juur, T

8. Pühapäev

☀️ 5.03 21.33 ☀️ 06.40 23.29

Maa, juur 10ni, ----,

Emadepäev

9. Esmaspäev

☀️ 5.01 21.36 ☀️ 07.25 ---

Maa/Õhk, ----, õis 23st

Euroopa päev
Nigulapäev

10. Teisipäev

☀️ 4.58 21.38 ☀️ 08.21 00.35

Õhk, õis 14ni, 15st vili

11. Kolmapäev

☀️ 4.56 21.40 ☀️ 09.26 01.26

Õhk/Vesi, õis 1-20, 21st leht

Kuu viimane
veerand kell 13.36

12. Neljapäev

☀️ 4.54 21.43 ☀️ 10.37 02.06

Vesi, leht 19ni, 20st vili

13. Reede

☀️ 4.51 21.45 ☀️ 11.49 02.36

Vesi/Tuli, vili 11st eriti soodne, Lk, M

14. Laupäev

☀️ 4.49 21.47 ☀️ 13.02 03.00

Tuli, vili

15. Pühapäev

☀️ 4.47 21.50 ☀️ 14.14 03.19

Tuli, vili 19ni, ----,

Suvistepüha
ehk 1. nelipüha
Linnuristipäev

Lehekuu, õiekuu

See on pungade puhkemise, õitse-
mise ja rohukasvu alguse aeg. Mai
on kõige kiirem maaharimise,
peenarde ettevalmistamise, külva-
mise ja istutamise aeg. Üldreegel oli, et
kõik, mis kasvab maa peale, tuli maha
teha noores kuus. Mis aga maa sisse
kasvab, pandi mulda vanas kuus. Kee-
duvilja soovitati külvata lõunatuule ja
pehme ajaga, siis pidi kiiresti pehmeks
keema. Mõnel pool arvati, et külvata
tuleb pärast päeva loojumist. Kui lin-
nud juba magavad ja külvamist pealt ei
näe, ei oska nad järgmisel päeval tulla
ka seemneid nokkima.

Lehekuu külm täidab salved (Tartu-
maa).

Volbripäev (1. mai) oli tuntud eel-
kõige kui kaunviljade (herneste ja
ubade) külvamise päev. *Erned peab
ikka volbripäeval külvama, siis kasvavad
nemad ilusad ja ussid ei söö neid mitte ära*

(Väike-Maarja). Soovitati ka kapsa- ja
kaalikaseemet külvata. Palamusel olla
sel päeval isegi kurgiseemet külvatud.

Suur ristipäev (5. mai) langeb kokku
taevaminemispühaga ja jääb ülestõus-
mispühast 40 päeva edasi. See on alati
neljapäev, siit ka tema nimi ristinelja-
päev. Vanarahvas tundis nelja risti-
päeva. Suurele ristipäevale eelnesid
veel tuuleristipäev, kui lõppesid keva-
dised külmad tuuled (tänavu 14.04.),
linnuristipäev, mil usuti rändlinnud
tagasi tulevat (21.04.) ja leheristi-
päev, milleks arvati puud lehte mine-
vat (28.04.). Ristipäev oli üks suure-
maid pühasid jõulude, lihavõtete ja
suvistepühade kõrval, mistõttu oli
sellel päeval palju töökeelde. Enamik
neist lähtus maa ja kõige seal kasvava
pühakspidamisest. Ei tohtinud teha
põllutööd, lilli noppida, oksi murda,
rohtu kitkuda, puid vigastada. Vasta-

Ernet tee siis, kui kuu kaaris ja päevad paaris (siis tulevad paaris kaunad, Kambja).

sel korral oli oodata suurt õnnetust ja kahju. Kõigesse kasvavasse puutumine oli sellel päeval patt. Keelatud olid ka paljud tubased tööd: kudumine, heegeldamine, õmblemine, koristamine, isegi peakammimine. Ainult riideid võis tuulduma viia. *Suurel ristipäeval lind ei ehita pesa, rohi ei kasva ja sool ei sula vee sees ära* (Juuru).

Kapsaseeme pidi olema selleks päevaks olema külvatud (Halliste).

Nigulapäeva (9. mai) tuntakse hästi Setumaal ja sellega piirnevatel aladel: Põlvas, Rāpinas, Vastseliinas, ka Iisaku kandis. Sealkandis soovitati sel päeval kaera ja kaunvilju külvata.

Räisapäev (11. mai) on samuti setude tähtpäev. Seda kutsutakse ka rahe- või jääpäevaks, mil põllu- ning aiatööd olid keelatud. Vastasel korral võis suvel rahe saagile suurt kahju teha. Keda nähti sel päeval põllule või aeda minevat, aeti

külarahva poolt sealt minema, et külale raheõnnetust kaela ei tuleks.

Suvisted (15. mai) ehk suve vastuvõtmise püha jääb alati 7. pühapäevale pärast lihavõtteid. Eelnenud laupäeval koristati tubasid, pesti põrandaid ja pühiti õugi puhtaks. Seejärel kaunistati toad ning õu kaskede ja kevadlilledega. Selleks päevaks pidid kõik külvitööd lõpetatud olema. Rõõmu tunti suvistepüha vihmast, sest see andis külvatud seemnetele kasvuhoogu ja sügisel oli head saaki oodata. *Vihmane nelipühi, rasvased jõulud* (Noarootsi). Sarnaselt jaanipäevaga usuti, et enne suvistepüha tuleb arstirohud ära korjata, kuna siis on taimedel suur vägi sees.

Urbanipäevast (25. mai) alates peaks suvesoe käes olema ning võis külmakartlikke taimi külvama ja istutama hakata. *Peale urbanipäeva enam suvel külmasi öösi ei tule* (Jüri).

16. Esmaspäev

☀️ 4.45 15.24
☀️ 21.52 03.36
Tuli/Maa, vili 4-7, 8st juur

2. nelipüha

17. Teispäev

☀️ 4.42 16.34
☀️ 21.54 03.52
Maa, juur

3. nelipüha

18. Kolmapäev

☀️ 4.40 17.43
☀️ 21.56 04.08
Maa, juur 15ni, 16st õis

Eerikupäev

19. Neljapäev

☀️ 4.38 18.53
☀️ 21.59 04.25
Maa, õis 4ni, 5st juur, M, Lk, Ä, T

20. Reede

☀️ 4.36 20.01
☀️ 22.01 04.44
Maa/Õhk, juur 4ni, 5st õis

II 17.37

21. Laupäev

☀️ 4.34 21.08
☀️ 22.03 05.06
Õhk/Vesi, õis 16ni, 17st leht, V, T

22. Pühapäev

☀️ 4.32 22.13
☀️ 22.05 05.33
Vesi, leht, V, T

Täiskuu kell 00.14
Leheristipäev
Kaduneljapäev

23. Esmaspäev

☀️ 4.30 23.11
☀️ 22.07 06.07
Vesi, leht, Ä, T

24. Teispäev

☀️ 4.28 ---
☀️ 22.09 06.49
Vesi/Tuli, leht 5ni, 6st vili

25. Kolmapäev

☀️ 4.27 00.02
☀️ 22.11 07.41
Tuli, vili

26. Neljapäev

☀️ 4.25 00.45
☀️ 22.13 08.43
Tuli/Maa, vili 14ni, 15st juur, V, T

27. Reede

☀️ 4.23 01.20
☀️ 22.15 09.53
Maa, juur

28. Laupäev

☀️ 4.21 01.48
☀️ 22.17 11.08
Maa/Õhk, juur 17ni, 18st õis, Ä, T

29. Pühapäev

☀️ 4.20 02.12
☀️ 22.19 12.29
Õhk, õis

Kuu esimene
veerand kell 15.12

30. Esmaspäev

☀️ 4.18 02.34
☀️ 22.21 13.51
Õhk/Vesi, õis 3ni, 14-18 leht, 19st vili, Ä, T

31. Teispäev

☀️ 4.17 02.53
☀️ 22.22 15.17
Vesi, vili 9ni, 10st leht, Ä, T

1. Kolmapäev

☀️ 4.15 03.13
☀️ 22.24 16.45

Lastekaitsepäev

Vesi, leht, V, T

2. Neljapäev

☀️ 4.14 03.35
☀️ 22.26 18.13

Vesi/Tuli, leht 5ni, 6-24 vili, V, M, T

3. Reede

☀️ 4.13 04.01
☀️ 22.27 19.41

Tuli/Maa, ----, M, T

4. Laupäev

☀️ 4.12 04.32
☀️ 22.29 21.03

Eesti lipu päev

Maa, juur 2st, T

5. Pühapäev

☀️ 4.10 05.11
☀️ 22.30 22.17

Noorkuu
kell 06.00

Maa, juur 21ni, ----, T

6. Esmaspäev

☀️ 4.09 06.02
☀️ 22.31 23.16

Maa/Öhk, ----,

7. Teisipäev

☀️ 4.08 07.04
☀️ 22.33 ----

Öhk, ----, öis 18st, Lk

8. Kolmapäev

☀️ 4.07 08.14
☀️ 22.34 00.03

Öhk/Vesi, öis 5ni, 6st leht, Lk, M

9. Neljapäev

☀️ 4.07 09.28
☀️ 22.35 0.38

Vesi/Tuli, leht 19ni, 20st vili

10. Reede

☀️ 4.06 10.43
☀️ 22.36 01.04

Tuli, vili

11. Laupäev

☀️ 4.05 11.57
☀️ 22.37 01.26

Kaduneljapäev

Tuli, vili 21ni, ----,

12. Pühapäev

☀️ 4.05 13.09
☀️ 22.38 01.44

Kuu esimene
veerand kell 11.10

Tuli/Maa, ----, vili 6-14, 15st juur, Ä, T

13. Esmaspäev

☀️ 4.04 14.20
☀️ 22.39 02.01

Maa, juur

14. Teisipäev

☀️ 4.04 15.29
☀️ 22.40 02.17

Leinapäev

Maa, juur, V, T

15. Kolmapäev

☀️ 4.03 16.39
☀️ 22.41 02.33

Viidipäev

Maa, juur 5ni, 6-18 öis, 19st juur

Jaanikuu, suvekuu, kesakuu

See on kiire taimekasvu aeg. Soojad jaanikuu vihmad andsid lootust sügisel head saaki saada. Juunis ja teistel suvekuudel oli õige aeg võsa lõigata. *Juuni, juuli ja augustikuu viimastel veeranditel olevat kõige parem metsa laastada, siis ei ajavat ta enam võrseid kändudest (Viljandi).*

Viidipäev (15. juuni) on siinmail tegelikult üsna vähe tuntud. Seda peeti viimaseks kapsaistutamise päevaks, sest hiljem istutatud kapsad ei pida enam päid pöörama. Ka tatra külvamise aeg jäi viidipäeva kanti, kuna tatar tahab kasvamiseks sooja. *Viitapäeval ei kasteta taimi, et nad ära ei kuuks (Põide).*

Suvist pööripäeva (21. juuni) on mõnes paigas sarnaselt viidipäevaga seostatud kapsaistutamisega. *Kapsad peavad enne pööripäeva maha istutama, siis kasvavad kõvad pead. Kui peale pööripäeva, siis jäävad pead nagu toblud (Simuna).* Et aga kaalikad puiseks ei läheks, tuli need maha istutada just pärast pööripäeva ja soovitatavalt noore kuu ajal. Alles pärast pööripäeva külvati ka naereid ja rõikaid.

Jaanipäev (24. juuni), eriti jaanitulega kulmineeruv jaanilaupäev, on üks

rahvakalendri rikkalikuma kombestikuga tähtpäevi. See on suve alguse tähistamise püha, milleks kevadised külvi- ja istutustööd pidid lõpetatud olema. Jaaniööl usuti kõiksugu imeasju juhtuvat ning oma majapidamise hoidmiseks ja edendamiseks võeti ette maagilisi toiminguid. Juba jaanituli ise kaitses kurja eest – tema tulekuma hoidis hädad karjast kaugel ja viljad umbrohost puhtad. Taimede kaitseks ja kasvu soodustamiseks pisteti Setumaal kapsataimede vahele jaanitulelt kaasa toodud tuletungal.

Jaaniööl korjatud erilise elujõuga taimi kasutati palju tõrje- ja kaitsemaagias. Nendega kaunistati puhtaks kraamitud tubasid, aitasid ja lautu, väravaid ja kaevusid. Tuppä toodi jaanikased, räästasse pisteti kaseoksi ja lilli, valmis tehti ravivõimega saunavihad. Kapsaaedagi tõrgati kaitseks pihlaka-, haava- ja kaseoksi. See oli ka parim aeg ravimtaimede kogumiseks. Jaaniööl raputas peremees aias õunapuid, lootes, et sügisel tuleb suur saak, ja nii on põhjust neid ka siis hästi raputada. Jaanipäeval võis veel naereid külvata. *Jaanitööb maasikad majasse* ehk jaanipäevaks valmivad (mets)maasikad.

Kapsaste istutamisel ei tohi kellegi teretust vastu võtta ega üle aia kõnelda, siis siblivad kanad peenrad ära ja söödikud teevad kapsad otsani lagedaks (Viljandi).

Kevadel, kapsa istutamise ajal peab olema perenaisel valge rätik peas, siis kapsad kasvavad valged. Esimese vao peale peab panema kivi, siis kapsad kasvavad kõvad (Kullamaa).

Istutamisel ei tohi kükitada, sis kasvase kapstil munnini ala. Ei tohi kah üle pendrite risti-rästi kõindi, sis kasvate kapsta ristilehti (Otepää).

Naeri külvamise ajal peab kägu kukkuma, ehk kui kägu ei ole, siis peab üks inimene kuskiltni nägemata kobast seda tegema, siis kasvavad naerid suured ja ilusad (Vastseliina).

Et kindlustada hääd kasvu kapsastele ja et neile ei lööks alla nuutraid, tuleb jaani varahommikul kastega nende päält terava vikatiga niita (Setu).

16. Neljapäev

☀️ 4.03 17.48
☀️ 22.41 02.51
Maa/Õhk, juur 11ni, 12st õis

17. Reede

☀️ 4.03 18.57
☀️ 22.42 03.11
Õhk, õis, T

18. Laupäev

☀️ 4.03 20.03
☀️ 22.42 03.35
Vesi, leht, M, Ä, T

19. Pühapäev

☀️ 4.03 21.04
☀️ 22.43 04.06
Vesi, leht, V, T

20. Esmapäev

☀️ 4.03 21.59 Täiskuu
☀️ 22.43 04.46 kell 14.02
Vesi/Tuli, leht 12ni, 13st vili 14, Lk, M, T

21. Teisipäev

☀️ 4.03 22.46 Suve algus 00.34
☀️ 22.43 05.34 ☀️ 01.34
Tuli, vili

22. Kolmapäev

☀️ 4.03 23.24
☀️ 22.43 06.34
Tuli/Maa, vili 20ni, 21st juur, Ä, Lk

23. Neljapäev

☀️ 4.04 23.55 ☀️ 07.42 🇳🇵 Jaanilaupäev
☀️ 22.43 07.42 Võidupüha
Maa, juur, T

24. Reede

☀️ 4.04 --- ☀️ 08.57 🇳🇵 Jaanipäev
☀️ 22.43 08.57
Maa, juur 23ni, T

25. Laupäev

☀️ 4.05 00.20
☀️ 22.43 10.16
Õhk, õis, Lk

26. Pühapäev

☀️ 4.05 00.42
☀️ 22.43 11.37
Õhk/Vesi, 13-19 vili, 20st leht

27. Esmapäev

☀️ 4.06 01.02 Kuu viimane
☀️ 22.42 13.00 veerand kell 21.19
Vesi, leht 3ni, ---, Ä, Lk Seitsmemagajapäev

28. Teisipäev

☀️ 4.07 01.21
☀️ 22.42 14.25
Vesi, ---, leht 17st

29. Kolmapäev

☀️ 4.08 01.41 Peetri-
☀️ 22.41 15.50 ja paulipäev
Vesi/Tuli, leht 12ni, 13st vili, V, T

30. Neljapäev

☀️ 4.09 02.04
☀️ 22.41 17.16
Tuli, vili 21ni, ---,

1. Reede

☀️ 4.10 02.31
☀️ 22.40 18.39

Tuli/Maa, ----, juur 23st, T

2. Laupäev

☀️ 4.11 03.05
☀️ 22.39 19.56

Maa, juur, Ä, T

Maakodu sünnipäev
Heinamaarjapäev

3. Pühapäev

☀️ 4.12 03.49
☀️ 22.38 21.02

Maa/Õhk, juur 3ni, 4st õis, T

4. Esmaspäev

☀️ 4.13 04.45
☀️ 22.38 21.55

Õhk, õis

Noorkuu kell 14.01

5. Teisipäev

☀️ 4.14 05.51
☀️ 22.37 22.36

Õhk/Vesi, õis 19ni eriti soodne, 20st leht

6. Kolmapäev

☀️ 4.16 07.04
☀️ 22.35 23.06

Vesi, leht 15ni, 16st õis

7. Neljapäev

☀️ 4.17 08.20
☀️ 22.34 23.31

Vesi/Tuli, õis 4ni, 5st vili, Ä, T

8. Reede

☀️ 4.19 09.35
☀️ 22.33 23.51

Tuli, vili, T

9. Laupäev

☀️ 4.20 10.50
☀️ 22.32 ---

Tuli/Maa, vili 9-11 ja 16-22, 23st juur, Ä, M

10. Pühapäev

☀️ 4.22 12.02
☀️ 22.30 00.08

Maa, juur 18ni, 19st õis

Seitsmevennapäev

11. Esmaspäev

☀️ 4.23 13.13
☀️ 22.29 00.25

Maa, õis 8ni, 9st juur, Ä, T

12. Teisipäev

☀️ 4.25 14.23
☀️ 22.28 00.41

Maa, juur, M, T

Kuu esimene
veerand kell 03.52

13. Kolmapäev

☀️ 4.27 15.32
☀️ 22.26 00.58

Maa/Õhk, õis 1-12, 13-19 juur, 20st õis

Mareta-
ehk karusepäev

14. Neljapäev

☀️ 4.29 16.41
☀️ 22.24 01.16

Õhk, õis

15. Reede

☀️ 4.31 17.48
☀️ 22.23 01.39

Õhk/Vesi, õis 7ni, 8st leht, T

Heinakuu, niidukuu

Tavaliselt kõige soojem ja päikesepaistelisem aeg aastas. Tähtsaim töö sel ajal oli heinategu ja kuiv ilm seetõttu väga oodatud. Peenramaad aga tahavad rohimist ja kuival ajal kastmist. *Peenraid peab rohitsema vanas kuus, siis robi ei sigi* (Vändra). Kuu lõpp tõi kaasa juba esimeste aedviljade valmimise.

Heinamaarjapäev (2. juuli), ka punamaarjapäev, on seotud heinaaja algusega, ja nagu teisedki maarjapäevad – eelkõige naiste päev. Nimetus “punamaarjapäev” tuleb sellest, et sel päeval korjatud madarajuurtega värvides tuli kõige ilusam punane lõng. Ka teiste värvitaimede korjamiseks sobis heinamaarjapäev hästi. Kombestik on mõneti sarnane jaanipäeva kommetega: korjati ravimtaimi, tehti vihtasid, käidi saunas ja rannaaladel süüdati ka lõkked. See oli suve viimane iluravi-

päev, mil piima või vahulillede vahuga nägu ja käsi pestes sai päevitunud jume vastu võidelda.

Heinamaarjapäevast alates võis mesitarudest mett võtta: *Heinamaarjapäev esimene, jaagupipäev teine ja lauritsepäev viimane meevõtmine* (Tori).

Seitsmevennapäev (10. juuli) oli sarnaselt seitsmemagajapäevaga (27. juuni) oluline heinaaja ilma ennustamisel. Tavaliselt arvati, et kui seitsmevennapäeval sajab, siis sajab veel seitse päeva või isegi nädalat. Kui aga sel päeval nii kaua vihmavahet pidas, et mees jõudis hobuse selga hüpata või härjad rakmetest lahti võtta, oli kuigi palju kuiva ilma siiski loota.

Mareta- ehk karusepäev (13. juuli) oli rohkem tuntud Lääne-Eestis. Sel päeval läheb raudnael rohu sisse ja selleks ajaks pidi niidutöödega ühele poole saama.

Uba oli ütelnud, et tema ei hooligi suurt väetamisest, saavat sellestki, kui naesterahvas tema kasvamise ajal oma kõrdi hännaga kord üle käib (s.t kui kordki suve jooksul puhtaks kitkutakse, Saarde).

Heinamaeräpää on iseäranis naesterahva püha, kus naesterahvad sel päeval tööd teevad, selle peres ei anna lambad sügise beaste villu (Pühalepa).

Maretapäeva juurde kuulus rukkiussi ehk oraseöölase tõrje. Sel päeval tehtud rukkimaa künd (ussikünd) pidi hävitama ussimunad. Siit alates hakkab suvi tasapisi sügisesse pöörama: parmud kaovad, päevad muutuvad lühemaks ja ööd pimedamaks. *Maret toob hädaleiba* – see tähendas, et kui eelmise aasta vilili otsas oli, sai sel ajal juba põllult natuke rukist lõigata ja sellest nn hädaleiba küpsetada.

Jaagupipäev (25. juuli) tähistas suve keskpaika. Heinategu oli lõppenud ja ees ootas viljalõikus. Nüüd võis jälle õhtuti toas tule üles võtta. Küpsetati uudseviljast leiba ja aiast oli võimalik juba selle aasta saaki

saada. Esimest korda võeti uusi kartuleid ja keedeti värskaid aedvilju – vilja pidi liigutama, siis hakkab paremini kasvama (Äksi).

Jaagupipäevaks said õunad, marjad ja köögiviljad õige maitse ning lastel oli nüüd lubatud õunu mekkida.

Kapsaaiaas aga toimus midagi õige salapära – sinna ei tohtinud keegi minna, sest Jakob peksis kapsapäid ja pööras lehti peadeks (Võru). Sellele võisid kaasa aidata ka perenaised: *Jakobipäeval pidanud naesterahvas kapsaid käte vahel pöörama ja lehtesi kokku pigistama, siis hakanud kapsad pähe pöörama ja kasvanud iseäranis suured pead* (Põlva).

16. Laupäev

☀️ 4.32 18.52
☀️ 22.21 02.07

Vesi, leht 20ni, 21st õis, M, Ä, T

17. Pühapäev

☀️ 4.34 19.50
☀️ 22.19 02.42

Vesi/Tuli, õis 10ni, 11-19 leht, 20st vilili, T

18. Esmaspäev

☀️ 4.36 20.41
☀️ 22.17 03.27

Tuli, vilili 23ni, 24st leht, M, T

19. Teisipäev

☀️ 4.38 21.23
☀️ 22.15 04.22

Tuli, leht 13ni, 14st vilili

20. Kolmapäev

☀️ 4.40 21.58
☀️ 22.14 05.27

Täiskuu kell 01.56

Tuli/Maa, vilili 3ni, 4st juur

21. Neljapäev

☀️ 4.42 22.26
☀️ 22.12 06.42

Maa, juur, T

22. Reede

☀️ 4.44 22.49
☀️ 22.09 08.01

♂️ 12.30
Madlipäev

Maa/Õhk, juur 5ni, 6st õis

23. Laupäev

☀️ 4.46 23.10
☀️ 22.07 09.23

Õhk, õis 5ni ja 15st

24. Pühapäev

☀️ 4.49 23.29
☀️ 22.05 10.47

Õhk/Vesi, leht 2st, T

25. Esmaspäev

☀️ 4.51 23.49
☀️ 22.03 12.11

Jaagupipäev

Vesi, leht, V, T

26. Teisipäev

☀️ 4.53 ---
☀️ 22.01 13.36

Annepäev

Vesi/Tuli, leht 17ni, 18st vilili

27. Kolmapäev

☀️ 4.55 00.11
☀️ 21.59 15.00

Kuu viimane
veerand kell 02.00

Tuli, vilili 3ni, ---

28. Neljapäev

☀️ 4.57 00.36
☀️ 21.56 16.22

Tuli/Maa, vilili 4-10, 11st juur, M, T

29. Reede

☀️ 4.59 01.06
☀️ 21.54 17.39

Olevipäev

Maa, juur, V, T

30. Laupäev

☀️ 5.02 01.45
☀️ 21.52 18.49

Maa, juur 23ni

31. Pühapäev

☀️ 5.04 02.34
☀️ 21.49 19.46

Õhk, õis 00st, V, T

1. Esmaspäev

☀️ 5.06 03.34
☀️ 21.47 20.31

Õhk, õis 17ni, 18st leht

2. Teispäev

☀️ 5.08 04.43
☀️ 21.44 21.06

Vesi, leht

Noorkuu
kell 23.44

3. Kolmapäev

☀️ 5.10 05.57
☀️ 21.42 21.33

Vesi/Tuli, leht 13ni, 14st vili

4. Neljapäev

☀️ 5.13 07.13
☀️ 21.39 21.55

Tuli, vili 9ni, ----, V, Ä, T

5. Reede

☀️ 5.15 08.29
☀️ 21.37 22.14

Tuli, ----, vili 23st

6. Laupäev

☀️ 5.17 09.42
☀️ 21.34 22.31

Tuli/Maa, vili 3ni, 9st juur, V, Ä, T

7. Pühapäev

☀️ 5.20 10.55
☀️ 21.32 22.48

Maa, juur, T

8. Esmaspäev

☀️ 5.22 12.06
☀️ 21.29 23.04

Maa, juur

9. Teispäev

☀️ 5.24 13.15
☀️ 21.27 23.22

Maa, juur 17ni, 18st õis

10. Kolmapäev

☀️ 5.27 14.25
☀️ 21.24 23.43

Maa/Õhk, õis 16ni, 17st vili, T

Kuu esimene
veerand kell 21.21
Lauritsapäev

11. Neljapäev

☀️ 5.29 15.32
☀️ 21.21 ----

Õhk/Vesi, vili 6ni, 7-15 õis, 16st leht

12. Reede

☀️ 5.31 16.37
☀️ 21.19 00.08

Vesi, leht

13. Laupäev

☀️ 5.34 17.37
☀️ 21.16 00.40

Vesi, leht, Ä, V, T

14. Pühapäev

☀️ 5.36 18.32
☀️ 21.13 01.19

Vesi/Tuli, leht 4ni, 5st vili

15. Esmaspäev

☀️ 5.38 19.17
☀️ 21.10 02.10

Tuli, vili

Rukkimaarjapäev

Lõikuskuu, viljakuu, rukkikuu, mädakuu

Käes on viljade valmimise ja saagikoristuse aeg. Aga ka kiirete põllutööde (eelkõige rukkilõikuse ja -külvi) aeg. Augustis kipuvad toiduained kiiresti rikkema ja sel ajal saadud haavad on visad paranema – siit ka tema mädakuu nimetus. Sarnaselt jaagupipäevaga on pea kõigile augusti tähtpäevadele iseloomulikuks peetud seda, et aiaviljad said just nüüd õige maigu ja neid võis süüa hakata.

Paasapäev (6. august) oli Setumaal õunapäeva, millest alates tohtis õunu süüa. Selleks et õunasaak edaspidi kasvaks, võeti õunu külla minnes külakostiks kaasa ja jagati lahkelt võõrastele. Lisaks õuntele söödi paasapäeval ka herneid ja mett.

Paasapäeva õhtupoolikul võis iga inimene minna ükskõik kelle bernepõllule ja süüa bernest ja katkuda kaunu taskusse. Poisid ja tüdrukud käisid kambaga ühelt põllult teisele. Peremehel oli hea meel, et tema põllule mindi. Kelle bernest ei söödud, seda peeti halvaks tunnuseks. Kellel

oli aed, toodi korviga õunu, kirsse ja muud tänavale rahvale. Sööge-sööge, proovige seda kah, õhutasid toojad (Setu).

Lauritsapäeval (10. august) pidi tulega ettevaatlik olema. Mõnel pool oli sel päeval tulekahju kartuses keelatud tuld koldesse teha või toas üles võtta. Õunad ja muud aiaviljad olid nüüd söögikõlblikud. *Laurits paneb õunale haisu (lõhna) manu (Tarvastu), aga kes enne lauritsapäeva õunu sööb, sellele kasvavad paised (Helme).* Laurits värvis ka pohlamarjad punaseks. Kapsad hakkasid lauritsapäeval päid keema ja selle kohta öeldi, et *laurits labutab lehti*. Rõuges aga ei lubatud lauritsapäeval õuna- ega kapsaeda, herneega oapõllule minna, sest see pidi viljadele ussid peale sigitama.

Rukkimaarjapäev (15. august) või külvimaarjapäev on seotud rukkikülviajaga ja rohkem tuntud õigeusklike hulgas nii Setumaal kui mujal. Kanepis arvatud, et just nüüd said õunad õunamaitse.

Pärtlipäevaks (24. august) jõuab suvi otsaga sügisesse. Pärtel andis aiaviljadele (õunad, marjad, kartulid) õige maitse ja pööritas kapsaaias päid. *Pärtlipäeva ööse kasvab kapsapea veel niipalju, et villase lõnga katki teeb* (Harju-Jaani). Sel päeval mekiti kindlasti kaalikaid, et need head ja magusad kasvaksid. Tarudest võeti värsket mett ja õige aeg oli õlleteoks humalaid noppida, sest pärtlipäevast oli humalatel viimane viha sees. Sarapikus oota-

sid nüüdsest pätklid korjajaid. *Rukki-
maarja toob marju, pärt pätklid peale ka* (Karja). Loodus annab märku, et õitsemise ja kasvamise aeg on otsa saamas – ussid ronivad maa sisse peitu, pääsukesed lahkuvad, vesi läheb külmaks ja oodata on hallasid.

Allikas: Mall Hiemäe "Eesti rahvakalender," II (1981), III (1984), IV (1985), V (1991); Mall Hiemäe "Rahvakalendri tähtpäevi" 1998; "Jaanipäev" (koostanud Maret Tamjärv, Vivian Siirman). Eesti Vabaõhumuuseum 2011; Eesti Rahvaluule Arhiiv

16. Teisipäev

☀️ 5.41 21.08 ☀️ 19.55 03.10
Tuli/Maa, vili 12ni, 13st juur

17. Kolmapäev

☀️ 5.43 21.05 ☀️ 20.27 04.21

Maa, juur 22ni, 23st vili

18. Neljapäev

☀️ 5.45 21.02 ☀️ 20.53 05.39

Maa/Õhk, vili 9ni, 10-13 juur, 14st õis

Täiskuu
kell 12,26

19. Reede

☀️ 5.48 21.00 ☀️ 21.15 07.02

Õhk, õis 11ni ja 21st

Paasapäev

20. Laupäev

☀️ 5.50 20.57 ☀️ 21.35 08.28

Õhk/Vesi, õis 8ni, 9st leht, Lk, Ä, T

Taasiseseisvumis-
päev

21. Pühapäev

☀️ 5.53 20.54 ☀️ 21.56 09.54

Vesi, leht 16ni, ----

22. Esmaspäev

☀️ 5.55 20.51 ☀️ 22.17 11.20

Vesi, ----, leht 18-23, V, T

☾ 19.39

23. Teisipäev

☀️ 5.57 20.48 ☀️ 22.41 12.47

Tuli, vili, V, Ä, T

Kommunismi
ja natsismi ohvrite
mälestuspäev

24. Kolmapäev

☀️ 6.00 20.46 ☀️ 23.10 14.10

Tuli/Maa, vili 15ni, 16st juur

Pärtlipäev

25. Neljapäev

☀️ 6.02 20.43 ☀️ 23.45 15.29

Maa, juur, Lk

Kuu viimane
veerand kell 06.41

26. Reede

☀️ 6.04 20.40 ☀️ ---- 16.40

Maa, juur, M, T

27. Laupäev

☀️ 6.07 20.37 ☀️ 00.31 17.40

Maa/Õhk, juur 5ni, 6st õis

28. Pühapäev

☀️ 6.09 20.34 ☀️ 01.25 18.29

Õhk, õis, Lk

29. Esmaspäev

☀️ 6.11 20.31 ☀️ 02.30 19.06

Õhk/Vesi, õis 6ni, 7st leht

30. Teisipäev

☀️ 6.14 20.28 ☀️ 03.41 19.35

Vesi/Tuli, leht 21ni, 22st vili

31. Kolmapäev

☀️ 6.16 20.25 ☀️ 04.56 19.59

Tuli, vili, Lk

Aed kui suur maalritöö

Tekst Kadri Tramm, fotod Sigrid Absalon, erakogu

Sigrid ja Vaido Absaloni Tahkuranna Muuli talu aialoomise lugu meenutab Ellen Niidu lasteraamatut "Suur maalritöö", mis algab värssidega: "Kord õige ammu, kullapai, kui maailm alles valmis sai, ta oli värvimata."

Sigridi lemmikvärv on punane, kuid seda värvi õitsejaid on tema sõnul vähe.

Mitte päris must-valge, ent siiski üsna heinamaa- ja liivakarva oli ka sinne ala kuus aastat tagasi, kui Absalonide pere majaehituse mõtetega Tahkuranna valda tuli. Siis laiusid siin vaid liivaluided ja mustikametsad, krundil kasvasid noored kased ja männid.

Aastaid tagasi, kui sinne taluomanik oma maa väiksemateks tükkideks jaotas ja müüki pani, õnnestus Absalonidel saada kõige merepoolsem kinnistu.

“Mõtlesin, et kuidas ma siin keset heinamaad elan. Peab ikka ilu looma! Ja nii hakkasingi aeda rajama,” meenutab Sigrid. Aia kujundamine ja kujunemine võtab aastaid, mistõttu oli oluline sellega kohe alustada.

Ja alustada tuli mõistagi mullast.

“Et siin üldse midagi kasvaks, vedasime siia tonnide kaupa – vähemalt 20 autokoormatäit – mulda!”

Juba enne majaehitust möllas Sigrid aiaga: planeeris peenraid, iluaeda, istutas puid, põõsaid, ilutaimi. Teades maja tulevast asukohta, soovis ta, et köögiaknast avaneks vaade aiale ja oleks terrass, millel istudes võiks kogu ümbritsevat ilu silmaga hoomata. Etteruttavalt võib öelda, et täpselt nii läkski.

Et köögiaknast paistaks aed

“Esimesed taimed sain ema, vanaema, tädide aia-maadelt. Mis aga meeldis, tõi siia. Lõpuks oli neid nii palju, et ei mahtunud peenrale ära! Solgutasin neid siia ja sinna, sättisin kõrguste järgi paika. Alguses sai taimi ikka päris palju ringi istu-

tatud. Nüüd ma juba tean, kui kõrge miski taim on,” meenutab Sigrid.

Ta on rajanud aia nii, et päikesekollasele majale sekundeerib värviline ja voogav iluaed, kuid eraldi ala on jäetud männimetsa veerele tarbeaiale ning õuna-, ploomi- ja pirnipuudele.

“Et üldse viljapuid istutada ja need kasvaksid, tuli esmalt kopaga auk kaevata, mulda sisse panna ja alles siis puu istutada,” räägib Sigrid.

Aia kujundamine ja taimedega mässamine on fotograafiametit pidavale Sigridile saanud aastatega kirglikuks hobiks. Järjest suuremaks kaevav ta iluaia ala.

Oma aia rajamisel pole ta kasutanud spetsialistide abi – kõik on tema enda ja looduse looming.

“Aiandus on minu hobi. See on haigus, mille puhul üldse rahast kahju ei ole,” naerab Sigrid. Olen tahtnud aeda nii kujundada, et igal aastaajal oleks seda ilus vaadata.”

Ja see on Sigridil õnnestunud. Olgu kevad, suvi, sügis või talv – selles aias on igal aastaajal ilus.

Et fotograafi silm otsib huvitavat valgust, on juhtunud, et Sigrid vaatab köögiaknast välja ja haarab kiiruga kaamera, sest just nüüd on õige hetk!

Vaadates tema tehtud aiafotosid läbi aastaringi, on näha, et ehkki lilleilu sureb talvel välja, on aia selgroog – mändide ja teiste okaspuuvormide kujul – alati olemas. Ja neid viimaseid on siin tõesti väga palju.

“Mulle meeldivad need okaspuuvormid, millel on pika tüve otsas pallid või puhmakad, aga ka leinavormid, samuti lehis, hõbekuusk, mägi-männid,” loetleb ta.

Okaspuude vahele on ta istutanud suve- ja sügislilli – et alati oleks värvi ning midagi õitseks.

→ lk 48

Vanas vankris laiotavad suvel petuuniad.

Mis stiilis see aed ikkagi on? Sellele küsimusele vastab Sigrid alati, et aed on tema enda stiilis.

Igal kevadel kaunistavad Sigridi aeda tulbid. Ja neid on kokku ... 1500! See on võrratu vaatepilt, uudistajad käivad suisa aia taga vaatamas.

Õitsvad pinnakatjad moodustavad aias maalilisi värvilaike.

Sinised iludused:
kukekannus ja metssalvei.

“Siin krundil kasvasid väikesed männid. Hakkasin neid pügama, võtsin alumised oksad ja pealt ladvad ära. Igal aastal pügan need ilusaks palliks.” Nüüd juba üsna kõrgeks kasvanud mändide pügamiseks pole Sigrid paremat moodust välja mõelnud, kui ikka redeliga puu najale ja käsitsi kääridega lõikama – iga oks üksikuna.

Aed on pidevas muutumises

Möödunud suvel rajas Sigrid taas uue peenra, õigemini laiendas olemasolevat ala.

“Kõike huvitavat, mida silm aianduspoodides või aiandites märkab, ostan ära ja katsetan!” Tema töötsoon ehk nn katselabor asub sauna taga. Seal ootavad istutamist või jagamist taimepotid. “Ostan hunniku taimi kokku, hakan taimepottidega mööda aeda käima ja neid õigete kohtadele sobitama. Jälgin nende kõrgusi, värve, kuju.

Vaatamata liivasele pinnasele, on taimed lopsakad ja silm ei taba ühtki kidurat või põdevat isendit. Hostadel on suisa taldrikusuurused lehed. Sigridi sõnul ei jõua ta nii suurt aeda väetada, turgutust saavad vaid suvelilled.

Lopsakuse saamise üks nippe on taimede jagamine ja paljundamine. Suured taimede grupid annavad aiale jõulisust ja vaadet.

“Mulle meeldib, kui ühte taime on palju, ja ei meeldi, kui üks jupike on siin ja teine seal. Suured värvilaigud ja puhmad annavad kaugelt vaadates aiale hoopis teise ilme kui kribud üksikud lillekesed,” ütleb ta.

Taimi õppis Sigrid noore aednikuna ise paljundama. Nii on ta ajapikku saanud oma aeda suured lillepuhmad või maad mööda laiuvad värvikad pinnakatjad. Näiteks päevaliiliatest on tänu pidevale jagamisele saanud suur looklev lillejõgi.

Värvid, värvid, värvid

Värvide pillerkaar, mis on Sigridi kodus, jätkub ka aias. (Sigridi kodust kirjutas *Maakodu 2015. aasta augustinumbri – toim.*) Ta lihtsalt armastab värve nii väga! Eriti palju on kollaseid õitsejaid, need loovad majaga harmoonilise ansambli.

“Mulle meeldib ka sinine – kukekannused, lupiinid, lobeeliad, iirised. Ja muidugi punane. Punaseid lilli on minu arvates väga vähe saada. Hetkel õitsevad sauna juures punased pelargoonid. Ja tunnistan ausalt – valge pole minu jaoks üldse mingi eriline värv. See ei meeldi mulle üldse,” naerab ta.

Kuidas Sigrid peenraäred umbrohust puhutad hoiab?

“Alguses panin peenarde äärde kivid, kuid üsna pea selgus, et nende vahelt tuleb kohe umbrohi läbi. Siis otsustasin peenraäred lihtsalt läbi kaevata. Labidaga kaevan alguses ääre ja seejärel niidan trimmeriga sealt muru ka ära, ent mitte horisontaalselt, vaid suisa vertikaalselt,” selgitab ta.

Kuue aastaga on taimed kasvanud sedavõrd, et musta mullapinda peaaegu polegi. On näha, et Sigrid ei keela taimedel laiutamast ja laseb neil rahus kasvada.

Probleemid kareda veega ja liigse rauaga?

Lahendus sinu majale!

1. AQUAPHOR WATERBOSS 700

WATERBOSSI VEEPEHMENDI

- isepuhastav sette- ja raua-filtri ning veepehmendi kogu maja veesüsteemile. Waterboss 700 on võimalik kõrvaldada vee karedus, lahustunud raua ja mangaani ioonid ning sellega kaasnevad probleemid.

- Paindlik veetöötlus - lisakamber absorbendi jaoks võimaldab tegeleda mitmesuguste spetsiifiliste vee-probleemidega.
- Ohutu ja töökindel - sulgklapp tagab ohutuse, takistades vee ülevoolu.
- Filtrit ei ole vaja vahetada - saab lihtsalt ja tõhusalt läbipesu ning vaigu regenerimise teel uuendada.
- Väga ökonoomne kulu veele ja soolale. Vaigu ressurss 10a. Jooge parema maitsega vett ning säästke vee kuumutamise, torustiku hoolduse ja pesuainete arvelt.

2. DWM 101 MORION M

ÜLIKOMPAKTNE PÖÖR-OSMOOSI-SÜSTEEM

on suure filtrimiskiirusega, taskukohane ja kergesti hooldatav lahendus suure koguse suurepärase kvaliteediga puhta vee saamiseks.

- Ülitõhus filtrimine - eemaldab kõik saasteained (sh kloori, plii), bakterid ja viirused.
- Kergelt vahetatavad filtrid - lihtsa nupuvajutusega.
- Rikastab vett looduslike mineraalidega.

3. GROSS MEHAANILINE EELFILTER

puhastab külma vee teie majas või korteris.

- Kaitsab kodumasinat liiva, rooste ja teiste tahkete osakeste eest.
- Söefilter eemaldab enim levinud saasteained sh. kloori, plii, naftakemikaalid ja setted.
- Kerge paigaldada ja hooldada isegi raskesti lipipäasetavates kohtades.

FACEBOOK.COM/
AQUAPHOREESTI

WWW.AQUAPHOR.EE

TEL. +372 648 5799

Kannud ja kannufiltrid:

Selver, Kaubamaja, Prisma, Maxima, Maksimarket, Aquaest OÜ, Astri Keskus, Jewe Kaubanduskeskus, Expert, RDE.ee, greentek.ee, tehnikataht.ee, quum.ee

Joogivesüsteemid ja maja lahendused:

Aquaest OÜ - Tallinn; AP&P Grupi AS - Tallinn, Tartu; Bauhof; Ehituse ABC, K-Rauta (Tondi, Haabersti), Astri Keskus - Narva; JEWE

Kaubanduskeskus - Jõhvi; Silbet - Jõhvi; Stroji+ - Sillamäe

Ettevõtetele ja tööstustele:

Tel +372 648 5579, pro.aquaphor.com
e-mail: pro.sales@aquaphor.com

Värava juurde on Sigrid vaheldumisi okaspuuvormidega istutanud ka hostasid, kukerpuusid, helmikpööriseid, roose, merikanne, iiriseid ja loomulikult tulpe.

Aubrieetad ja kukehari looklevad
aias värviliste jõgedena.

Kiviaeda on Muuli talus
130 meetrit! Kive on
toodud Kablist, Uulust
ja mujaltki, ikka
maaomanike loal.

See vihmavarjukululine
graatsia on viirpuu
tüvivorm.

“Eks siin ongi kõik ise kujunenud ja kasvanud, lähedalt vaadates on paras džungel. Ma ei raatsi ju ühtegi taime ära ka visata, lasen kõikidel kasvada! Kui mul on midagi valmis saanud, hakkab sees kripeldama ja juba alustan millegi uuega. Näiteks sellega (*viitab majatagusele peenrale*) ma rahul pole, pean hakkama neid uuesti ringi istutama ja solgutama. Aga üldiselt olen rahul kõigega, mis mul siin on. Eks ole ju aed pidevas muutumises.”

Kord küsis üks vanadaam Sigridilt, mis stiilis tema aed on. Kas Jaapani aed?

“Ei osanud talle midagi vastata, sest mingit stiili ma siin järginud küll pole. Küllap see minu enda stiilis on.”

Vanadaam ei jäänud rahule, vaid küsis edasi: “Aga kuidas siis on nii, et floks ja siis mingi pügatud mänd?”

“Vastasin, et mulle meeldib nii!”

Uudistajaid ja aia imetlejaid on Sigridi aeda sattunud ka Soomest. Hiljuti käis tal külas Martade grupp Soomest, kus olid ka mõned eestlannad. Pärast aiakülastust palus üks naine Paikuselt, kas Sigrid võiks ka tema aeda kujundama tulla. “Ja ma läksingi!”

Aia kujundamisel on tähtis roll Sigridi enda silmal, mis on harjunud perspektiive ja kompositsioone haarama. Ilmselt just maailma vaatamine läbi fotoobjektiivi on aidanud teda aiakujunduses teha just niisugune koduaed. Kordumatu, isikupärane, värviküllane, aia suurust arvestades pisut pöörane, aga äraütlemata pilkupüüdev ja atraktiivne. ☼

MULTI¹NE®

Tutvu mudelitega:
www.multione.ee

SUUR VALIK LISASEADMEID, ligikaudu 180 tk:
niidukid, mullafreesid, tänavapuhastusharjad, silokahvlid, lumesahad jne ...

agrovaru

AS Agrovaru, Vana-Narva mnt 30/5, 74114 Maardu
tel 633 9290, 505 5344, faks 633 9292
toomas.tarang@agrovaru.ee, www.agrovaru.ee

VÕTA ÜHENDUST:
Toomas Tarang, tel 505 5344

HOOLDUS JA TEENINDUS:
Tallinn, Tartu, Viljandi ja Viru-Nigula.

Vaenlasega

Fotod **Sven Arbet, Shutterstock**

Ajakirjanik ja aiaomanik Madis Jürgen kirjeldab oma võitlust niitja mailasega (*Veronica filiformis*), mis hävitab muru ja muudab elu parajaks põrguks.

Esialgu oli õuel paras padrik – naadid poole säärede, nõgesed, angervaks, põdrakanep. Ei saanud aru, kas õue peal on kaev või ei ole.

Siis läks trimmerdamiseks ja niitmiseks.

Maa oli künklik, ning esimene muruniiduk, mis ostetud sai, toimis põhitöö kõrval ka kui nivelliir ja kivi-purusti.

Teine niiduk sai juba vähem vatti (kuni väntvõll kõveraks läks), kolmas toimetab tänini.

Üks tõhusa kriitikameelega külaline juba teatas, et hakkab juba looma... Ja siis oli äkki jama majas – murupind läks kevadel siniseks.

Siin-seal kattis maad pisikese hele-sinise õiega taimeräbal. Tillukesed ümarad lehed, nii peenike vars, et ilma prillita hästi ei märkagi.

Aga selline uss, et ajab ennast laiali, sööb murutaimed välja ja varsti polegi muud kui ainult mailane.

Niitmise mailase vastu ei aita, niitmine teda just levitab. Iga mailaseju-pike, mis muruniidukist välja lendab, võtab juured alla ja kasvab rõõmsalt edasi.

Mõni räägib, et las loodus olla, nagu on. Maitse asi. Hooldamata haljasala on umbes sama hea nagu lähene sünnipäevale, nagu tahmane ja püksiauk lahti. Mis siis teha?

Esilagu kavatsesin kasutada loodus-lähedasi tõrjelahendusi.

Esimene - naabri koer

Kui naabri koer meilt vahel läbi astub, on tal komme puud-põõsad ja kõrge-mad püsikud kohusetundlikult ära vihmutada (tema põis on mastaapne nagu tuletõrjeauto paak). Koera läm-mastikurikkast sirtsust peaks olema abi küll, et ta mailase ära kõrvetaks.

Ainuke probleem – kuidas kusemis-huvilise koera tähelepanu mailasele suunata. Seni on jäänud koera lülita-mine mailasetõrjesse intellektuaalselt huvitavaks ideeks.

Teine - kõrvetamine

Kui on vaja kartuleid kurnata, jooksen pott näpus aeda ja kalkan aurava keedu-vee mailasele kraesse. Lillekesest jääb kollane laik. Ja kui tuleb ette grillimist, võib grillpanni tulise kaane mailasele asetada – kõrvetab ta ära.

Kolmas - rohimine

Keegi küsis, et mis sa jamad, kas rohida poleks lihtsam. Rohi välja ja pane põlema! Väga tore! Aga toimib aias, mis on neli ruutmeetrit suur. Meil on hektar!

Võta siis kanad, soovitas keegi, las kanad rohivad, kui ise ei viitsi!

Tee kanadele ratastega aed – söövad maa mailasest lagedaks, söidutad edasi. Õige! Oligi mõte naabrilt suveks kanad laenata. Aga mailasetõrjeks suu-rel territooriumil peaks neid olema sada. Meie pidime võtma kaks.

Neljas - talla, talla ja veel kord talla!

Mailasel õrn juur. Kui tallad, läheb välja. Keegi õpetas: korralda jalgpalli-võistlus, saad lahti oma mailasest. Jalgpallivõistlust pole ma korraldanud, aga tallan nagu jaksan. Kempstu minnes trambin sihipäraselt üle lähima mailaselaigu ja (eriti kui kemp on hõivatud ja tuleb oodata), trambin seal ägedalt jalgu vastu maad. Mailane edeneb rõõmsalt edasi.

Viies. Mürgitamine

Jaa-jaa, räägi mis sa räägid, parim viis on ikka mürgitamine, ütleb asjatundja. Lased Roundupiga üle – midagi ei jää

aias sõdimas

järele. Või kasutad põllumeestele mõeldud MCPAd.

Okei. Roundupi ja muud põllumajandusmürgid ma koduõuel välistaks, aga pärast raju siseheitlust katsetasin Staranet. See on leebem kraam – murutaimed jätab alles, laialehelised – võililled, teeled tapab ära. Ehk saab jagu ka mailasest.

Kui pere vanaema juurde Eestimaa teise otsa sõitis, võtsin hernehirmutise seljast (maasikapeenrast) vana luitunud pintsaku, ajasin selle endale selga. Panin pähe kaitseprillid ja mütsilodu, kätte kummikindad ning käisin, käsi-prits seljas, mööda õue ja pumpasin murule Staranet. Mitu tundi läks...

Ei pannud tähelegi, et pilve tagant ilmus päike ja puhuma hakkas soe suvetuul – mispeale mu mürk juba pritsimise hetkel olematuks auras. Mitu

Kas teadsite?

Veronica filiformis ehk niitjas mailane kuulub perekonda mailane (*Veronica*). See on suur taimeperekond, kuhu kuulub ka palju dekoratiivtaimede liike. Eesti looduses on kirjeldatud 19 mailase liiki, kellest tulnukliike on kolm, seal hulgas ka niitjas mailane.

See on õrna sinaka õiega taim, mis levinud Ida-Euroopast Lääne-Aasiani. Tema kodupiirkonnaks loetakse Kaukaasiat. Olenemata sellest, kus on tema kodumaa, on ta laialdaselt leitav kõigis parasvöötme kliimaga aladel ning tuntud mitte ilusa lillekesena, vaid pigem kui tüütu, rohelist muru rikkuv umbrohi. Seetõttu kuulub ta püsivalt metsistunud kultuurtaimede hulka. Need on iseseisvalt paljunevad taimed, mis kasvavad üksnes tugeva inimõjuga kasvukohtadel ega levi looduslikesse kooslustesse.

Niitjas mailane muutus suuremaks probleemiks XX sajandi alguses, mil ta oli populaarne ilutaim peenardes ja kiviktaimlates, kus aga püsida ei tahtnud ja laialt mööda muru levima hakkas.

TUNNETA

ERINEVUST

MURUNIITMINE EI PEA ENAM OLEMA AEGANÕUDEV

Ülihea manööverduvõimega, kiire ja võimas John Deere Z525E muudab niitmise lihtsaks ja sujuvaks. Nullpööreraadius-tehnoloogia abil saab niita takistuseta pöösaste, puude ja peenarde ümbruses.

Kuni 50% kiirem niidutulemus!

JOHN DEERE

Baltic Agro
MACHINERY

www.balticagromachinery.com

www.johndeere.ee

nädalat hiljem uurisin kápuli maas, kas mõni kõrs kuskil närtsima hakkab. Viis võilille oli välja läinud, mailane õilmitses edasi.

Muidugi, mürgitamisel peab olema õige õhutemperatuur (mitte liiga palav) ja paras niiskus (aga vihma ei tohi sadada) ja kellaaeg (õhtu oleks hea) ning veel sada asja – et mürk kohe taimedelt minema ei lendaks.

Kirusin kurja saatust ja ostsin kättemaksuks mitu kotti kevadväetist, millel on sammalt tõrjuv toime ja loopisin sellega oma mailast. No liiga see väetis mailasele ei teinud.

Kuues. Kultiveerimine

Kõigepealt palusin head külameest, et ta oma suure traktoriga maa läbi kultiveeriks. Idee oli, et nüüd hoian maa musta, tiirutan äkkega iga natukese aja tagant üle – kohe kui rohelised taimekesed nina välja pistavad.

Et traktoriomanikust külameest mitte hulluks ajada, soetasin endale vana traktoriloksu (valmistatud Hiinas 25 aastat tagasi). Nüüd panen sellele iga paari nädala tagant äkke taha

*Hooldamata
haljasala on umbes
sama hea, nagu läbeks
sünnipäevale,
nägu tahmane
ja püksiauk lahti.*

ja lasen mööda kesa ringi. Ning vahelduseks lasen ringi kultivaatori ja laudadest lohistiga. Maast on välja tulnud kuusteist hobuserauda, savist mineraalveepudel (Saksa päritolu, 150 aastat vana), viis vana vikatit ja mitu kivi (nendest on moodustunud hunnik).

Kui naaber jälle näeb, et mu tulevaselt muru- ja istutusalt tõuseb tolmu-pilv, ütleb ta oma küljeluule, et näe, linnamees elab neuroose välja! (Ma arvan, et ütleb.)

Nüüd võiks sinna juba muru külvata ja püsikupeenraid ette valmistada, sest plats on sile ja umbrohtu ei paista. Kuigi keegi kuskil arvas, nii lihtne see

ka ei ole – külvad muruseemne ära ja mailane hakkab seal kasvama sama kiiresti kui muru. Sest seemnepank püsib murus kui kaua? 25–50 aastat! Raihein vast jõuab mailasest varem, aga sellest ju muru ei moodusta. Aruheina idanemine võib võtta 30 päeva. Et mailasest ette jõuda, võiks muru külvata keltsa peale, kui maa on täiesti sulamata. Mida varem muru idanema hakkab, seda parem. Saab jaanipäevaks juba rohelse platsi.

Aga ... õnnetuseks ei kultiveerinud ma üles kogu niidetavat ala.

Ülejäänud maa (teist sama palju) on ikka mailast täis, ja kui ma sealt nüüd muruniidukiga tõristades tulen ning uue umbrohuvaba muru peale sõidan, on see kõik jälle varsti rõõmsalt sinine.

Ega muud – kui lind laulma hakkab ja mätas kuivaks läheb, ajan vana “hiinlase” kuuri alt välja ja hõõrutan mustaks ka oma ülejäänud muruplatsid.

Las siis külarahvas arvab, et sinna suure platsi peale külvab ta ilmselt nisu, saab näha, mis ta mujale paneb – kultuurmustikad või hoopis viinamarjad? ☼

Automower® - kõigist nutikam!

Suurepärane niidutulemus, vaikne, lihtne seadistada, ohutu, töötab ka siis kui Teid ei ole, naabrid on õnnelikud

Aitame leida just Teie aeda sobiva mudeli. Vajadusel paigaldusteenus.
Hinnad alates 1149.-

Murutraktor

muutub üha paindlikumaks

Murutraktorite, aga ka raiderite tootearendus liigub universaalsuse suunas – uued masinad on võimelised lükkama lumesahka, käivitama lumepuhurit ja vedama kärusid.

Tekst **Ain Alvela**
Fotod **Shutterstock**

Esialgu jõuavad kõikvõimalikud uuendused, ühe või teise tootja patenteeritud mugavuslahendused ja disainipögnad nagu ikka kõige kallimate, n-ö profikasutuseks mõeldud mudelite varustusse. Nii ka näiteks Husqvarna murutraktorite puhul, mille juures suuremad uuendused tehti 2015. aastal, mõni neist võib osutada murutraktorite tootmises lausa pöördeliseks.

Muu hulgas ka Husqvarna tehnikat Eestis müüva OÜ Saestuudio müügikonsultant Allan

Heiberg märgib, et üks oluline uuendus puudutab murutraktorite markeeringut, mis muudeti kasutajatele arusaadavamaks ning palju lihtsamaks.

Klass määrab kasutusotstarbe

Tootevalikus olevad murutraktorid jagunevad nüüd kolme seeriasse – 1, 2, 3 –, kus esimesse kuuluvad vastavalt kodukasutajatele mõeldud masinad, teise n-ö poolprofiriistad ja kolmandasse juba näiteks haljastusettevõtetele suunatud intensiivse töö tegemise traktorid. Ka muud margitähised on selged.

Näiteks murutraktor TS 142, kus number 1 tähendab, et see riist on mõeldud kodukasutajale ja arv 42 ütleb, et selle traktori töölaius on 42 tolli. Säärane märgistus on nüüd ühtlustatud USA standarditega, et üle ilma oleks kõikidel asjadest ühesugune arusaamine.

Kolme klassi murutraktoritel on peajasjalikult tehnilised erinevused – esimese klassi masinatele on näiteks plekist esisild, teise seeria omadel valatud esisild. Kolmandasse klassi kuuluvad juba võimsamate mootorite ja lisaks pakutava mugavusvarustusega murutraktorid.

Tehnilistest uuendustest toob Heiberg kõigepealt välja asjaolu, et kõikidel Husqvarna murutraktoritel kasutatakse nüüdsest firma Briggs & Stratton mootoreid, mida toodetakse spetsiaalselt Husqvarna murutraktorite tarbeks. Ülejäänud arendustegevus on praegu kasutusel veel ainult profikasutuseks mõeldud masinate juures, näiteks TS 343.

Teravahetus senisest kiirem

See on mudel, mille mootor käivitub nn tooreklappi kasutamata. Selle tagab karburaatoriautomaatika. Tegu on pigem mootoritootja panusega kogu traktori arengusse.

Lisaks on uutel murutraktoritel juba põllumajandustraktorite varustusest tuntud võtmeta käivitus, mis toimib sedasi, et käivitusnupu kõrval on kolm numbrinuppu, mille abil kasutaja sisestab kõigepealt oma koodi ja siis vajutab käivitusnuppu. Säärane lahendus ei luba võõral masinat käima saada.

Murutraktorite võimsus piirdub üldjuhul 16 hobujõuga. Niitmislaius jääb vahemikku

OÜ Aed ja Muru pakub laias valikus muruseemnesegusid: spordimuru, kodumuru, varjumuru, ilumuru ja universaal muru

Meie murusegusid leiab Bauhofi ja Ehituse ABC kauplustest üle Eesti.

Põllumehetele pakume heinaseemnesegusid: põldheinasegu, karjamaasegu valge ristikuga, karjamaasegu veistele, karjamaasegu lammastele ja karjamaasegu hobustele

OÜ AED ja
MURU

info@muru.ee

www.muru.ee

Külastage ka meie kauplust Tartu avaturul paviljonis 18.

Sealt leiate hea valiku seemneid ning aia- ja mesinduskaupu.

Murutraktorite tootearenduse viimane sõna – 0-pööreraadiusega masin, mille hinnad algavad 4400 eurost.

Koduomanikele, kel palju puid-põõsaid, ei sobigi ju väga suur murutraktor.

77–117 cm ja Husqvarna mudelite hinnad vahemikku 1699–4299 eurot.

Eespool kirjeldatud uuemad mudelid saab kätte alates 3399 eurost.

Alati ei tasu võimsust ja suurust taga ajada. Ega koduomanikele, kel palju puid-põõsaid, sobigi ju väga suur murutraktor,” räägib Allan Heiberg. “Aga kellel on tarvis talvel kõnniteid lumest puhastada või ka niidetav pind üsna suur, siis tasuks ikka mõelda sellise traktori peale, mis kõige selle töö juures hätta ei jääks.”

Üks, just intensiivse töö juures kasutusmugavust parandav oluline nüanss uute Husqvarna murutraktorite juures on patenteeritud terade kiirvahetuse võimalus. Varasema poldi või mutri asemel hoiab nüüd terasid kinni spetsiaalne kiirkinnitusklamber.

Kui haljastaja teeb pika päeva tööd, on tal kaasas ka tagavarakomplekt terasid ja nõnda saab ta nüriks muutunud terad uute vastu vahetada üksjagu kiiremini, kui varem terasid kinni hoidvat mutrit lahti ja kinni keerates.

Küll juba mõnevõrra varasemast on moodsatel murutraktoritel püsikiiruse hoidja ja automaatne diferentsiaali lukustus. Viimane muutub vajalikuks näiteks järskude kallete või niiske pinnase puhul, et vältida rataste kraapima hakkamist.

Traktorite niidetud rohtu saab lasta vastavalt kasutaja soovile kas külgväljaviskesse, multšida või spetsiaalset tunnelit paigaldades suunata külgväljaviske kaudu traktori taga asuvasse kogujasse.

Disaini poole pealt – ka murutraktorite varustusse hakkavad jõudma leedtuled ja masina üldine väljanägemine saab stiilsema vormi.

Raider – paindlik ja tõhus

Murutraktorite suuremaks vennaks võib nimetada põhimõtteliselt samaks otstarbeks loodud, ent siiski ka mitmeid lisavõimalusi pakkuvaid raidereid. Suurim erinevus on ehk selles, et raidereid pööravad üldjuhul keskliigendi abil. Selline lahendus muudab tõhusamaks kõikvõimalike aianurkade, puude ja põõsaste ümbruse ning teiste raskesti ligipääsetavate hoovikohtade puhastamiseks.

Ühekiiruseline niitmine ja keskne niidukõrguse reguleerimine,
laagritel rattad ja ergonoomiline juhtraud.

Lisaks on rohkoguja tühjendamine eriti lihtne!

www.stihl.ee

**SELLE KEVADE MOEVÄRV
SINU AIAS ON ROHELINE.**

VIKING MB 448 paneb Sinu muru nurruma.
Lisaks suurepärasele niitmiskogemusele
annab see niiduk laitmatu niitmistulemuse.

 VIKING[®]

KOMMENTAAR

Uudne tehnika pääseb kõikjale ligi

Uudne lahendus muruniitmise tehnoloogias on 0-pöörderaadiusega masinad, mille eest ei pääse ka puude-pöösaste, kivide ja äärekivide ümbrused.

Uudse 0-pöörderaadiusega muruniiduki ülesehitus on selline, et tagumistel ratastel on vedu, ja juht saab mõlema tagumise ratta kiirust eraldi reguleerida. See tähendab, et kui vasakpoolne juhtkang on paigal ja parempoolset juhtkangi lükata ettepoole, teeb masin suunaga vasakule 360 kraadi ümber oma telje.

Kui parempoolne juhtkang on paigal ja vasakpoolne juhtkang lükata ettepoole, teeb masin suunaga paremale 360 kraadi ümber oma telje. Kui mõlemat kangi lükata võrdselt ette, liigub masin otse. Selleks et omandada õiged sõiduvõtted, läheb aega rohkem, kui see on tavalise, rooliga juhitava murutraktori puhul.

Ettevõtted, mis tegelevad haljasalade hooldusega, kasutavad vähemalt 80% ulatuses 0-pöörderaadiusega masinaid, sest niitmise kiirus on suurem ja sellega ka jõudlus suurem. Eratarbijale on 0-pöörderaadiusega masin väga soovitatav, kui niitmist vajavad alad on juba suuremad kui 5000–6000 m².

Suure kiirusega niitmine oli varem vaid professionaalidele. Nüüd muudavad 0-pöörderaadiusega murutraktorid selle töö kõigi jaoks kiiremaks, lihtsamaks ja sujuvamaks. Traktorite niiduheeder on konstrueeritud sellisena, et tema terad tekitavad piisavalt suure hõrenduse, mis tõstab murulible üles ja tulemuseks on kvaliteetne niit suurel kiirusel.

Niiduheedri laiusi on võimalik masinatel valida 107–152 cm-ni, erandina toodetakse kodukasutajatele ka ühe teraga masinaid, mille laiust on 82 cm. 0-pöörderaadiusega traktorid saab komplekteerida niitma nii, et see kas multšib, kogub või viskab külje pealt välja. Sobivad niiduladele 5000–10 000 m². Vedu on hüdrostaatiline. Liikumiskiirus jääb vahemikku 10–18 km/h. Tuntuimad 0-pöörderaadiusega masinate tootjad on Toro ja John Deere.

Arvi Ratassep, OÜ Aiatäht juhatuse liige

Teine suurem erinevus seisneb selles, et raideri niidukorpus asub masina ees, murutraktoril aga n-ö kõhu all. Viimasel juhul sõidab traktor kõigepealt esimeste ratastega üle niitmata murust ja muljub selle maha, mistõttu võib niitmise tulemus natuke kannatada.

Raider aga kõigepealt niidab ja alles siis sõidab. Lisaks käib raideri lahendus maa kontuuri-dega paremini kaasa. Ja sarnase niidulaiuse juures on raideril niitmiseks kolm tera traktori kahe asemel. Ka see lisab tööle kvaliteeti – niitmise tulemus jääb puhtam.

Raidereid on kahe- ja neljarattaveolisi. Niidukorpus valitakse heas suhtes mootori võimsusega. Ka nende külge saab paigaldada lumesahka ja -puhurit. Ainuke puudus murutraktoriga võrreldes on asjaolu, et raiderile ei saa paigaldada kogumiskotti. Niidetud rohu jaotamiseks on kaks võimalust – kas see lastakse taha vaalu või multšitakse. Raiderite töölaius jääb vahemikku 85–122 cm.

Siiani pole veel suudetud välja mõelda murutraktorite ega raiderite lõiketeri säästvaid kivitakseid, nii et see, kes traktori roolis või raideri juhtkangide taga, peab ikka ise silmad lahti hoidma.

Küll on traktori puhul tehtud terapukk kogu agregaadi nõrgimaks lülks, ja kui siiski peaks tera mõne suurema kivi üles leidma, ei purune löögi tagajärjel mitte tera, terapukivõll või rihmaratas, vaid ainult terapukk, mille väljavahetamine on eelnevalt nimetatutega võrreldes siiski valutum variant. ☼

ORIGINALAAL MULDVÄRV

Ei vaja immutamist ega kruntimist

FALU VAPEN

100% HINGAVAD FASSAADIVÄRVID

www.faluvapen.ee

Valge ristik

Tekst **Jaan Mettik**

Fotod **Jaan Mettik, Shutterstock**

Mõned aiaomanikud vihkavad valget ristikut ja peavad muruumbrohuks. Teised armastavad teda ega kujuta kodumuru ristikuta ettegi.

Üks võimalikke muru definitsioone Sulev Nurme ja Nele Nuti koostatud “Pargiterminite seletussõnaraamatust” ütleb: “Muru on põhiliselt mitmeaastaste mesofüütsete (keskmise niiskuse- ja nõudlikkusega) madalakasvuliste kõrreliste tihe kooslus, mida hoitakse korrapärase niitmisega ühtlaselt madalana.” Seda mõiste seletust hoolitult lugedes jääb mulje, et ristikul pole murus tõesti kohta, kuid õnneks jätab sõna “peamiselt” väikese augu ka sellele sümpaatsele taimele.

Ajalooline lemmik

Enne kui selektiivsed herbitsiidid 1950. aastatel tavakasutusse jõudsid, oli valge ristik pea kõikide muruplatside lahutamatu koostisosa. Kas teda sinna alati nii väga taheti, on iseasi, kuid see meie looduslik ja vastupidav taim levis sinna harilikult ise ning siis oli temast juba enam kui keeruline vabaneda. Enamasti seda aga ei soovitud. Kuna maad oli vähe ja iga lapp tuli teenima panna, viidi nii õunaaia kui hoovimurult niidetud rohi loomadele ette, ning kui see sisaldas toitaineterikast ristikut, oli veelgi parem.

Lisaks loomasöödale oskasid eestlased valget ristikut muulgi moel hinnata. Gustav Vilbaste, kes tol ajal kandis küll veel nime Gustav Vilberg, tõi oma 1934. aastal ilmunud raamatus “Meie kodumaa taimi rahva käsitluses” ära järgmised ristiku kasutamise viisid.

Teed joodi kõha puhul ja tiisikushaiguse ravimisel võimalikult enne sööki.

Teed tarvitati sisemiste haiguste vastu ja seljavalu puhul.

Kui naisterahvas on nurgavoodis, anti talle selle rohu õite ja lehtede teed juua.

Kui roos on käel või jalal, pannakse sellele valge ristikeina lehtedega küpsetatud sibulat.

Et ristiku head omadused pole kaugeltki unustatud, lisavad Raivo Kalle ja Renata Sõukand oma 2013. aastal ilmunud raamatus “Eesti looduslikud toidutaimed” veel võimalused teha ristikuõitest nn valemest ja selle, et ristiku lehti saab pruukida salatites.

Vastuoluline murutaim

Looduslikult murusse levinud ristik võib kirglikuma loomuga iluaedniku tõesti ahastusse ajada. Selline murukamar kipub laiguliseks muutuma, nii ristikulehtede kõrrelistest erineva tekstuuri kui ka teist tooni rohelisuse tõttu. Eriti torkavad ristikulaigud aga silma taimede õitseajal, kui lehestiku kohale kerkivad valgetest õitest nutid.

Ometi on valgel ristikul murus ridamisi häid omadusi. Ristik on vastupidav, ta kasvab peaaegu igasugusel mullal, ei vaja kuigi sagedast niitmist ning päris kindlasti ei hooli ta väetamisest. Nagu enamikul liblikõielistest taimedest, on ka valge ristiku juurtel mügarbakterid, mis on suutelised siduma õhulämmastikku ja sel viisil toidab ristik ära enda ning varustab lisalämmastikuga ka mulda.

Kui liita kokku ristiku mügarbakterite seotav lämmastik ja need toitained, mis vabanevad murupügamisjäätmete kõdunemistest, võib muruväetamise vajadus sõltuvalt mullast väheneda isegi kuni 75%.

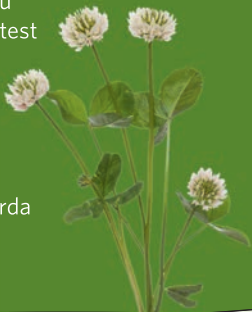
Katsete tulemusena on selgunud, et kõrrelistest ja ristikust murud on ka haigustele mõnevõrra vastupidavamad kui pelgalt kõrrelistest muru. Eriti tuntav on see lumiseenerikastel aastatel. Valge ristik sellesse tõppe ei nakatu ja ristikulaigud murus takistavad haiguse levikut ka kõrreliste seas.

Valge ristiku ja muruumbrohtude suhe on vastuoluline. Olles ise küll vahel umbrohuks tembeldatud, takistab ta edukalt teiste endataoliste levikut. Vastupidava ja elujõulise taimena tõrjub

- muru võlu ja valu

Heal lapsel mitu nime

Tunnistust selle kohta, kui palju pidasid meie esivanemad valgest ristikust, annab ka tema rahvapäraste nimede rohkus: härghain, härjapää, lambaristik, maaumalad, mururistikhein, muruärjapää, tsäi hain, upinhain jne. Põhja-Eestis oli kasutusel enamasti härjapea, lõuna pool aga peamiselt ristikhein või ristik. Arvatakse, et härjad ja lambad jooksevad ristiku rahvapärastest nimetustest läbi seetõttu, et loomad seda taime meelsasti söid, ristikhein või ristik tuleneb aga lehtede iseloomulikust kujust. Upinhain omakorda sellest, et ristikul olevat õunte lõhn.

ta teised lihtsalt välja. Kui mõni laialehine umbrohi aga jääbki murusse, siis tekstuurilt mitmekesisemas ristikumurus ei torka sellised tulnukad nii selgelt silma kui puhtas kõrreliste murus.

Lisaks pehmedab ristik muru muidu küllalt negatiivset mõju looduslikule mitmekesisusele – valge ristiku nektaririkkad õied pakuvad tolmeldajatele toitu. Ja väidetavalt on ristikul murus veel üks väga hea omadus – ta ei kolletuvat nii kergesti, kui teie lemmikloomad sellele oma keha kergendavad.

Ilus ristikumuru

Ristikheinaga muru mingit spetsiifilist hooldust ei vaja, või vähemalt ei kirjeldata seda üheski mururaamatus. Enamasti räägitakse neis hoopis sellest, kuidas tülikast ristikust vabaneda.

Eespool sai juba mainitud, et ise murusse levinud ristik kipub kamara laiguliseks muutma. Et nii ei juhtuks, tuleks juba muru rajades valida ristikusemnega murusegu. Ristikut võib ka hiljem murusse juurde külvata, kuid see ei pruugi nii

häid tulemusi anda. Valge ristiku algareng on aeglane, ta moodustab külvi järgsel aastal vaid juurmise lehekodariku, ja vaatamata parimatele soovidele, võib lõpptulemus ikkagi jääda laiguline.

Ka peaks ristikumuru kasvatades arvestama sellega, et lämmastikväetiste kasutamisega võiks tagasi hoida. Liigne nitraatide sisaldus mullas mõjub taimetele pigem kahjulikult. Muus osas sobib ristikule aga tavapärane muruhooldus.

Küll peab ristikurikka muruga toimetades arvestama, et taolisel kamaral ei saa muruumbrohtude tõrjeks kasutada selektiivseid herbitsiide, selliseid, mis tapavad kõik kaheiduleheliised taimed ja jätavad ellu vaid kõrreliised. Nõnda surmate te ka ristiku, ja sel viisil tekkinud tühjad laigud murus lausa kutsuvad võilillesemneid.

Ristik või mitte ristik

Jääb vaid lahendada küsimus, millisesse aeda sobib valge ristikuga muru ja millisesse mitte.

Rääkides taime kasvunõuetest, siis varjulistes kasvukohtades tuleks ristikumuru pigem vältida. Seal kipuvad lehevarred liiga pikaks venima ning ühtlast tihedat pinnakatet te ilmselt ei saa; halvemal juhul sureb valge ristik sootuks välja. Ristikule sobivad halvasti ka liigniiskusele kalduvad mullad, kuid muus osas see taim erilisi nõudeid ei esita.

Murus võiks püüda valget ristikut vältida ka juhul, kui teie peres on liikmeid, kes on mesilasmürgile tõsiselt allergilised. Õitsval ristikurikkal murul mängides on üsna suur võimalus mõnele mesilinnule peale astuda.

Samuti ei soovitata tänapäeval ristikut kasutada spordimurudes. Ristiku laiad lehed muudavad muru libedaks ning lisaks määrab ristik spordiriideid palju enam kui tavaline kõrrelistest murukooslus.

Millise aiakujundusstiiliga aga ristikumuru sobib? Selle teadasaamiseks pöördusime Eesti ühe parima aiakujundaja ning Sagadi mõisa aedniku Helle Väarsi poole. Ehkki Helle on tuntud eelkõige kui kõrreliste populariseerija, selgus, et temagi on ristiku-usku.

Kuna ristiku juurtel olevad mügarbakterid seovad õhulämmastikku, saab valge ristik kenasti hakkama ka lahja mullaga teeveertes.

“Ma ei taha kindlasti öelda, et ristikumuru sobib kõikjale,” räägib Helle Väarsi. “Tõeline esindus- ja ilumuru võiks koosneda ikkagi kõrrelistest – tulemus on soliidsem ja ühtlasem. Hoopis teine asi, kui teil on taluaed, omaenese õumuru või kas või rohukamar õunaaias. Sellises murus võiks olla kindlasti ka valget ristikut.”

Helle Väarsi jätkab: “Üldse kipuvad meie aiaomanikud sageli natuke liiga püüdlid olema ja tegema kõike nii, nagu on ette nähtud. Vahel tundub, et asjadest ei julgeta rõõmu tunda sellistena, nagu nad on – natuke metsikutena ning koosluses teiste taimedega. Valge ristik murus on just üks selline näide: võib-olla pole ta küll alati kõige klanitum, aga ristikumuru on pehme ja tema õied lõhnavad suve järele. Liiasi toovad neil askeldavad mesilased, kimalased ja liblikad aeda natuke metsikut elu. Mis rõõmu olekski suvest, kui selle jooksul ei leiaks kodumurult ühtki õnnetoovat neljatist ristikehinalehte.”

Mis rõõmu oleks suvest, kui selle jooksul ei leiaks kodumurult ühtki õnnetoovat neljatist ristikehinalehte.

Midagi enam kui lihtsalt ristik

Nagu kõikide väärt taimedega, on ka valge ristikuga tehtud tõsist sordiaretustööd. Tõsi küll, suurem osa sellest puudutab mitte aiandust ja murukamarat, vaid palju proosalisemat maaviljelust.

Valge ristiku sorte on aretatud ka Eestis – Jõgeval Eesti Taimakasvatuse Instituudis. Sordi

‘Jõgeva 4’ aretas Jaan Mets juba 1960. aastal ning sordi ‘Tooma’ aretjad olid Mart Jaagus, Valve Smoljakova ja Evald Raudsepp. Kahjuks ei sobi kumbki neist sortidest murus kasvatamiseks. Tegu on suuremakasvuliste sortidega, mis on aretatud eelkõige söödaomadusi silmas pidades karja- ja heinamaade tarbeks.

Teadur Sirje Tamme sõnul pole Jõgeval plaanis lähemal ajal ka oma murusorte aretada ning põhipõhjus selleks on meie kliima. “Eesti tingimustes on valge ristiku seemnekasvatus küllalt problemaatiline,” räägib ta. “Oleme geograafiliselt valge ristiku loodusliku levila põhjapiiril ja sellest tingitult võib öelda, et vaid ühel aastal kümnest on võimalik saada korralik valge ristiku seemnesaak. Viljade valmimise ajal on ööd juba pikad, niisked ja jahedad, nii et vahel lähevad seemned suisa õisikutes kasvama. Nii üllatav, kui see ka pole, kasvatatakse suur osa Euroopa ning ka Eesti sordiristikute seemnest lausa Uus-Meremaal. Seal on selleks ideaalsed tingimused.”

Mis puudutab aga mujal aretatud väikeseliseid nn mururistikuid, siis nende seast ei oska Sirje Tamm ühtki eraldi välja tuua. “Oleme katsetanud mitme sordiga, kuid ühtki erakordselt vastupidavat pole silma jäänud,” räägib Sirje. “Kõik sõltub talvest. Mõnel aastal võib talvitumine olla suurepärase, kuid teisel aastal võib seesama sort päris tugevalt kannatada saada.” Sirje Tamme sõnul saab ainsa tõena välja tuua ehk vaid seda, et kui sort on aretatud meie läheduses – näiteks Lätis või Leedus –, on tema vastupidavus reeglina parem.

- VÄGA SUUR VASTUPIDAVUS
- KÕRGE LUMEKOORMUS
- UV-KAITSE

- ANTIDUST TEIP JA U-PROFIILID POLÜKARBONAADI KAITSEKS
- LIHTNE JA KIIRE PAIGALDUS, PIKK GARANTII
- EUROOPAS TOODETUD POLÜKARBONAAT

15 ERINEVAT MUDELITE VALIKUT.

KAARJAD KASVUHOONED ECOSLIDER ES

VIILKATUSEGA KASVUHOONED ECOSLIDER EH

TÖÖSTUSLIKUD KASVUHOONED ECOSLIDER ECM

MINIKASVUHOONED ECOSLIDER EM

SEINÄÄRSED KASVUHOONED ECOSLIDER EW

ERITELLIMUSEL TEHTUD ECOSLIDER EE

Kattematerjal: - Euroopa polükarbonaat - 4mm, 6mm, 8mm, 10mm, - ei vaja lumest puhastamist, rahekindel, külmakindel

Uksed: - laiad, - tugevdatud, - magnetfiksaator, - korralik ukse link, - suured õhuaknad

- kõrge tšingisisaldusega terasprofiil- - katuse luuk, aknaautomaatikaga katuse luugi võimalus- - tšingitud kinnitused-
- UV-kaitse- - tugevdatud fermid- - roostevabast terasest needid- - AntiDust teip ja U-profiilid polükarbonaadi kaitseks-
- tšingitud metallist alusraam- - lihtne fermisegmentide ühendus- - võimalus paigaldada kruvivaia dele-

- saadaval erineva laiusega: 1m, 1,5m, 2m, 2,5m, 3m, 3,5m, 4m, 5m, 6m, 7m, 11,2m jne-

- saadaval pikkusega: 2m, 3m, 4m, 5m, 6m, 8m, 10m, 12m, 14m, 16m jne-

NB!

TOODAME KAARKATUSEGA JA KAHEKALDELISI KASVUHOONEID
NII TÖÖSTUSLIKKE, KUI KA ERAKLIENTIDELE.

Heikkinen OÜ
Rohuneeme tee 1/15, Haabneeme alevik,
Viimsi vald, Harjumaa, 74001, Eesti

www.ecosliders.com
info@ecosliders.com
Avatud: E-R 8:00-17:00

Telefon:
+372 528 41 00
+372 588 05 333

← Värvilise lehestikuga valge ristiku sordid sobivad pigem lillepeenraste või -kasti.

Isegi üldiselt väga põhjalikud ja asju detailideni viimistlevad jaapanlased on valge ristiku suhtes leplikud. Pildike õitsvate rododendronite ja härjapeadega Jaapani keiserlikest aedadest.

Üks väga põnev valge ristiku aretussuund on lehtdekoratiivsed ristikusordid. Nende värv varieerub eri mustrites ning lehtedel annavad tooni purpursed, valged ja rohelised toonid. Üks selline näide on Jaapanis aretatud puna-valgeroheline 'Dragon's Blood' ja teine sort 'Purpurascens Quadrifolium'. See purpursete lehtedega ristik on iseäralik ka seetõttu, et tal on tavapärase kolme lehekese asemel neid neli – seega tõeline punane õnneristik.

Eriti rohkearvuliselt on iluristikuid aretanud taanlased. Fimal Gartneriet Råhøj Handelspladen on tüdrukutenimeline seeria – 'Isabella', 'Leonore' ja 'Estelle' (neist viimane on nimetatud Rootsi printsessi auks) ja nende sort 'New Improved Jessica' sai 2013. aastal suisa Florida innovatsioonipremia.

Sirje Tamm ütles, et tegelikult on üks punaselehine ja roosade kuni purpursete õitega valge ristik olemas ka Jõgeval, kuid sordiks pole seda veel nimetatud. Taas on probleem korraliku seemnesaagi saamises ning tõsiasi, et peaaegu võimatu on leida paika, mille läheduses poleks tavalist rohelselehist valget ristikut, mis võib punaselehise iludusega hübriidiseeruda. ☼

Inglismaa murudki pole
alati ristikheinavabad.
Just nii ristikurohke
on Briti Kuningliku
Aiandusseltsi esindusaia
Wisley murulabürint.

Valge ristik on suurepärase meetaim.

Terves pinnases terve taim

KASVUTURVAS TOMATILE, KURGILE,
ISTIKUTELE JA TOALILLEDELE.

Saadaval kõigis suuremates kauplustes.

AS EESTI TURBATOOTED

Ramsi, Viljandimaa

tel 434 0243, 506 0576, faks 434 0231

e-post tiit@estpeat.ee

Kõitvad suvised

Tekst **Heli Russak**, Tallinna Botaanikaia vanemaednik
Fotod **Heli Russak, Olev Abner, Jaan Mettik, Shutterstock**

Suvelillede seas on väga palju eri värvuse, kasvukuju ja kõrgusega taimi. Omaette rühma moodustavad suvised ronitaimed, kellest paljud on enda kodumaal püsikud.

Üheaastased ronitaimed võivad ühe suve jooksul kasvada mitme meetri kõrguseks ja tekitada teile sobiva kuju ning kõrgusega seinu või püramiide. Nii võib uue ilme saada vana kuivanud õunapuu, päevinäinud puukuur, näotu tara jne. Ronitaimedel võib lasta roomata ka mööda maad või alla rippuda.

Kui rääkida ronijatest suvelilledest, osatakse nimetada vaid lõhnavat lillhernesest (*Lathyrus odorata*), õisuba (*Phaseolus coccineus*) ja suurt mungalille (*Tropaeolum majus*). Need on kõige tuntumad ja levinumad liigid. Ent leidub ka palju eksootilisema välimusega ja huvitavamaid liike, kes väärivad tutvustamist ning katsetamist. Enamikul neist on uhked ja erksavärvilised õied.

LOBAUBA

Palavast Aafrikast pärit lobauba (*Lablab purpureus*) on üheaastane taim liblikõieliste sugukonnast. See eksoot kasvab suve jooksul 3–4 meetri kõrguseks. Lehed on tal violetse varjundiga, õisik pikk ja püstine ning õied hele- kuni tumelillad.

Lobauba õitseb pikalt. Järk-järgult moodustuvad üha uued õisikuarred ja juba õitسنud õitest arenevad taimel hilissügiseni püsivad viljad. Need on küll toorelt mürgised, kuid kaunu ja seemneid võib süüa keedetult. Samas on tumevioletsed kaunad väga kaunid ja efektsed ning seetõttu pole mina raatsinud neid süüa.

Lobaoa seemneid on poodides saada, kuid nutikas on koguda neid ka oma taimedelt. Järgmisel kevadel on seemned siis omast käest võtta ja sõbrannadelegi jagada. Taimed on soovitatav siiski ette kasvatada, siis on õitsemine rikkalikum.

Lobauba on väga soojalembene, aeda võib taimed istutada juuni keskpaiku, kui öökülmaoht on möödas ja muld piisavalt soe. Palaval suvel kasvavad lobaoad kindlasti hästi ning üllatavad teid toreda lehes-tiku ja õisikutega. Jahedavõitu suvi ei pruugi neile nii väga meeldida.

ronijad

MEHHIKO VANIKKULJUS

Mehhiko vanikkuljus (*Cobaea scandens*) on kujunenud aastate jooksul mu lemmik-ronitaimeks. Oma kodumaal Mehhikos on ta mitmeaastane igihaljas puitunud vartega liaan. Meie kliimas saab seda huvitavat ronitaimet kasvatada vaid suvelillena.

Mehhiko vanikkuljuse seemneid on poodidest olnud võimalik osta juba aastaid. Öitsvate taimede saamiseks tuleb need külvata juba veebruaris või märtsis. Ettekasvatatud taimed võib välja istutada alles siis, kui pole enam mingit külmahtu. Päikeselise ja sooja suve korral kasvavad taimed kiiresti, moodustades lopsaka tumerohelise lehestiku, mis katab kiirelt tara või seina. Ronivad varred harunevad ja ulatuvad keskmiselt 2–3 m kõrgusele.

Esimesed õied ilmuvad tavaliselt juulis ja õitsemine kestab sügiskülmadeni välja. Õied on mehhiko vanikkuljusel tõesti väga ilusad – lillakad või valged ja kellukesekujulised – ning neist ulatuvad välja pikad tolmukad. Vanikkuljuse seemned kahjuks meie kliimas ei valmi. Mehhiko vanikkuljusest on aretatud vaid mõned sordid. Poodides on vahel saada valgeõielist sorti 'Alba'.

TIIVULINE TUNBERGIA

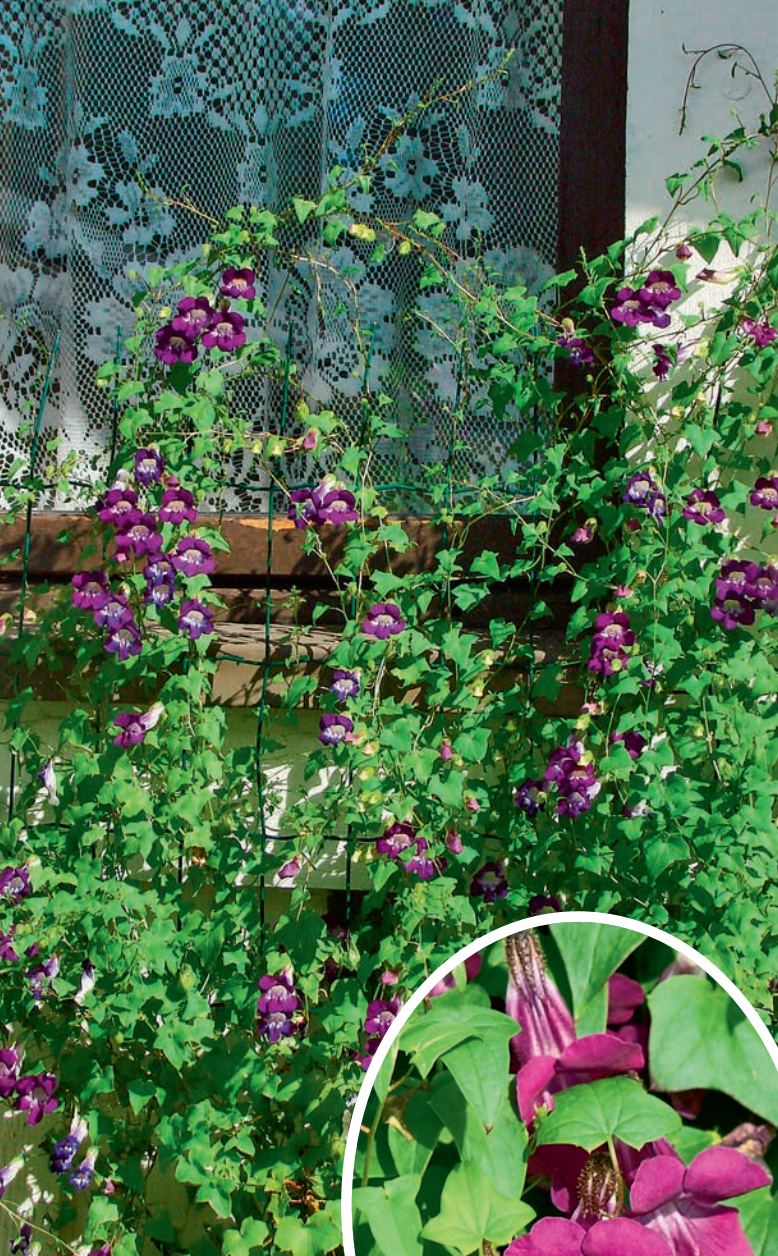
Oma kodumaal troopilises Aafrikas on tiivuline tunbergia (*Thunbergia alata*) mitmeaastane igihaljas ronitaim. Eesti ja teistel jahedama kliimaga aladel on ta vaatamata oma soojalembusele populaarne suvelill.

Tiivulise tunbergia seemneid on saada aianduspoodides, öitsvaid potitaimi müüvad aiandid. Kes soovib taimed ise ette kasvatada, peab seemned külvama märtsis või aprillis. Tiivuline tunbergia kasvab suhteliselt aeglaselt, jõudes suve lõpuks 1,5 kuni 2 m kõrgusele, jahedama suvega veelgi vähem. Kasvukohaks tuleb seetõttu valida võimalikult soe, päikesepaisteline ja tuulevaikne koht. Kasvuperioodil tuleb taimi regulaarselt kasta ja väetada.

Kuna tiivuline tunbergia ei ole nii agressiivse kasvuga kui mõni teine ronitaim, võib teda kasvatada ka anumas või hoopiski amplisse rippuma panna. Hea võimalus oma rõdu või terrassi ilmestada.

Tiivulist tunbergiat kutsutakse veel mustasilmseks Susannaks. See nimetus viitab erksatele kollastele või oranžidele õitele, mille keskel on tume õieneel ehk nn silm. Need meeldivad hästi liblikatele ja taim õitseb sügiseste külmadeni. Huvilistele on pakkuda veel valge- ja punaseõielisi sorte.

Tiivulise tunbergia jõulisem sugulane on erk tunbergia (*Thunbergia gregorii*). Tema kasvab kiiremini ja kõrgemaks, apelsinikarva õied on ilma musta õieneeluta. Avanevate õienupud on karvased ja ka lehestik lopsakam. Taimi on vahel aiandites saadud olnud – kel huvi, tasub proovida.

RONIV RIPPLÕUG

Nii nagu on heal lapsel mitu nime, on neid mitu ka sellel ilusal lillil. Roniv ripplõug ehk roniv asariin (*Maurandya scandens*) kuulub mailaseliste (*Scrophulariaceae*) sugukonda nagu ka meile hästi tuntud suur lõvilõug (*Antirrhinum majus*). Mehhikost pärit roniv asariin on loomult mitmeaastane, kuid taim meie kliimas ei talvitu. Ometi väärib ta tutvustamist üheaastase suvise ronitaimena.

Roniv asariin tuleb ette kasvatada. Välja võib need istutada öökülmaohu möödudes. Oma peenikeste väärtide tõttu on ta väga hea ronija. Roniv asariin on suvelillena kiirekasvuline, rikkalikult õitsev ja võib ronida isegi 2–3 meetri kõrguseni. Lehed on kolmnurksed ja õrnad ning kogu taim jätab hapra mulje. Alates kesksuvest katavad helerohelist lehestikku arvukad lillakasvioletsed õied. Õied on suhteliselt väikesed, kuid neid on palju ja õitsemine kestab sügiskülmadeni. Saadaval on ka valge-, punase- ja roosaõielisi sorte.

Kasvukohaks tuleb ronivale asariinile valida päikesepaisteline ja tuulevarjuline koht, kuid minu kogemus ütleb, et see taim on vähenõudlik ja kasvab jõudsalt ka jahedama suvega. Sügise poole kannatab isegi mõningaid miinuskraade. Selle taimega saate kiirelt katta seina või tara ning teda võib ka natuke pügada.

LEHTERTAPUD

Lehtertapud (*Ipomoea*) kuuluvad sugukonda kassitapulisid (*Convolvulaceae*). Selles suures taimeperekonnas on mitmeid tuntud ja vähemtuntud kaunite õitega suviseid ronitaimi. Peamiselt on nad pärit Kesk- ja Lõuna-Ameerika troopilistelt aladelt. Soojalembeste lehtertappude taimed on soovitatav ette kasvatada, siis on õitsemine tagatud, kuid taimede väljaistutamise oodata, kuni öökülmaoht on möödunud.

Lehtertapud on head vertikaalse haljastuse taimed ning sobivad kasvatada ka rõdul või terrassil. Efektsed õied püüavad pilku ja tihe lehestik pakub rohelist tausta. Kasvukohaks tuleb neile valida päikesepaisteline, külmade tuulte eest varjatud koht. Kastma ja väetama peab lehtertappe regulaarselt.

Kolmevärviline lehtertapp (*I. tricolor*) on vast kõige tuntum liik. Graatsilised taimed kasvavad kuni kolme meetri kõrguseks, lehtede kuju on südajas. Õisi tekib kolmevärvilisel lehtertapul palju, kuid iga õis õitseb vaid ühe päeva. Õied avanevad üksnes päikesepaistelisel päeval ning pilvistel jäävad suletuks.

Kaunid õied võivad olla olenevalt sordist sinised, punased, lillad või valged. Õitsemine kestab juulist septemb-

Vereva lehtertapu sort 'Grandpa Otis' on põhiliigist tumedam ja suureõielisem.

Miinal on vahvad kolme hõlmaga lehed.

rini. Kolmevärvilist lehtertappu võib proovida kasvatada ka kohalekülvist.

Verev lehtertapp (*I. purpurea*) on südajate lehtedega kuni kolme meetri kõrgune vääntaim, tema varred ja lehed on karvased. Taimihakatised kasvavad kiiresti ja ettekasvatamisel on oht ülekasvamisele. Samuti kipuvad noorte taimede väänduvad varred üksteise ümber pöimuma. Verev lehtertapp on tugeva ja jõulise kasvuga ning katab vertikaalse pinna kiiresti. Oied on tal sinised või lillad, avatud ennelõunal ja ainult päiksepaistelistel ilmadega.

Sulgjas lehtertapp (*I. quamoclit*) on huvitavate sulgjade lehtedega ja kasvab kuni 2,5 meetri kõrguseks. Rohked tähtjad säravpunased lehterõied katavad taime juulist külmadeni. Värvikirevad õied meeldivad ka liblikatele. Kiirekasvuline ja soojalembene sulgjas lehtertapp on oma

Kolmevärvilise lehtertapu sort 'Heavenly Blue' on erakordselt kauni õievärvusega.

õhulise lehestiku tõttu eriti veetlev ja katab vertikaalse pinna kiirelt.

Hõlmine lehtertapp ehk miina (*I. lobata* sün. *Mina lobata*) erineb teistest lehtertappudest nii lehtede kui õite poolest. Tema hõlmised lehed on 10–12 cm pikad.

Väikesed torujad rippuvad õied on kõik jonnakalt ühekülgses õisikus. Oied muudavad aja jookul oma värvi – algul on nad punased, vahepeal muutuvad kollaseks ja vananedes hoopiski valgeks.

Nii moodustuvad efektsed punase-kollase-valgekirjud kobarõisikud. Värvu lisavad veel tema lillakaspunased varred. Miina näitab oma tõelist ilu soojal ja päiksepaistelisel suvel.

KARE TILKVILJAK

Üsna vähetuntud taim on kare tilkviljak (*Eccremocarpus scaber*), kes oma kodumaal Tšiilis kasvab igihalja poolpõõsana. Meil kasvatatakse teda suvelillena.

Vaatamata oma suurele soojalembusele, jõuab eksootiline tilkviljak ka meie oludes kasvada suve jooksul kuni kolme meetri kõrguseks. Taimel on nelinurksed harunenud varred ja tumerohelised sulgjad lehed. Kare tilkviljak on intensiivse kasvuga ja moodustab kiirelt tiheda lopsaka lehestiku. Alates südasuvest kaunistavad teda tõeliselt ilusad soojades toonides torujad õied, mis on koondunud hõredasse õisikusse. Õied võivad olla olenevalt sordist kreemikad, oranžid, kollased või punased ja õitsemine kestab sügiseste külmadeni.

Tilkviljaku taimed tuleb siseruumides ette kasvatada ja seemneid võib saada aianduspoodidest. Kasvukohaks valige võimalusel päikesepaisteline ja tuulevaikne koht. Kuivaperioodil vajab taim kastmist.

Kare tilkviljak on väga dekoratiivne taim ning teda sobib kasvatada ka suuremas potis või peenral. Kiire kasvu tõttu on teda hea panna ronima seintele või katta pergolaid. Kes tahab oma aeda või terrassile lõunamaist hõngu, siis seda loob kare tilkviljak kindlasti. Sügisel tulevad talle külge ka väikesed rohelised odakujulised viljad.

TUME PURPURVANIK

Üks ilusamate õitega suviseid ronitaimi on tume purpurvanik (*Rhodochiton atrosanguineus*). See soojalembene mitmeaastane taim on pärit Mehhikost, kuid meil kasvatatakse teda taas üheaastasena.

Purpurvaniku seemneid on saada poodides, kuid taimede ettekasvatamine ei pruugi alati õnnestuda. Nimelt on nende algareng väga aeglane ja tõusmed võivad kergesti hukkuda liigniiskuse tõttu. Õnneks pakuvad õitsvaid noori taimi ka aiandid.

Suve jooksul kasvab tume purpurvanik kuni kolme meetri kõrguseks. Vänduvate peenikeste varte külge kinnituvad südajad rohelised lehed.

Lehestik eriti lopsakas ja tihe ei ole, pigem hõre, kuid see-eest paistavad kaunid õied paremini välja. Õied ise on trompetikujulised ja tumevioletsed ning neid ümbritseb roosa tuppleheselik. Rikkalik õitsemine kestab juunist oktoobrini.

Oma hõredavõitu lehestikuga pole tume purpurvanik hea valik seina katma, ta võiks pigem uhkeldada oma õrnuse ja iluga soolotaimena. Väga hea on teda kasutada amplites ja anumates, kus rohked õied saavad rippuda pikalt üle serva. Kasvukohaks valida päikesepaisteline ja tuulevaikne koht. ☼

Kekkilä mahetooted köögiviljaaeda

Viljakas muld on kohev ja rammus. Looduslikus mullas sisalduvad orgaanilised toorained parandavad pinnase mikroorganismide tööd ja vähendavad toitainete väljauhtmist.

Looduslik aiamuld

Üldmulda sobib looduslikus aias kasutada istutuskastides ja peenardel, maasikamaal ja marjapõõsaste all ning ka muru hooldamisel ja ilutaimede istutamisel.

Looduslik aiamulale lisatud lupja ja maheväetisi ning kasvujõudu andvat komposti.

Kasutamissoovitus: 3 kotti puule, 1 kott põõsale, kui juurde segada

Looduslik ürdimuld

Mahemuld ürtidele, maitsetaimedele ning muudele söödavatele taimedele nii toas, rõdul kui ka ürdiaias.

Ürdimulda on väetatud orgaaniliste looduslike väetistega ning sellele on lisatud juurestiku kasvu soodustavat looduslikku huumust.

Kasutamissoovitus: 6 l piisab 5–10 potitaimede istutamiseks.

Looduslik kasvustraat

Otstarbekas kogus istutamisel valmis kasvustraat rõdule, aeda ja kasvuhoonesse.

Looduslikku väetist ja komposti sisaldav kasvustraat sobib köögiviljadele ja ürtidele. Pakendile on märgitud taimede istutuskohad.. Kasvustraat on soovitatav enne taimede istutamist või seemnete külvamist kasta.

Kasutamissoovitus: istutage koti kohta 2–3 tomati-, kurgi- või suvikõrvitsataime.

Looduslik turvas

Looduslik turvas on väetamata ja lupjamata hele samblaturvas. Seda võib kasutada kasvupinnase komponendina või juurviljade säilitamiseks.

Väetage marjapõõsaid, viljapuid, ürte ja peenraid looduslike väetistega. Toitainetega varustatud taimed saavad nii kasvuks hea alguse ja annavad rikkalikku saaki.

Looduslik aiaväetis

Orgaaniline mahe üldväetis kasutamiseks terves aias.

Kestva toime ja rikkaliku toitaine-sisaldusega väetis sobib nii köögivilja-aeda kui ka murule ja dekoratiiv-taimedele. Väetises sisalduvad aeglaselt lahustuvad orgaanilised toitained mõjuvad pikka aega. NPK-väärtus: 4,5-1-7.

Kulu: kuni 50 m² väetamiseks sõltuvalt taimede toitainevajadusest

Looduslik väetis

Vedel üldväetis kõigile taimedele nii toas kui ka õues. Istikud, ürdid, köögiviljad, suvelilled ja toataimed saavad mahetootmiseks sobivast täielikult orgaanilisest väetisest kasvujõudu.

Tasakaalustatud toitainesisaldus ja looduslikud mikroelemendid tagavad hea kasvu ning rikkaliku õitsemise ja saagi.

NK-väärtus: 4-6 (P 0,4%).

Kulu: 500 ml piisab 30–100 liitri kastmisvee segamiseks.

1,5 l piisab 100–300 liitri kastmisvee segamiseks.

Kanasõnnik

Traditsiooniline väetis aiamaale ja kõigile aiataimedele.

Väetist lisatakse koos kastmisveega ja see sobib kasutamiseks ka leheväetisena.

Kompostitud ja kuivatatud graanuleid on lihtne kasutada ning soovi korral saab need rehaga mulda viia. Kanasõnnikut võib segada kasvupinnasesse nii kasvuhoones kui ka rõdutaimedele suvise toitainelisana. Väetises sisalduvad toitained vabanevad ühtlaselt pikema aja jooksul. NPK-väärtus: 4-1-2.

Sobib ka kompostrisse väiksema toitainesisaldusega aiajätmete kompostimise tõhustamiseks.

Kulu: 1 l 50 l kasvupinnase väetamiseks / vette segatuna 20–40 liitri väetisevee valmistamiseks.

6 l 5–15 m² sõltuvalt taimede toitainevajadusest.

Aialubi

Aialubi on puhas loodustoodet kasvupinnase üld- ja hoolduslupjamiseks. See vähendab mulla happelisust ja parandab paljude toitainete kättesaadavust. Lisage kevadeti 2–4 peotäit ruutmeetrile.

Lisateave:

info@kekkiila.ee

KORDUSKÜLV PIKEN

Tekst **Marju Vitkar**

Foto **Birgit Püve**

Pildil olevad seemned on saadaval aianduskeskustes Hortes ja Hansaplant.

Korduskülvideks sobib palju enamgi seemneid kui siin pildil, katsetage julgesti!

DAB SAAGIAEGA

Mõnda kultuuri õnnestub kasvatada nii, et suvi läbi oleks just see kõige noorem, värskem ja parem peenralt võtta. Saladuse lahendab üks ülilihtne nipp – ajatatud korduskülv.

PORGAND

Porgandisorte on turule ilmunud väga palju. On hästi ületalve säilivaid ja samas ka värskelt tarbimiseks mõeldud sorte. Valikus on lisaks tavapärasele ja harjutud juurvilja värvile eri toone valgest, kollasest ja lillast. Isegi porgandite kuju varieerub redisesarnasest ümmargusest suurte ja väikeste koonusteni.

Toorelt söömiseks on parimad värsked vastvalminud varajased porgandid. Need ei olegi säilitamiseks mõeldud ja võib kevade ning varasuve jooksul külvata lausa mitu korda – nii kevadel tavapärasel ajal kui ka isegi veel vahetult pärast jaanipäeva.

Hilisemate külvide korral on oluline, et muld oleks parasniiske – liiga kuivas porgandiseeme ei idane või kasvavad porgandid ei ole parima maitsega. Õige seemne korduskülvi aitab paljude hulgast valida aianduskeskuse töötaja.

HERNED

Herneste maailmas on väga erinevaid ja uhkeid kaunu. Neid süüakse samuti mitut moodi – koos kaunadega ja ilma.

Üha atraktiivsemaks muutub ka hernekaunade välimus ja lisaks maitseomadustele rõhutatakse tihti ka ekstravagantset värvi. Nii saamegi poest koju tuua hernesemne, mille kaunad on näiteks lillad.

Värsked herne magus maitse meenub kõigile lapsepõlvest. Selleks et seda aga kauem jätaks, võib herneid külvata mitu korda. Olenevalt ilmastikutingimustest tehakse esimene külv tavapäraselt mais. Värske herneneste saagiaja pikendamiseks võib teha kahenädalaste vahedega 3–4 korduskülvi.

Mõni aednik soovib herneid külvata isegi veel juulis ja augustis – tavapäraselt saaki sealt küll

enam loota pole, kuid värskelt tärgranud hernenõrsed on suurepärase lisand salatile igal aastajal.

MAITSETAIMED JA SIBULAPEALSED

Sibulaseeme talub jahedat hästi, seega võib teda külvata juba üsna varakult – aprilli lõpus või mai alguses.

Parima idanemise saavutamiseks on hea seemet enne külvamist üle öö vees hoida. Hiljem tuleb lasta seemnel pisut taheneda ja siis külvata niiskesse mulda.

Noorte pealsete kasvatamiseks mõeldud seemet külvake 15päevaste vahedega korduvalt.

Maitsetaimedest on korduskülviks ideaalne till, ent loomulikult sobivad ka teised maitsetaimed. Ehkki ka ülekasvanud ja õidepuhkenud tilli jaoks on suurepäraseid kasutusviise, on noortaim ikka kõige väärtuslikum. Külvake tilli kevade ja suve jooksul julgesti mitu korda.

SALATID

Kes kodus salatitaimi kasvatab, teab, et peenral kasvavat rohelist ei jõua õigel ajal ära tarbida, saak kipub sageli üle kasvama, mõned sordid lähevad õitsema ja kaotavad väärtuslikku lehemassi. Ülekasvanud salat ei maitse enam hästi.

Proovige julgelt külvata salateid juba esimesel võimalusel kasvuhoonesse katteloori alla. Ilmade soojenedes saab sama teha avamaal, hilisemal kevadel kaitseb väikesi taimi öökülmade eest samuti katteloor.

Lemmiksorte võib külvata kevadel paarinädalaste vahedega mitu korda. Siis saab eelmine saak parasjagu tarbitud, kui uus on just parimas koristusküpsuses. ☘

*Hiliskevadiste
ja suviste korduskülvide
puhul on väga oluline
niiskuse hoidmine.
Kastke külve ja ka istikuid
piisavalt, vastasel korral
pole parimat tulemust
loota.*

Väike vingerdav

Tekst **Jaan Mettik**, fotod **Shutterstock**

Vihmaussid on kuidas kellelegi: ühele “vuih!” ja teisele “vohh!”. Kalameeste ja aiapidajate seas on levinud pigem viimane lähenemine, ja õigusega.

Vihmaussid kutsuvad inimestes esile vastakaid reaktsioone. Väikesed lapsed neid harilikult ei pelga, kuid mida suuremaks sirguvad, seda enam väljendavad nende väikeste vingerdajate suhtes vastikust. Ilmselt on see õpitud reaktsioon ja toimub täiskasvanute eeskujul. Ometi peaks igaüks, kes vähegi põllu- ja aiapidamisega kokku puutunud, teadma, et muld, kus elavad vihmaussid, on viljakas ning taimekasvaks suurepärase.

Imetegijad

Eesti looduses on vihmausse teadaolevalt 13 liiki, neist suurim, harilik vihmauss, võib kasvada kuni 30 cm pikkuseks ja kaaluda üle 3 g; väikseim – nelikant-kaldauss – on aga vaid kuni 1,5 cm pikk ja kaalub umbes 0,05 g. Igal meie vihmaussiliigil on eluks oma nišš, ning elutegevuse tulemusena täidavad nad mullas ülesandeid, mida võiks kokku võtta sõnadega “koristab jäätmeid, kobestab ja õhutab mulda ning väetab taimi”. Lahtiseletatult tähendab see, et vihmaussid söövad mulda sattunud orgaanilist materjali, soodustades orgaanilise aine lagunemist ja mulla mineraliseerumist, kaevavad käike ja muudavad nii mulla õhurikkamaks ning lõpuks liigutavad oma ekskrementidega toitaineid mulla eri osade vahel.

Tallinna Tehnikaülikooli Tartu kolledži professori Mari Ivaski andmetel ületab toitainetesisaldus vihmausside väljaheidetes ümbritseva mulla toitainetesisaldust märgatavalt. Lämmastikusisaldus on suurem viis korda, fosforisisaldus seitse korda, kaaliumisi-

saldus viis korda ja kaltsiumisisaldus kaks korda. Lisaks suudavad vihmaussid mõnevõrra muuta ka mullareaktsiooni.

Kuigi nad on suutelised elama pH vahemikus 5–9, on neile sobivaim mullareaktsioon 6–7. Et umbes sellise reaktsiooniga on ka vihmausside väljaheidet ehk koproliidid, siis mida enam on mullas või kompostihunnikus vihmausse, seda lähemale nihkub mullareaktsioon ussidele sobivale tasemele.

Kasvatame vingerdisi

Kuna vihmausside toodetud väetis on sedavõrd kasulik, pole ka ime, et vihmausse püütakse kasvatada. Kõige levinum viis on ilmselt väikesed tubased kompostikastid, milles kompostitakse peamiselt mitmesuguseid köögijäätmeid ja saadakse vastutasuks vää-

tuslikku mulda. Ometi pole “ussikast” kööginurgas just igaühe maitse ning enamasti pole köögis ka ruumi üleliia. Liati jäävad sellise kompostimise puhul kogused tagasihoidlikuks ning kogu aiale vajalikku väetist ei saa sel viisil kindlasti.

Teine võimalus on soetada endale korralik kompostimistünn ja seada see aianurka, kuid seegi on ajutine lahendus. Tavalised kompostimiseks kasutatavad sõnnikuussid (*Eisenia foetida*) ei talu miinuskraade ja seetõttu tuleks niisugune tünn talveks ikkagi plusskraadiga ruumi talvituma tuua.

Üks väheseid, kes on 2008. aastast alates Eestis vihmaussikasvatusega ja vermikomposti tootmisega tegelnud, on Andrei Jermolajev firmast Seenest. Temagi püüdis alguses toimetada sõnnikuussidega, kuid taas leidis tõestust, et need ussid külma ei kannata.

abiline

Vermikomposti ja mineraalmulla baasil istutussegud sisaldavad nii palju toitaineid, et seda võib käsitleda väetisena.

Välitingimustes kasvatamiseks sobivad ussid saadi lõpuks Valgevenest.

Samas pole Andrei sõnul vihmausside edukalt kasvama saamine alati sugugi nii lihtne, kui võiks arvata. Esiteks on need väikesed elukad üsna pretensioonikad toidu osas, mida neile pakutakse, ning kui substraat, mida nad peaks hakkama ümber töötama, ussidele ei sobi, roomavad nad lihtsalt minema – paremaid söödamaid otsima.

Teiseks olevat peaaegu võimatu täiskasvanud ussi uuele toidule ümber õpetada. Nad eelistavad toiduks alati seda materjali, mida söid munast koorumise ajal, ja surevad uude tundmatusse materjali ümber asustamise järel kiiresti. Õnneks ei tähenda see, et populatsioon nõnda välja sureks. Mulda jäävad alati munakookonid, millest kooruvad uued ussikesed kohanevad ka uue

toiduga. Seetõttu ei müüdagi firmast Seenest kunagi vihmausse endid.

Neil, kes aga ei viitsi kodus vihmaussikasvatusega katsetada, kuid tahaks väikeste vingerdajate töövilja ära kasutada, jääb üle vaid üks võimalus. Nimelt soetada enesele kauplusest istutusmuld, mille kokkusegamisel on kasutatud vermikomposti ehk biohuumust ehk vihmaussisõnnikut. Heal lapsel ikka mitu nime.

Kuigi see võib kõlada üllatavalt, on taolisi tooteid meie kaubandusvõrgus küllalt palju. Nende skaala varieerub juba valmis segatud istutus- ja külvimullast ning orhideede ja kaktuste substraadist puhta vihmaussisõnnikuni, mida tuleks käsitleda kui väetist ja lisada mullale. Kui palju just, on iga kasvataja enese ostustada, sest vihmaussikomposti hea külg on see, et üleväetamine on peaaegu võimatu. ☘

Sugugi mitte kõik sõnniku- ja kompostiussid ei sobi meie tingimustes kompostimiseks avamaal.

Vihmaussid – ammused lemmikud

Vihmausse oskasid hinnata juba vanad egiptlased. Neid loomi peeti pühaks ja väidetavalt oli Kleopatra andnud välja seaduse, mille kohaselt käsitleti vihmausside riigist välja viimist viljakusjumalanna solvamiseks ning viijat ootas ees surmanuhtlus. Ka Aristoteles oskas vihmausse hinnata ning nimetas neid maa soolteks.

Tõsise vihmausside uurimisega hakati tegelema alles XIX sajandil ning Charles Darwin pühendas neile oma elust tervelt 40 aastat. Tulemusena ilmus 1881. aastal raamat "The Formation of Vegetable Mould through the Action of Worms", mille pealkirja võiks tõlkida kui "Vihmausside tähtsusest aiamaal tekkimisel". Teos oli läbimüügit edukam kui Darwini raamat liikide tekkimisest.

XX sajandi teadlastest on üht tähtsaimat rolli mänginud USA arst Thomas J. Barrett, kes populariseeris vihmausse oma Californias asunud talus. Just tema tutvustas ja patenteeris 1959. aastal California punase vingerdaja ehk hübriidse sõnnikuussi tõu California Red Wiggler. See on siiani maailma üks tuntumaid kompostiusse. Viimasel ajal on talle aga üha enam konkurentsi pakkuma hakanud 1982. aastal Venemaal Anatoli Igonini aretatud tõug Staratel. Tema eelisteks on suurem sigivus, pikem eluiga ja võime toituda madalamal temperatuuril. Kui California punasel on see optimaalselt 14–17, siis Staratelil 8–29 °C.

Uus ilm Eesti aias

Eesti vanasõna ütleb: “Perrä om paljogi tarku, ette ei ole üttegi” (Vastseliina või Setu). Ometi on kasulik teada, mida targad kliima mõjudest ja tulevikust arvavad.

Tekst **Eha Kruus**,
taimekaitsedoktor,
EMÜ
Fotod **Shutterstock**,
repro

Head ettekuulutajad õpivad oma prognoosides olema robustsed, aga tagasihoidlikud. Siiski on statistiliste mudelite põhjal ennustatud järgmise sajandi lõpuks aasta keskmise temperatuuri tõusu vahemikus 2–4 °C.

Kui see realiseerub, siis mida võib see kaasa tuua aiapidajale ja tema rohelistele hoolealustele? Alljärgnev kokkuvõtte tugineb 2015. aastal läbi viidud projekti BioClim Eesti Maaülikooli põllumajanduse töörühma kliimamuutuste mõjuanalüüsile.

Kliimasoojenemine ei tähenda siinsetel laiuskraadidel ainult ilusaid suveilmu – temperatuuride tõus leiab aset eelkõige talve arvelt ning klimatoloogide väitel hakkab meie ilmastik sarnanema mitte Prantsuse Riviera, vaid pigem Põhja-Šotimaa saarte omaga. Majaomanikele ning katmikaednikele toob soe talv meeldivalt väikesed küttearved. Seevastu osa taimede ja pisiolendite talvitumine võib nurjuda, sest nad ei saa kätte füsioloogilise puhkeperioodi väljakujunemist esile kutsuvaid signaale.

Rängemalt mõjub see eriti neile, kelle jaoks Eesti on areaali lõunapiiril. Selliste hulka võib lugeda mitmeid sümpaatseid lähisarktilisi taimeleike nagu mesimurakas, drüüas ja rootsi kukits. Seevastu toidu ja elupaiga suhtes vähenõudlikud mitmetoidulised elukad nagu teod ja nälkjad edenevad pehme talve järel aga hästi, eriti kui nad talvituvad varjatud kohtades.

Sajandi pärast
võiks meie kliima
sarnaneda praeguse
Põhja-Šotimaa
omaga.

Öökülmata ajavahemik ehk kasvuperiood, mis poole sajandi eest kestis 117 päeva, on praeguseks keskmiselt 134 päeva. Kuna enamik kultuurtaimi vajab vähemalt 90päevast perioodi, mil keskmised temperatuurid ületavad umbes +5°, võivad mõned neist anda tulevikus ühel hooajal kaks või enamgi saaki.

Peamiselt pikeneb küll kevad – viimane kevadine öökülm on Eestis olnud ajalooliselt umbes 27. mail, nüüd aga poolteist nädalat varem, 16. mail. Pikenenud on ka sügis. Kui varem tuli talveõunad säilitamiseks puu otsast ära korjata enne 21. septembrit, siis nüüd saabub esimene sügiskülm keskmiselt alles 27. septembril.

Hea ja paha CO₂

Süsihappegaasi kontsentratsiooni tõus atmosfääris soodustab taimede kasvu ning võib eeldada, et nad muutuvad lopsakamaks. Sügisel tähendab see ka rohkem varist, mis mahutab suuremas koguses mikroorganisme, sealhulgas kahjulikke. Seetõttu on juba kevadest alates haigusetkitajate surve suurem ning esmanakkus senisest varasem ja tõsisem.

Tihedamas võras on kõrgem ka õhuniiskus, mida paljud seemned vajavad taimede nakatamiseks: tõenäoliselt lokkavad roosted, ebajahukastad, laiktõved ja lehepõletikud. Siiski väheneb süsihappegaasi tõttu õhulõhede läbilaskvus, mis pärsib näiteks jahukastete ja vahtrapigilaiksuse tungimist taime kudedesse.

Kliimasoojenemise tõttu on prognoositud ka osooni kontsentratsiooni tõusu atmosfääris. Osooni nõrgestatud taimedel võib esineda laiktõbesid, ja kärbunud kudesid võivad asustada saprotroofsed (organismi jäänukestest toituvad) seemned, samas kui elusatel kudedel toituvate patogeenide, nt jahukastete edenemist O₃ pidurdab.

Kõrgem osooni ja süsihappegaasi kontsentratsioon võib põhjustada biokeemilisi

muutusi ning panna taimi tootma teistsuguseid ainevahetusprodukte – toidutaimede kvaliteet muutub.

Levila laieneb põhja

Muutuv kliima võib kaasa tuua võõramaiste organismide kohastumise. Mõned neist on kindlasti ka kahjurid ja haigusetkitajad, kes leiavad sobivad elupaigad siinsetes aedades, põldudel ja looduses.

Järk-järgult kasvanud rahvusvaheline kaubandus veab taimi ja taimseid saadusi ühest maailma otsast teise ning loomulikult kasutavad taime-dega tihedalt seotud parasiidid võimalust nõnda levilat laiendada. Kümme aastat tagasi jõudis

↖ Mesimuraka kasvualad võivad Eestist tulevikus kaduda.

↑ Soojad niisked talved muudavad soodsamaks tigude ja nälkjate elutingimusi.

Aastaid võrreldes on näha, et nüüdki iseloomustab Eesti kliimat temperatuuride suur varieeruvus, mis avaldub eriti talviti. Talvine soojus võib järsult lõppeda ja sellised ekstreemsused võivad tulevikus hakata sagenema.

Alles äsjagi nägime, kuidas temperatuurikõver sukeldus loetud nädalate jooksul 45 kraadi võrra allapoole, putukate aktiivsust võimaldavalt mahesügiselt +13 kraadilt karedasse pakasesse. Taoline külmade ja sulade vaheldumine toob mulda liigniiskust ja hapnikuvaegust, mis võib saatuslikuks saada püsikutele ja mullaasukatele.

Rääkides kliimamuutusest, ei saa rõhutamata jätta, et teatav nihe on juba toimunud – kevad on muutunud varasemaks ja sügis hilisemaks.

Kliimasoojenemine võib seni peamiselt kasvuhoonetes toimetanud karilastest teha avamaakahjuri.

üle Atlandi ookeani Hispaaniasse ripsmekarva pikkune tomati kaevandikoi – mähiskoilane *Tuta absoluta*. Levides peamiselt tomati viljadega, jõudis ta nelja aastaga Euroopa vallutada, nii et teda on leitud juba Lätistki.

Kulutulena levinud invasiooni vastu pole tomatikasvatajatel olnud võimalik ette võtta midagi muud, kui kahjustaja taset alla suruda. Kahjurist päris lahti aga enam ei saagi.

Mahenenud kliimas on ka lõuna poolt pärit liikidel hõlpsam ellu jääda. Näiteks kapsakoi (*Plutella xylostella*) on iga-aastane sisserändaja, kes meie kliimas seni pole suuteline talvituma. Ka vähem aktiivsed liikujad, soojalembesed kahjurid – ripslased, karilased ja kedrikles-

tad – võivad kasvuhoonest välja tungida ning naturaliseeruda avamaal. Kõige halvemal juhul võib selguda, et uutal aladel puuduvad kahjurite arvukust maha suruvad looduslikud vaenlased ja populatsioon vohab seni, kuni sellele paneb piiri alles toiduressursi täielik ammendumine. Osa oportuniste on ehk selleks hetkeks taas edasi rännanud.

Röövtoidulised ja kitsalt spetsialiseerunud liigid aga kannatavad sagedaste häiringute tagajärjel ning on muudatustele tundlikumad. Hea näide on parasitoidid: kasvuperioodi varasemaks nihkudes alustab madalama temperatuurivahusega kahjur toitumist üha varem, mis võib olla enne, kui päevapikkus annab parasitoidile märku talvisest puhkeseisundist väljuda. Tagajärg – elutsükli mittekattumine – toob kaasa kahjuri arvukuse tõusu. Seega muutub ka kohalike liikide tasakaal.

Temperatuuri tõus võib muuta tõsisemaks ka probleemid juba olemasolevate kahjuritega. Kolme kraadi võrra tõusnud päeva keskmine temperatuur toob nt porgandikärbse (*Delia radicum*) välja praegusest kuu aega varem. Aastatel 2010 ja 2013 andis kartulimardikas (*Leptinotarsa decemlineata*) ülisoodsate suvede järel Eestis teadaolevalt esimesi kordi teise täieliku põlvkonna.

Ootamatud ilmastikunähtused

Atmosfääri soojenedes on õhumassiivides rohkem energiat, mis võib vallandada senisest sagedamaid ja võimsamaid äärmuslikke ilmastikunähtusi. Tugevad tuuled omakorda võivad aga kaasa tuua patogeene ja lennuvõimelisi putukaid või ära kanda kuivaperioodil tolmjaks pudenenud mulda.

Kestvate tuulte tõttu juhtub, et mõni tootja pritsib kevadel põlde normist tugevama tuulega – sellega võib kaasneda mürgi triiv. Soe õhk seob küll rohkem vett, kuid võib maha sadada paduvihmana, nii et kogu kuu sademete norm lahib maha ühel päeval.

Suureneb ka kevadise põua risk. See sobib küll mõnele umbrohule, ent enamikule meil traditsioonilistele kultuurtaimedele mitte. Veerežiimi muutuste tõttu tuleb vanad kastmissüsteemid kindlasti üle vaadata. Sügisperioodi liigniiskuse leevendamiseks võib aga tarvis olla investeerida hoopiski kuivendussüsteemi renoveerimisse.

Kahjuks ei saa loota, et see kõik sobiks lõunapoolsetele soojanõudlikele kultuurtaimedele. Nende kasutuselevõttu võib piirata ebastabiilne talv või päikesekiirguse nappus, millest ei pruugi viljade valmimiseks piisata.

Uutesse oludesse sobivate kultuuride ja sortide, aga ka parimate kasvatustehnoloogiate ja mikrokliima säilitamise meetodite leidmine toimub siiski vaid aja jooksul sihiteadliku valiku käigus. ☼

Kolme kraadi võrra tõusnud päeva keskmine temperatuur toob porgandikärbse välja praegusest kuu aega varem.

Kingi oma perele päikest ja tervist

EESTI SUURIM VALIK

Belgia eluaegsed kasvuhooned ja talveaiad

- parim Euroopa kvaliteet ja disain
- tugevaim konstruktsioon
- parim soojapidavus
- kiire ja lihtne paigaldus

Kasvuhooned koduaeda
Eriahendused taludele
ja aianditele
Klaaspaviljonid restoranidele

Kasvuhoone tarvikud
Kastmissüsteemid

Rodoaed

www.rodoaed.ee rodoaed@gmail.com tel 50 16 742

 www.facebook.com/kasvuhooned

Meie oma roosid

Eesti turg on üleküllastatud sadade sisseveetavate roosisortidega, sest roosid on lääne aiakultuuris juhtival kohal. Vaba turg on toonud Eestisse mitte ainult palju modernseid sorte, vaid ka läänes esinevaid seenhaigusi ja raskesti tõrjutavaid kahjureid.

Tekst **Mart Ojasalu**, Rosmakori roosiaed
Fotod **Mart Ojasalu**, **Sven Arbet**

Kaasaegsete moodsate aedrooside kasvatamise ajalugu nii meie kodumaa aedades kui haljasaladel on võrreldes Lääne-Euroopaga üpris noor. Seda on põhjustanud kaks asjaolu: esiteks geograafiliselt asub Eesti moodsate korduvõitsevate aedrooside kasvatamise põhjapiiril ja teisalt meie pikaajsest nn nõukaaegsest suletusest lääne moodsale sordiretusele.

Eesti koduaedadesse jõudsid modernsed roosisordid alles enam kui 30 aastat tagasi, mil Türi aialaatadel hakati massiliselt müüma lätlaste paljundatud moodsaid Lääne-Euroopa roosisorte. Meie aiavilisi haaras roosisalavik, koduaiad täitusid sadade suureõieliste teehübriid- ja floribundrooside sortidega.

Põhjamaises Eestis esineb üks või kaks talve dekaadi kohta, kus hukkub koduaedades kolmandik või enam Lääne-Euroopa roosidest.

Kas vajame oma maa roosisorte?

Minu käest on ikka ja jälle küsitud: miks te jätnate sellise keerulise ja aegaviitva tegevusega, nagu seda on uute roosisortide aretamine? Küsimuse põhjuseks tuuakse tõsiasi, et nii meie suurtes aiamaarketites kui ka netimüügis on massiliselt Lääne-Euroopast sisse veetud roosisorte, seda edasimüügiks meie koduaedadesse. Valdavalt on pakkumisel Inglismaal, Prantsusmaal, Saksamaal aretatud kaasaegsed moekad roosisordid, mille värvilistel klantspiltidel või kasvuhoones ajatatud istikutel ilutsevad trendikad roosiõied ja peenelt kõlavad sordinimed. Müügiteabes on enamasti kirjas otsetõlge tootjafirma müügikataloogist.

Vastuseks mulle esitatud küsimusele võin esitada vastuküsimuse: miks meile veel vaja eestikeelseid laule või kodumaist kirjandust, kui müügiletid on laeni täis võõrkeelseid importtooteid? Teiseks, enamik roosisõpru ei hooa, et maailmas on registreeritud üle 40 000 roosisordi, millest sisseveetud importroosid moodustavad vaid murdosakese sellest varamust. Kolmandaks tuleb arvesse võtta, et Eesti asub tunduvalt karmimas kliimas kui Flandria madalik, Loire'i orud või Baierimaa künkad.

Eestimaa viimastine jahe ja sajune suvi näitas ilmekalt, kuidas ülikiidetud trendirooside õienupud kas tohletusid või mädanesid juba enne avanemist, samuti esines massilist lehelangust (tahmlaiksus jm) ja nn maailma kaunimad roosid olid üpris tihti peenral haledasti lehtedeta alasti. Meie telefon kõlises hädakõnedest: mida teha või millega pritsida? Teised roosifännid aga uurisid: kuidas teie roosid nii terved on?

Meie vastus teemale on ühene: Eesti vajab kodumaiseid, meie oludes testitud vastupidavaid roosisorte. Selle lahenduseks on vajalikud ka

'Ritausma'

'Guna'

'Zaiga'

objektiivsed vaatlused lääne trendirooside sobivusest meie looduslike oludega. Selleks oleme koostööd teinud Tallinna Botaanikaia (TBA) rosaariumi kogenud perenaise Else Liventaaliga. Meie aretiste vaatlusi teeb TBA ja nende vaatluste tulemused põhilises kattuvad.

Rahvuslik rikkus

Selle mõtte selgituseks on vajalik väike pilguheit meie lähimatele naabritele, s.t Soomele kui Lätile. Nimelt meie põhjanaabritel soomlastel on veelgi karmimad looduslikud olud, kus ekstreemsetel aastatel Lääne-Euroopa trendiroosid hukkuvad väga suurtes kogustes ning avalikus haljastuses Lääne-Euroopa pargiroosid ebaõnnestuvad nii külmaõrnuse kui ka haiguste tõttu.

Soome roosiaretajate kiituseks tuleb kindlasti märkida nende kohalikke pargiroose, millega ei ole pargihaljastuses probleeme ('Ristinummi', 'Katri Vala', 'Linnanmäen Kaunotar' jt). Eriliselt tuleb märkida Soome kultuurinimeste jäädvustamist, nt roosid 'Signe Relander', 'Tarja Halonen' jt.

Meie lõunanaabritel lätlastel on isegi aretisi, mis levinud üle Euroopa, nagu 'Ritausma', 'Guna', 'Zaiga' jt. Soovitame siin kõigile meie roosisõpradele julgelt kasvatada meie naabrite roosisorte, kuna need edenevad Eestimaal hästi, on suurepärase külmakindlusega ja väga õierikkad.

Meie oma roosiaretus sai alguse 65 aastat tagasi akadeemik Johan Eichfeldi aretistest, mida kasvatas oma aias ka meie kultuurikorüfee Friedebert Tuglas. Eesti roosifännid hindavad neid aretisi vastupidavuse ja ilu eest tänini ('Mõrsjaroo', 'Lumivalgeke', 'Kevad' jt).

Roosiaretusega tegeles ka TBA teadlane Vello Veski, kelle aretistest 'Koit' ja 'Tibiroos' on populaarsed siiani. Suurima panuse meie roosiaretusse

Ainulaadne valik

Ruduse maakelder – kelder 1 päevaga

Premium sillutuskivid
Kvaliteetsed sillutuskivid igale maitsele

'Arno'.

'Maakodu'.

'Väike Illimar'.

'Ingli puudutus'.

'Tibiroos'.

on jätnud agronoom-aretaja Uno Kivistik, kelle nimistus on tervelt 116 roosisorti. Kivistik tegeles rooside hübriidiseerimisega ja selektsiooniga aastatel 1969–1980. Tema aretiste algmaterjal pärines 1950ndate ja 1960ndate Lääne-Euroopa aretistest ning aretustöö suunaks oli suureõieliste floribundrooside aretamine. Kivistiku aretisi kasvab tänini paljudes koduaedades ja need on esindatud ka meie TBA kollektsioonis.

Pärast Kivistiku pühendumist elulõngade aretusele jäi roosiaretus Eestis soiku. Meie lähedased kokkupuuted Kivistiku töö ja meetoditega ärgitasid seda tööd jätkama, hübriidiseerimine tugines juba märksa uuematele roositrendidele nagu pinnakatteroosid, moodsad põõsarosid ja nn vanaaegse antiikse õievormiga, uuendatud korduvõitsemisega uus-antiikroosid. Seda roositrendi tuntakse ka Inglise rooside nime all – see ei ole bioloogiliselt uus roosirühm, vaid tegu on kaubamärgiga, mida kasutab eeskätt briti aretaja David Austin.

Miks jälle uued roosisordid?

Globaalses aiaäris toimib ülitugev konkurents, kus viis-kuus suurfirmat on aiamarketites enda kätte haaranud kuni 80% kaubanduse roositoodetest. Igal aastal tuleb turule üha uusi roosisorte emotsionaalselt väga kõlavate nimetustega, olgu see Harry Potteri teemadel või uus ikooniline popiidol – seda ikka eesmärgiga tihedas konkurentsist ostjat leida. Samas erinevad uued roosisordid eelmistest vähe, tegu on analoogsete toodetega turu rikastamisel.

Konkurentsipüsimiseks ja tootarenduse huvides on roosiaretuses vaja ristata ja valida ikka uuemate sortide vahel, mille üks põhjus on vanemate roosisortide vastuvõtlikkus seenhaigustele. See faktor pole absoluutne, kuid reeglina on üle 20 aasta vanad sordid tundlikud just tahmalaiksuse seenele, mida tuleb koduaias pidevalt ravida. Nii on ka meie Eesti vanemad aretised tihti haigustele vastuvõtlikud, kuid leidub ka erandeid nagu elevandiluu toonis kõrge põõsaros 'Tibiroos' või roomava kasvuga 'Kevad', mis on tänini väga hea tervise juures.

Rosmakori Roosiaed on aretustöös tuginenud just uute ning eeskätt meil haigustele vastupidavate rooside hübriidiseerimisele ja valikule. Meil on võimalus teha võrdlevaid vaatlusi nii oma roosiaias kui ka TBA rosaariumis.

Kõik peab olema kaunis

Roosisõpradele uutes roositrendides orienteerumises selgituseks niipalju, et kõiki nn Inglise rooside õitega roose toodavad väga edukalt ka Saksa, Taani ja Prantsuse roosiaretajad, kusjuures viimased toodavad turule parema leheläikega ning kompaktse kasvuga roosisorte. Need aretised on osutunud sobivamaks ka Eesti aedades.

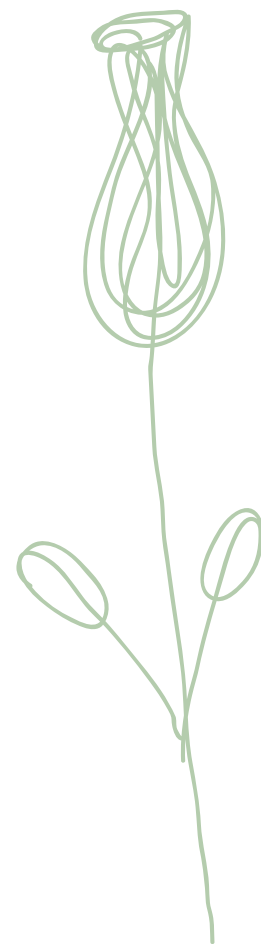
Meie tähelepanu on eriti köitnud just uuema Saksa aretusfirma Noack Rosen tooted, kelle aretised hiilgavad suurepärase lehestikuga, ilusate õitekobarate ja alati kauni üldpildiga, seda kuni hilissügiseni. Noacki aretised on saanud Saksa võrdlustestides suurepäraseid tulemusi ja neid tooteid kasutatakse avalikus haljastuses massiliselt.

Koduaias, kuid eriti avalikus haljastuses peaksid roosid olema alates jaanipäevast septembri lõpuni õites. Roosipõõsaste lehestik peaks olema kauni läikega, peenar kergesti hooldatav, s.t ei tohiks olla tohletanud pruune õietutsakuid. Roosid peaksid talvituma hästi ka lihtsa muldamise teel. Seega, roosid peaks olema suurema vaevata hooldatavad kolme hoolduse protseduuriga ja roosifänn ei peaks omama kolme pritsi eri taimeravimitega.

Sellise eesmärgi saamiseks valime emataime-deks just suurepärase tervisega sordi, mis on suuteline ka emasordina viljastuma. Pidev võrdlev vaatlus ja hindamine on see omadus, miks maailma juhtivad roosifirmad on just vanad perefir-mad. Neil on pikaajagsed kogemused ja näidis-aiad võrdlevate vaatluste tegemiseks.

Samas leidub hobiaednikke, kes on n-õ õnneli-ku käega suutnud selekteerida suurepäraseid pargiroose. Selleks võiksid meie roosifännid teha näiteks külve meil laialt levinud kurdlehise kibuvitsa (*R. rugosa*) suurtest viljadest, mis annavad põnevaid järglasi juba järgmiseks suveks.

Avalikus haljastuses peaksid roosid olema alates jaanipäevast septembri lõpuni õites.

'Ilon Wikland Rose'.

'Mati'.

Kaasaegsete suureõeliste moerooside viljastamine ja valik võtab aga aastaid ja vaja on teada nii bioloogilisi kui aianduslikke erivõtteid.

Eesti roosid on kultuuripärand

Meie roosiaretuse pioneerid Johan Eichfeld, Ferdinand Laaser, Vello Veski ja Uno Kivistik on rooside nimedes jäädvustanud eestlaste hingele nii lähedasi mõisteid nagu sõnad “kevad”, “laulupidu”, “pruudisõlg” jt. Seega saab roosiaretisi käsitleda kui meie rahvuskultuuri märgilisi mõisteid. Sama traditsiooni oleme jätkanud ka meie, andes parimatele roosidele armsad nimed nagu ‘Maakodu’, ‘Ingli puudutus’ või jäädvustanud tuntud inimesi, nt ‘Ilon Wikland Rose’, ‘Väike Illimar’ või ‘Mati’ (‘Mati Nuude’).

Eestimaised roosiaretised on üks osa meie aiakultuurist ja omavad märgilist tähendust roosisõprade koduaedades. Meie aretised ‘Grete’, ‘Maakodu’ jt on leidnud tunnustust ka meid külastanud Lääne-Euroopa roositundjateelt ja roosifännidelt. Möödunud aastal registreeriti Tartu Ülikooli botaanikaiaia vahendusel Euroopa Liidu järelepärimisel 17 meie roosiaretist Eesti aianduse aretustöö geneetilise ressursi nimistusse.

Oleme Rosmakori roosiaias Eesti aretisi tutvustanud ja kasvatanud aastakümneid ning neid ka soovijatele paljundanud. Siinjuures oleme pidanud oluliseks, et Eestis aretatud kodumaised roosid oleksid (erinevalt Lääne-Euroopa roosifirmade litsentseeritud ehk tasulistest toodetest) meie kohalikele tootjatele paljundamisel tasuta saadavad. See soodustab nende levikut Eestimaa koduaedades ja pakub rõõmu roosisõpradele. ☼

Roosiklubi

1988. aastal sai alguse roosisõprade ühistegevus – Eesti Roosiklubi, mida juhtisid TBA suured roosiasjatundjad Arnold Pukk, Viive Rumberg, Uno Kivistik ning tõelised roosientusiastid Rein Joost, Juhan Juhani, Leo Rehela jt. Kiiresti sõlmiti esimesed välissidemed nii Rootsi kui Soome roosiklubidega. Roosivaimustuse kinnituseks on TBA tunnustatud roosiaedniku Else Liventaali eestvõttel koostatud Eestis kasvatatavate roosisortide kataloog (2004. a), millest loeme, et uue sajandi alguses kasvatati koduaedades ja rosaariumides üle 500 roosisordi. Selline eestlaste roosilembus hämmastas ka Euroopa suurima roosifirma Kordes Söhne esindajat Herrmann Kordest, kui ta Eestimaa roosiaedasi külastas. Meie rõõmuks jätkub eestlaste vaimustus tänini ja kodustes roosiaedades kasvatatakse sadu roosisorte.

Aiakultivaator

Aiakultivaator on käsitööriist kuni 10 cm kõrguse umbrohu hävitamiseks ja mulla kobestamiseks. Ühe päevaga on võimalik töödelda kuni üks hektar pinnast.

Aiakultivaator on parim abimees võitluses umbrohuga nii kergetel kui ka rasketel pinnastel. Selle tööriista abil saab kasvatada mahetoodangut, sest umbrohtu pole vaja keemiaga hävitada. Tegu on asendamatu abimehega kõikide põllumajanduskultuuride kasvatamisel, sobib suurepäraselt õueaiamaade harimiseks. Umbrohu tõrjumiseks piisab aiakultivaatori kasutamisest üks kord nädalas, ühe päevaga on võimalik kobestada kuni 1 ha pinnast.

Mitmeaastaste taimede puhul tuleb kultiveerimisega alustada varakevadel, kohe, kui maa on kuivanud. Esimesel töötlemisel kobestab aiakultivaator mulla ülemise kihi 3–4 cm sügavuselt. Kobestatud muld tagab niiskuse ligipääsu juurtele. Korrates kobestamist üks kord nädalas, kindlustate endale umbrohumaata aiamaa.

Kultivaatori alumises osas on roostevabast terasest tera mulla ülemise kihi lõikamiseks, mis seejärel kobestatakse freesiga. Kultivaatori korpuse külgedele on paigaldatud spetsiaalsed terad, mis võimaldavad mulla kobestamisel läbi lõigata ka maasikate kasvud.

Aiakultivaatoriga saab ka väetada: esmalt tuleb kobestada muld, seejärel kahe päeva pärast külvata mineraalväetis ning kultivaatori abil väetis mullaga segada.

Aiakultivaator on kergesti lahti monteeritav, mis teeb transportimise lihtsaks ja mugavaks.

Kultivaator on toodetud Lätis.

Pirrulõikur

Kodudesse, kus on puuküte, oleme loonud suurepärase abimehe – tulehakatuse pirrulõikuri. Tegu on mehaanilise riistaga, mille abil saab kergesti pirde lõigata. Enam pole tarvis kasutada kirvest ja karta, et rikute põranda või vigastate iseennast.

Seda ergonomilist riista on kerge ja lihtne kasutada – kinnitage kahe kruvi abil seinale, paigutage puuhalg lõikuri vahele ja suruge teraga pirdu vastu küljest lahti.

Sobib kuni 33 cm puuhalgude lõhestamiseks.

Millised on parimad

oksakäärid

igapäevatöök?

Tekst **Marju Vitkar**
Fotod **Birgit Püve**

Diana näitab kääre, mida ta hindas parimateks.

Väikesed oksakäärid on nii algaja kui ka kogunud aedniku esimesed abilised – need pannakse hommikul vööle ja õhtul võetakse viimasena ära.

Oksakäärde valik poodides on meeletu, ka hinnad kõiguvad seinast seinä. Valisime keskmiseks hinnavahe- mikuks 10–61 eurot ja viisime seitse paari levinud oksakääre testimiseks aiakujundaja ja haljastaja, Blue Laver- der OÜ omanikule Diana Roolaidile. Kõikide kääridega proo- viti teha aias tavapäraseid kevadisi lõiketöid – kääre katsetati nii elu-, õuna-, kui ka kontpuude peal, oma osa said ka roosid ja sügisel lõikamata jäänud püsikupealsed.

Fiskars Quantum P100

- Kena disainiga, hästi käes istuvad käärid.
- Korgist töötlus käepidemel parandab haaret ja hoiab käed külmetamast.
- Käärid on head kerged, sobivad kasutada ka pikema aja vältel – ei väsita kätt ega rannet.
- On väga teravad, ent ei löika vaevata nii suurt oksa, kui pakendil lubatud.
- Lõige jääb sile ja korrektne, terad tunduvad kvaliteetsed, teritatakse ja hästi puhastatakse.
- Lukustussüsteem on mugav ja töötab laitmatult.
- Väga head käärid universaalseteks aiatöödeks, soovitame!
- Hind 49,90 eurot.

Gardena BP 30 Premium

- Kääridel on ergonomiline kärpide, käes on need mugavad ja mitte väga rasked, käärid ei libise käes ja ei tundu ka külmad.
- Terad tunduvad kvaliteetset metallist, neid saab teritada ja vahetada.
- Vedru on tugevam kui tavalistel mudelitel – kogemus näitab, et see peab märkimisväärselt kauem vastu.
- Käärid sobivad hästi okste lõikamiseks ja saavad vaevata hakkama isegi nii suure oksaga, kui terade vahele mahub.
- On teravad ja lõiked jäävad puhtad ning veatud.
- Suurepäraseid, mugavad ja vastupidavad universaalkäärid igale aednikule, soovitame!
- Lukustussüsteem tõrgub pisut, kuid see võib olla ka antud mudeli viga.
- Hind 50 eurot.

Gardena Comfort SmartCut

- Istuvad käes pisut ebamugavalt – on suured minu väikese käe jaoks, sobivad paremini suurema käega inimesele.
- **Ainsad alasikäärid, mis on põhiliselt küll ette nähtud surnud okste lõikamiseks, kuid jätavad üllatavalt puhta lõike ka elusale oksale.**
- Lõikavad vaevata isegi pisut jämedamat oksa, kui pakendil lubatud.
- Märge 150% rohkem võimsust õigustab end täielikult – kui pörkemehhanism sisse lülitada, toimub justkui mitmejärguline lõige, mille tulemus on siiski täiuslik.
- Püsikute ja peente okste lõikamiseks need käärid mõeldud pole, küll aga võivad nad mõningatel juhtudel asendada aiasaagi.
- Meeldiv üllatus ja kasutaksin kindlasti veelgi!
- Hind 45 eurot.

Gardena Classic

- Mugavad käärid väikesele naisekäele: istuvad hästi käes, käsi ei külmeta, on kerged.
- Väikesi oksa lõikavad väga hästi ja veatult.
- Ülemine tera on kaetud nakkumisvastase kihiga – neid on lihtne puhastada, aga ilmselt ei saa teritada.
- Sobivad hästi püsilillede pealsete lõikamiseks, rooside kärpimiseks ning peenematele okstele läbimõõduga kuni 1 cm.
- Vedru on pisut ebamugav ja võib pikema kasutamise peale ära hüpata.
- Head käärid lihtsamateks töödeks. Ei saa märkimata jätta, et oma hinna kohta on need erakordselt asjalikud – osta või mitu paari korraga!
- Hind 10 eurot.

Fiskars Pro PB-8 Medium

- Käes on hästi mugavad ja justkui minu käe järgi tehtud – mõnus ergonomiline käepide.
- Vahetatavad ja teritatavad terad on kindlasti pluss.
- Lõikevõimekusest oleksin oodanud rohkem – ei lõika vaevata nii jämedat oksa, kui pakendil lubatud. Pigem võiks öelda, et sobivad peenematele, ca 1cm läbimõõduga okstele ja püsililledele.
- Käärid on teravad ja lõiked jäävad puhtad.
- Käes on kerged ja raskus jaotub hästi ning ühtlaselt – sobivad pikemaks tööks, ei väsita randmeid.
- Hind 60,40 eurot.

Joseph Bentley 8 Bybass Secateurs

- Eraldi vajab märkimist käärade erakordselt ilus ja aegumatu disain, kindlasti meie turul kõige meeldivama välimusega tööriist – nagu ehe igale aednikule!
- Näevad välja kergesti hooldatavad ja vastupidavad, kuid juba vähesel kasutamisel tera kahjustub pisut.
- Metall võiks olla kvaliteetsem.
- Käärid on ilma pehmenduseta, käes nad väga mugavad ei ole, pikemal töötamisel väsitavad kätt.
- Sobivad peente okstega põõsastele ja püsikutele, ka noorema puu oksa ma nendega pigem ei lõikaks.
- Hind 22,99 eurot.

Greenmill Professional

- Käärid on väga suured, sobivad suurematele kätele, käepide on pisut libe – ei seisa väga hästi käes.
- Olgugi et käärid on teravad, ei ole lõige korrektne – rebib servadest koort.
- Raskuskese on imelikus kohas, mulle tundub, et need on mõeldud spetsiaalselt meestele kasutamiseks.
- Lukustussüsteemi on väga ebamugav kasutada, peab mitu korda proovima.
- Lõikab lubatud suurusega oksa vaevata.
- Hind 15,99 eurot. ☹

Testitud oksakäärid on müügil aianduskeskuses Hansaplant.

Õige muld tagab aiatööde õnnestumise!

Lihtsaim viis tagada taimede heaolu ja lopsakas kasv on valida iga taime jaoks spetsiaalne, talle kõige paremini sobiv muld. Taimede soovid ideaalse kasvupinnase suhtes on väga erinevad. Rododendronitele, põõsasmustikatele ja asaleadele meeldib näiteks happeline ja turbane pinnas, petuuniatele ja teistele suvelilledele omakorda on sobilik toiteainerikas, kohev ja niiskust hoidev pinnas. Väike puutaim vajab kasvuks õhurikast ja jämedakoelist kasvupinnast, kus taime hoogsalt areneval juurestikul on lihtne ümbritsevasse pinnasesse tungida. Ideaalses pinnases kasvab sellisest istikust tugev ja tiheda võraga puu. Kekkila uued Erimullad on loodud aia erinevate taimerühmade vajadusi arvestades. Kõik koos Erimulda sisaldavad lisaks kvaliteetsete Kekkila mulla komponentidele nagu liiv, savi, spetsiaalväetised ning erinevad vajalikud mikroelemendid ka

- **Huumuspreparaati**, mille suhtes on professionaalses taimekasvatuses leitud, et neil on oluline kasvu parandav mõju. Sellised ühendid on looduslikud juurdumise ja juurestiku kasvu hoogustajad.
- **Multicote väetist**, mis on pikatoimeline väetis ja tagab taimede muretu kasvu terve hooaja vältel ning esimesel nelja kuu jooksul lisaväetamist taimed ei vaja.
- **Turbanugeteid**, mis on kokku pressitud turba tükid ning nad tagavad mulla stabiilse niiskuse ka kõige kuivemal perioodil.

ERIMULD KOGU AIALE

Kõrgekvaliteetne universaalmuld igasuguste aiataimede istutamiseks ning muru rajamiseks. Pikatoimeline väetis hoiab taimed elujõulistena ning esimese aasta jooksul väetamist taimed ei vaja. *Huumuspreparaat* tagab taimedele tugevad juured ja hea kasvu. Vähesem kastmisvajadus tänu mullas sisalduvate *turbanugetitele*.

Erimuld Kogu Aiale

Erimuld Puudele ja Põõsastele

ERIMULD PUUDE JA PÕÕSASTE ISTUTAMISEKS

Spetsiaalselt puude ja põõsaste istutamiseks arendatud muld. Ideaalne mulla struktuur tagab juurestiku kasvu ja levimise ka väljapoole istutiskoobast. *Turbanugetid* ning rohke mineraalide koostis tagavad vastupidava ning õhulise mullastruktuuri. *Huumuspreparaat* soodustab juurte ja tüve kasvu.

Erimuld Kevadkatteks

Erimuld Püsikutele ja Roosidele

KEVADKATTEMULD

Äratab kevadel nii mulla kui ka aiataimed. Toiteainerikas ning pinnast väetav kattemuld kiirendab taimede kevadist kasvualgust. Pinnasel olevaid puulehti pole vaja eemaldada vaid jätta mulla alla huumuse tekkeks. Kattemulla abil saab vähendada ka umbrohu levikut aias. Niiskust hoidev kattemuld säilitab pinnases taimedele vajaliku kevadniiskuse.

ERIMULD PÜSIKUTELE JA ROOSIDELE

Kvaliteetne toiteainerikas erimuld mitmeaastastele roosidele ja püsikutele. Niiskust hoidvas, kuid siiski õhurikas mullas kasvavad hästi näiteks elulõng, kultuurroosid ja pojengid. Sisaldab väetisi ning mikroelemente, mis tagavad rohke õitsemise. *Huumuspreparaat* tagab korraliku juurdumise ning parema talvekindluse.

ERIMULD SUVELILLEDELE

Kerge ja õhuline erimuld amplitesse ning rõdukastidesse. Muld sisaldab niiskust imavaid kastmiskristalle, mis pikendab kastmisvälpa. Pikatoimeline väetis tagab taimede kasvu tervelt nelja kuu jooksul. *Huumuspreparaat* aktiveerib juurestiku ning parandab lillede kasvu terve suve vältel.

Erimuld Suvelilledele

Erimuld Okaspuudele ja Rododele

ERIMULD OKASPUUDELE JA RODODENDRONITELE

Kõrgekvaliteetne erimuld happelist mulda armastavatele taimedele. Tumedat turvast sisaldavale mullale on lisatud spetsiaalväetisi arvestatud rododendronite, asaleade, põõsasmustikate, okaspuude ja hortensiate vajadusi.

HARULDUSED

Tekst **Marju Vitkar**, fotod **Birgit Püve**

Tallinna Loomaaed on saanud mitte ainult eestlastele, vaid ka lähinaabritele teistest Baltimaadest ja Soomest populaarseks külastuskohaks. Lisaks loomade liigirikkusele ja nende elutingimuste parandamisele on viimase 15 aasta jooksul püütud samas rütmis arendada ka haljastust. Tõepoolest, loomaaiaast on saanud kaunis ajaveetmiskoht ja loodushariduse keskus, mis lummab nii flora kui ka faunaga.

peenras, potis ja puuris

Tallinna Loomaaia väravas, üle 30 aasta vanuse "Zoo" skulptuuri juures tõttab reipal sammul ja laialt naeratades vastu haljastusosakonna juht Hannes Maripuu.

Hannes on silmanähtavalt uhke oma taimedest hoolealuste üle, keda on loomaaia suurele territooriumile kompositsioonidesse seatud lugematul hulgal. Ta kutsub meid ringkäigule, et näidata, mis on aastate jooksul tehtud, tutvustab erilisemaid taimi ning selgitab, miks ja kuidas on loomaaias asjad just nii, nagu nad on.

"Et nüüd kõik algusest peale ära rääkida," alustab ta klassikaliste sõnadega lugu sellest, kuidas Tallinna Loomaaeda haljastusse tööle satus. "Kui ma 16 aastat tagasi tulin siia poolkogenata vestlusele Mati Kaaluga, ei teadnud, et sellest kujuneb minu tööintervjuu." Nimelt juhtus toona nii, et Hannesel olid kodus lemmikloomadeks ühed väiksemad ahvid maailmas – marmosetid. Kuigi selliste ahvide pidamine võib tunduda igale loomasõbrale unistusena, näis talle, et need väärivad siiski paremaid elutingimusi ja tegi seetõttu loomaaia kaupa.

Sinine kartulipõõsas oma õrnade õitega.

Lõhnava gladiooli välimus on ebatavaline.

Marmosetid said endale uue, suurema ja ilusama kodu ning liigikaaslastest sõbrad. Hannes aga, olles varem lõpetanud Röpina Aianuskooli, ootamatu tööpakkumise Mati Kaalult ja nii pandi alus Tallinna Loomaaia heakorrasakonnale.

Taimeriik on kooskõlas loomariigiga

Kohe esimeses peenras paelub pilku ilusate sinakate õite ja imeliku nimega taim – sinine kartulipõõsas (*Lycianthes rantonnetii*). Need uhked taimed on juba 10–14 aastat vanad ja pandud kasvama väikesest pistikust. “Meie suved jäävad kahjuks lühikeseks, sest just siis, kui taimed on täies ilus, tuleb hakata neid välja kaevama ja talvituma viima. Kuna meie tingimustes on kartulipõõsad külmaõrnad, talvituvad nad nagu paljud teisedki loomaaia taimed vastavates kasvumajades,” räägib aednik.

Paratamatult tekib küsimus, miks kasutatakse nii suurte alade haljastuses taimi, millelega on sedavõrd palju vaeva. Kas poleks lihtsam kasutada vaid kodumaiseid ja meie kliimas hästi kasvavaid aretisi? “Oleme püüdnud ka taimevalikus järgida joont, et eri maailmajagudest pärit liigid on toodud ühele maa-alale ja sobitatud sinna kasvama. Loomaaed juba on kord selline koht, kus ligistikku elavad tiiger ja jääkarud – miks siis mitte panna samasse peenrasse banaanitaimed ja meie kodused okaspuud. Kuna siin on kõik pisut teistmoodi kui looduses kombeks, on sobiv, et ka haljastus seda väljendab,” selgitab Hannes naerusui ja kiidab heakorrasakonna tublisid töötajaid, kes tema entusiasmi meelsasti jagavad.

Tõepoolest, nii loomulikuna ja täiesti õigel kohal tunduvad kõikjal peenardesse istutatud troopilised taimed, kes meile tuttavate taime-dega kõrvuti kasvavad ja ebaharilikke kooslusi annavad.

Lisaks eeskujulikult hooldatud esinduspeenardele jäävad silma ka alad, kus muru on niitmata ja oksad kasvavad pisut metsikumalt. Ka see on taotluslik. Kõrvuti klanitud pargi ja hoolikalt sätitud ilupeenardega peaks loomaaias olema ka metsikumaid ja looduslikumaid kohti. Just nii, nagu on seal malbema iseloomuga elanikke ja tõeliselt ohtlikke kiskjaid.

Astume edasi troopikamaja suunas, mille ees hästi lõhnava valge õitemeri lausa kutsub imetlema – lõhnava gladiooli (*Gladiolus callianthus*) ei ole oma välimuselt tavapäraste gladioolidega eriti sarnane. Õrnad säravvalged tumeda südamikuga õied vaatavad natuke kurvalt, ent elegantselt päikesesärast eemale maapinna poole.

Troopikamaja ots on peaaegu üleni kaetud igihalja luuderohuga (*Hedera helix*), kellel aedniku sõnul on ideaalsed kasvutingimused: soe koht, mis võimaldab ronida ja vari kevadise kõrvetava päikese eest. Talvekahjustusi ta selles kasvukohas peaaegu ei kandvat, ja kui ongi midagi, siis see taastub pärast pügamist kiirelt.

Tallinna Loomaia heakorrasakonna juht Hannes Maripuu.

REKLAAMTEKST

Maamajja jõudnud, leiame pahatihti eest kõrge, põlvini ulatuva rohu.

Sellises olukorras on tõeliseks päästjaks kõrge rohu niiduk, mis sobib mõne hektari suuruse maa hooldamiseks. Sellega on võimalik niita isegi siis, kui rohi on rinnuni. Niiduk saab hakkama ka võsaalgete, putkete ja üksikute mätastega ning sobib igati maakoju või suvilasse.

Maja ümbruses võiks niita tihedamini, hoonest kaugemal 2–3 korda suve jooksul. Sügisene niitmine hoiab ära kulu tekke ja välistab põlenguohu. Niiduk sobib ka väiksemas koguses heina tegemiseks ning noore metsa või puuviljaia hooldamiseks. **Loomulikult leiab igaüks kasutusvõimalusi veelgi.**

Eestis müüb kõrge rohu niidukeid KRK Mõigu OÜ, kes on neid seadmeid maale toonud üle 15 aasta. Kesk-Euroopas on kõrge rohu niidukid populaarsed. Osale mudelitele on võimalik kinnitada lisasid: multšeri, kaaruti, mullafreesi, käru, pühkimisharja jmt. Talvel saab külge panna lumepuhuri või -saha ning taha lisada istme, et poleks vaja palju käia.

Võrreldes trimmeriga on kõrge rohu niidukid neli korda kiiremad, mistõttu on ka kütuse- ja ajakulu väiksem. Masin on mehaanilise veoga ja seega mugav kasutada. Niidukil on lendradega rootor ja tänu rihmülekanale ei saa ka mootorivõll kiivide tõttu vigastada.

Niiduki hooldamine sarnaneb tavalise muruniiduki hooldamisega. Mootori võimsused on keskmiselt 5,5–6,5 hj, löikelaiused sõltuvalt mudelist 56,

60 ja 69 cm. Võimalikud on suuremad tööorganid: niiduk 122 cm ja multšer 121 cm 15,5 hj motoplöki puhul.

Seco Group toodab võimsaid murutraktoreid: 18–24 hj Starjet ja Crossjet (sh 4 x 4). Starjet on varustatud niidetud rohu kogujaga (360 l), millega välditakse lahtise muru tuppakandmist. Sügisel lehtede kokkukorjajamisel ja multšimisel on see eriti hea. Majast kaugemal võib koguja eemaldada ja multšitu ühtlaselt laiali laotada.

Crossjet suudab lõigata ka põidrajamedust võsa ja vedada käru (200 kg). **Sobib suusaradade suviseks hooldamiseks.** Mõlemale saab talveks paigaldada lumesaha ning Starjetile lisaks lumepuhuri, pühkimisharja ja aeraatori. **Loomulikult on kõik need niidukid asendamatud abilised hooldusfirmadele.**

KÕRGE ROHU NIIDUKID

www.dakr.com

TRAKTOR-NIIDUKID 15,5–24 hj

www.secogroup.cz

MÜÜME: metallitööpinke, puidutööpinke, põllumajandustehnikat, kommunaaltehnikat, puidukuivaiteid, mitmesuguseid niidukeid.

Rannamõisa tee 4F, Tallinn
Tel 505 5661, 607 0048
info@krkmoigu.ee

www.krkmoigu.ee

Fuksiäte õied võivad olla väga erinevad.

Sinivihm, mis meil üldse kasvama ei peaks, näitab oma kauneid õisi troopikamaja sissekäigu kohal lausa kaks korda aastas.

Ahviheina tõi aednik kaasa India reisilt.

Esinduslikult kujundatud peenrad võluvad nii värvi- kui vormikasutusega.

Hannese sõnul on suur osa võõramaistest taimedest tulnud neile Riketsi lilleäridest. Nimelt võtab loomaaed rõõmuga vastu kõik poodides õnnetuks jäänud taimed, kes enam müügiks ei sobi, kuid pisukese poputamise peale taas elule ärkavad. Nii ilutsevad peenardes palmid, keda on mitu aastat järjest kaunimaks lõigatud ja ümberistutamise ning korraliku toiduga turgutatud. “Milleks visata ära elusat taime? See on ju raiskamine!” ütleb Hannes ja tõdeb, et taimede eest hoolitsemine annab käegakatsutava tulemuse, mis tööindu aina juurde tekitab.

Aedniku lemmikutel on haljastuses osa

Ehkki haljasalade arendamiseks, hooldamiseks ja korrashoiuks on ka loomaaias ette nähtud igaaastane eelarve, kipub raha siiski pigem napilt olema. Nii kasutatakse maksimaalselt ära aednikutöös olulisi oskusi ning olemasolevaid võimalusi. Näiteks vajalikud taimed tellitakse väiketaimede või pistikutena, keda siis omakorda vajalikkude mõõtu kasvatatakse ja edasi paljundatakse – nii on võimalik ühest eksemplarist kiirelt ja soodsalt saada kolm või rohkemgi sama-sugust taime.

Mõni taim tuleb aednikuga kaasa ka välisreisilt. Nõnda on troopikamaja esisele peenrale kaugelt Indiast, täpsemalt Goast, leidnud tee ahvihein (*Wedelia Loeffl*), kes oma kodumaal

Kuna siin on kõik pisut teistmoodi, on sobiv, et ka haljastus seda väljendab.

rannaservas vastupandamatult kollaselt säras. Nüüdseks on teda mitme aasta vältel paljudatud ja taim edeneb meil suvel hästi.

Suur hulk taimi kasvatatakse ka seemnetest. Need valib Hannes hoolega ja enamasti tellib välismaistest internetikaubamajadest. Vaatamata kokkuvõidlikkusele, ostetakse suhteliselt palju taimi ka meie endi aianditest. Nii on aianduskeskusest Hansaplant pärit kõik väikeste

kaslaste ekspositsiooni juures olevat künklikku peenart katvad taimed.

Alati tasub olla tänulik ka heategijatele. Postimüügis istikuid ja lillesibulaid müünud firma Bakker lõpetas tegevuse ning kinkis kõik laos seisnud lillesibulad loomaiaia haljastuse täienduseks.

Taimi hästi tundev külaline paneb tähele, et haljastuses on palju erinevaid, nii imepisieste ja tumepunaste kui ka suurte ja lopsakate mitmevärviliste õitega fuksiaid. “Need taimed võitsid mu südame Amsterdami Botaanikaaias, kus neid oli väga palju liike. Seal nägin esimest korda ka imepisieste õitega looduslikke fuksiaid, kes isegi eriti ei ole meile tuntud amplitaimede moodi. Nüüdseks olemegi kogunud mitmeid erinevaid fuksiataimi, et ka lilledest huvitatud külastaja saaks näha ja oma silmaga võrrelda nii kultuursorte kui algupära,” selgitab Hannes.

Muide, fuksiamarjad sobivad süüagi, need maitsevad väga hästi – magusalt. Fuksiaid armastav aednik soovib neist moosi või siirupit keeta, kui saak suurem, ent neid võiks niisamagi peoga süüa.

Lehtdekoratiivsetest struktuurtaimedest tõstab aednik eraldi esile sügavates punastes või kollasekirjudes toonides verilehikuid (*Iresine P. Browne*). Taimed hoitakse ületalve kasvuhootes ja paljundatakse kevadel pistikutega. Nad täidavad hästi peenrapinda ja tõmbavad imeliselt tähelepanu. Lisaks on nad hästi pügatavad ning võimaldavad neil, kes pisut vaeva soovivad näha, suve jooksul endast isegi kujundeid vormida.

See taim ei peaks siin üldse kasvama!

Sellist hüüatust on Hannes Maripuu kuulnud mitu korda. Eriti aga juhtub seda troopikamaja peasissekäigu kohal laiutava *Wisteria* puhul, kellel meie kõnekeeles on hulk nimesid. Küll kutsutakse teda sinivihmaks, küll visteeriaks ja ka rippoaks.

Tuntud dendroloogid on arvamusel, et meil ta üldiselt kasvama ei peaks ja ammugi veel õitsema, ent siin on tal soe ja mõnus kasvukoht ning nüüdseks on see taim vastu pidanud juba üle kümne aasta. Ta rõõmustab külastajaid ja aednikke oma siniste õitega lausa kaks korda aastas.

Luupi ja Hannes räägivad ikka vahel ilmaelust.

Haljastust püütakse teha ka loomade puuridesse, et neil mugavam ja kodusem oleks.

Hannes soovib oma kogemusele toetudes alati igasuguste põnevate taimedega katsetada. “Isegi kui nad meil lühikest elu elavad, on see omaette väärtus, ja nagu näitab just seesama sinivihm, võib õnneks minna,” ütleb ta.

Kui on olemas võimalus talvitamiseks, miks mitte anda nii linna- kui ka maakodu aiale lisaväärtust suurtes pottides kasvavate kaunite eksotiliste taimedega. Lihtsalt teisaldatavate taimede abil saab aeda ka igal aastal põnevamaks muuta ja värskendada – neid on võimalik ju oma parema äranägemise järgi pidevalt uude kohta ümber paigutada. Igal suvel näeme ka loomaaias suuri potte, mis tavaliselt mitu aastat järjest sama kohta ei kaunista, vaid vähemalt korra kevadel mööda aeda ringi rändavad.

Loomadest ei saa üle ega ümber

Loomaaias töötades peab tundma erilist sidet ka sealsete asukatega – ühtegi loodusevõõrast ja loomi mittearmastavat inimest seal palgal ei ole. Ka haljastusosakonna juht isiklikult tegeleb peale taimede ka veel mõningate kanade ja putukatega.

Lisaks peab ta mitmeid loomi oma sõpradeks, kellega vahel maailma asju arutamas käib. Justkui selle kinnituseks tuleb Hannest märgates reipal sammul aia juurde guanako Luupi ja vanad sõbrad tunnevad teineteist eksimatult ära.

Meile pannakse siiski südamele, et kõik loomaaias elavad loomad on metsikud, ning inimestele, kellega nad harjunud pole, võivad olla ja tõenäoliselt ongi väga ohtlikud. Mitte kunagi ei tohi minna loomaia loomadele liialt lähedale ega püüda neid katsuda!

Et loomadel mugavam ja kodusem oleks, püütakse haljastada ka loomade puure. See ei pidavat aga alati väga hästi välja tulema. Taimestik püsib enamasti puuris kuni esimese pesakonna poegadeni – nemad mängivad ja hävitavad oma lapsemeelsuses paratamatult enamiku taimestikust. Siiski proovitakse seda üha rohkem teha.

Efektive ruumikasutus

Suurtes kasvuhoonetes, kus kevaditi taimi ette kasvatatakse ja talvel soojanõudlikke liike hoitakse, kasvavad suvel kurgid ja tomatid.

Augustis on kasvuhoonetes kastide viisi kuivas üles võetud lillesibulaid, mis sügisel taas maha pannakse – nende arv ulatub lausa kümnete tuhandeteni. Samuti on loomaiaal oma köögiviljaaed, kohalikust toorainest toodetakse aga komposti, mida Tallinna piires ning selle lähümbruses elavad aiaomanikud endale koju saavad tellida. Tõsi küll, vähim kogus on päris suur – kolm kuupmeetrit, kuid tõsisemal peenrateol võib see olla juba suureks abiks.

Köögiviljaaias kasvavad sellesama komposti rammul enneolematult suured kapsad ja lopsakad rohelistes salatid. Igas vabas nurgas ja

Kasvuhoonetes ootavad sügise algul mahapanemist tuhanded lillesibulad.

Köögiljajaas kasvab kohaliku komposti rammul loomadele toidulisa.

anumas jäävad silma kõrvitsad ning rullkõrvitsad – kõik ikka selleks, et loomadel oleks toidulauale omast käest lisa pakkuda.

Abikäed on alati teretunud

Köögiljajaeda kutsutakse ka praktikaaiaks, sest siin saavad aianduskoolide õpilased soovi korral kätt harjutada. Põhiliselt käivad loomaaias praktikal Kopli Ametikooli õpilased, kuid hooaja jooksul käib neid läbi ka mujalt.

Viimastel aastatel on hoo sisse saanud ka rahvusvaheline vabatahtlike tööprogramm, mille raames võivad igalt poolt maailmast kokku tulla noored, kes on rõõmuga nõus sooja toidu ja öömaja eest rehadel-labidatel käia laskma. Ülejäänud aja jooksul saavad nad tutvuda meie kultuuri ja tavadega, lisaks sellele viivad noored Eestist kaasa väärtusliku töökogemuse, mida nad kodumaal suurlinnades elades ei pruugi iialgi enam kohata.

Hannese sõnul on suureks abiks ka suurfirmade, eriti pankade komme korraldada oma töötajatele aastas üks päev vabatahtlikku hoogtööd. Nii on suured rühmad Sampo Pangast ja Swedbankist juba mitu korda haljastuse korrashoidmisel abiks käinud. "Vaieldamatult on siin tööd rohkem kui meil endal käsi, ja nii võtame igasuguse abi rõõmuga vastu!" ütleb Hannes ja väljendab heameelt, et tema loodud heakorrasakonna tööd Eesti eri paikades sedavõrd hinnatakse, et neile lausa talgu korras appi soovitakse tulla. ☼

Vaieldamatult on siin tööd rohkem kui meil endal käsi.

Pärnu
TAIMELAAT
VALLIKÄÄRU
AASAL

KEVADEL
13.-14. MAI

SÜGISEL
9.-10.
SEPTEMBER

KORRALDAJA
MTÜ Pärnu Aiaklubi
www.parnuaiaklubi.ee

Kivisse raiutud ilu

Keraamiline masstoodetud päkapikk ei ole skulptuur ning selle õuemurule paigutamine pole kunsti aeda toomine. Pigem loetakse seda halva maitse tunnuseks. Piisab teil sinna tuua hästi valitud ning nutikalt paigutatud autoritöö, kui teie aed saab uue ilme ja ridamisi kadestajaid.

Tekst Jaan Mettik, fotod Gea Sibola-Hansen, Jaan Mettik

Ka aiavaas võib olla kunst - kunstniku ja arhitekti Geoffrey Bawa kujundatud vaasid tema koduaias Sri Lankal Lunugangas.

Kunstil ja eriti skulptuuridel võib aias olla palju ülesandeid. Nendega saab juhtida pilku või isegi jalgu ning meelitada külalise sellistesse aia osadesse, kuhu ta muidu ei satuks. Skulptuuridega saab anda isikupärase ilme noorele, veel välja kujunemata aiale või sootuks uue näo vanale aiale, juhul kui te ei taha selles suuremaid raie- ja ümberkujundustöid tegema hakata.

Lisaks tagab autorikunst teie aia ainulaadsuse. Ilutaimede liigi- ja sordivalik on piiratud ning mõningaid taimi võib kohata pea igas aias, unikaalne skulptuur seevastu on vaid teil ning aja jooksul selle väärtus üha tõuseb. Liati on kunstil aias veel üks hea omadus – kui sügise saabudes ülejäänud aia ilu kuhtub, siis aiaskulptuurid tõusevad seda selgemalt esile ning püüavad pilku ka talvel.

Ometi pole ka kunsti aeda toomine ning selle seal hoidmine niisama lihtne. Tuleb osata valida õige teos, see paika panna ning aeg-ajalt ka natuke hooldada. Saamaks selgust, kuidas selles maailmas käituda, pöördusime rahvusvahelise mainega skulptori ning Eesti Skulptorite Ühenduse esimehe Gea Sibola-Hanseni poole.

Keegi on otsustanud väärtustada oma aeda mõne skulptuuriga, kuid ei tunne ühtki kunstnikku. Kuidas alustada?

Kui on ikka kindel soov aeda ainulaadne skulptuur soetada, ei tasu ka sellisel juhul plaani maha matta. Alati võib pöörduda kujurite ühenduse poole ning meie kontakte on kõige lihtsam leida kodulehelt <http://www.kujurid.ee>. Kujurite ühendus on mittetulundusühing ja üks Eesti Kunstnike Liidu alaliite, mis ühendab professionaalseid skulptuuriga tegelevaid inimesi ning praegu on meil liikmeid ligikaudu 70.

Eriti hea on, kui olete kirja pannud oma visiooni ja ka soovitud materjali, sest siis on kõige lihtsam nõu anda ja soovitada üht või teist skulptorit. Paljudel on lemmikmaterjalid, millega neile kõige enam töötada meeldib. Kui kindlat visiooni aga pole, ei juhtu ka midagi. Nõu saab anda selleski osas, millises stiilis või mis materjalist töö võiks ühte või teise paika sobida.

Kui tahta aga esmalt ühe või teise kunstniku tööd näha, tasub hoida silmad-kõrvad lahti ja külastada kunstinäitusi. Näiteks tänava suvel on 15. maist 15. septembrini Tallinnas Kadrioru pargis Luigetiigil näitus koondnimetusega “Pond Vita” ehk tõlkes “Tiigi elu”. Sellest võtab osa 17 põhjamaade kujurit Eestist, Rootsist ja Taanist.

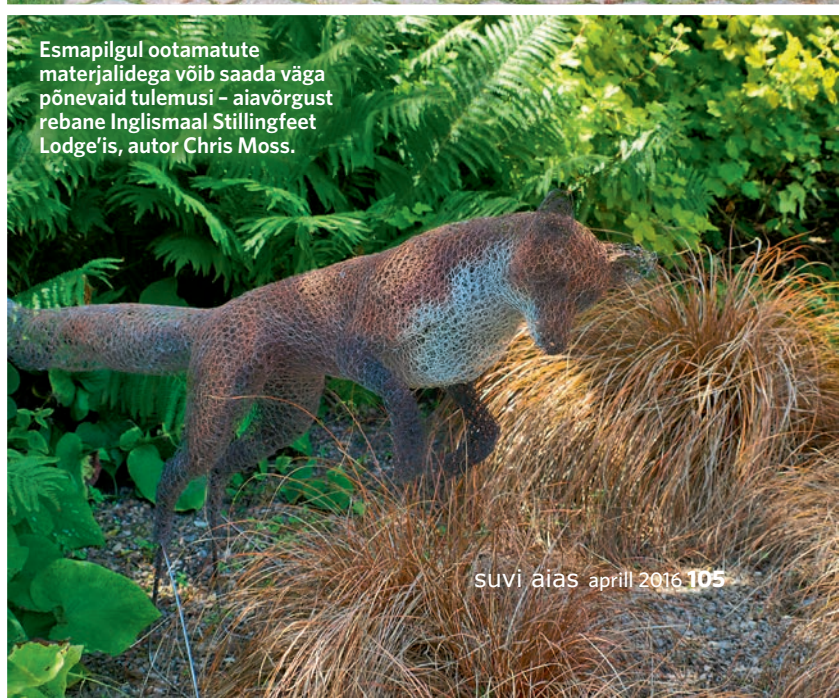
Kui kunstnik teada, on aga hoopis lihtne. Näiteks mina töötan kivitöökojas Kivi Kunst, kus tegutsevad käsikäes skulptor ja kiviraidur, nii et kui soovitakse kivist tooli või omapärast lauda,

Loomaskulptuurid on aedades alati väga populaarsed – hirvevasikas Gea Sibola-Hansenilt.

Kunst võib eneses ühendada nii ilu kui praktilisuse – skulptuurpink ühes Rootsi pargis.

Esmapilgul ootamatute materjalidega võib saada väga põnevaid tulemusi – aiavõrgust rebane Inglismaal Stillingfeet Lodge'is, autor Chris Moss.

Maajumalanna Gaia kuju
Tresco Abbey aias, autor
David Wynne.

Vahel moodustab suure
osa kuju väärtusest
selle nutikas paigutus,
nt beebiskulptuur
köögiviljaaias viitab
vanale muinasjutule,
kuidas väikesi ödesid-
vendi aiast kapsalehtede
vahelt tuuakse.

Kui soovite enese aeda
ilmtingimata soetada
mõnd klassikalise
skulptuuri koopiat,
mõelge enne väga
hoolikalt läbi, kuhu
tahate selle asetada,
et tulemus ei mõjuks
maitsetult.

aiakunsti, skulptuuri või aeda purskkaevu, on võimalik seda juba kohapeal lihtsalt kokku leppida.

Kui soovin oma aeda paigutada enam kui ühte skulptuuri, eriti kui need on eri autoritelt, mida peaksin arvestama?

Aia seisukohalt on tähtis, et eri autoritelt paigaldatud skulptuurid üksteist ei segaks ega oleks teineteisele liiga lähedal. Iga skulptuur vajab ruumi, luues oma meeleolu.

Suures aias pole see enamasti probleem, kuid väiksemate aedade puhul tasuks ehk tõesti piirduda vähemate töödega või ühe autoriga. Sama käekirjaga töid on kergem omavahel sobitada.

Samas kui ruumi napib, kuid siiski on soov n-ö nimesid koguda ehk tuua aeda mitme kunstniku töid, tasub nõu pidada ka aiakujundajaga. Tema oskab kindlasti kõige paremini soovitada, kuidas aiaruumis skulptuure omavahel eraldada ja mis selleks sobiks.

Kindlasti tasuks ühe või teise skulptuuri esiletõstmiseks kaaluda, kas seda saaks või võiks valgustada. Kuna tänapäeval on saada palju valgustitüüpe, võib sel viisil jõuda väga põnevate tulemusteni.

Milline kuju siis ikkagi valida? Kas pigem nimeka skulptori teos, mille väärtus ajas kindlasti tõuseb, kuid mis võib-olla nii väga

Skulptuuridega võib ehtida ka tiike ja basseine.

Pajuvitstest skulptuurid võivad olla väga efektsed, kuid nende eluiga välitingimustes ei pruugi kujuneda kuigi pikaks. Aiaskulptuur "Tantsija" (autor Carole Beavis) Inglismaal Stillingfeet Lodge'is.

ei meeldigi, või pigem midagi vähem prominentset, kuid sellist, mis tõeliselt meeldib?

Kui ei ole just plaanis hakata kunsti investeerima või hakata tegelema kogumisega, tuleks pigem lähtuda meeldivusest. Üks kunsti eesmärke on ju muuta meid ümbritsevat keskkonda kaunimaks ja meeldivamaks. Kindlasti ei tähenda see aga seda, et meeldiv kunst ei võiks olla prominentne või et mõni tõesti meeldiv kunstiteos, mis sai kunagi küllalt soodsalt soetatud, ei võiks tulevikus väga hinnaliseks muutuda. See kehtib ka siis, kui on plaanis piirduda ühe tööga.

Kui inimesel on aga kogumisambitsioonid, kehtivad veidi teistsugused reeglid.

Gea Sibola-Hansen

Gea Sibola-Hansen on Eesti ja Rootsi Kunstnike ja Kujurite Ühenduse Liige ja alates 2015. aastast Eesti Kujurite Ühenduse esimees. Lisaks Eestile on ta kunstnikuna tegutsenud Rootsis, kus töötas ka kunstipedagoogina.

Kunstniku töid on müüdnud Rootsi suurel Bukowski kunstioksjonil, ta on osalenud Põhjamaade Kaasaegse kunsti messil Du Louvre Pariisis, Euroopa skulptuuriparkides, paljudel näitustel, sümposiumidel ja töötubades.

Riiklikest tellimustest võib esile tõsta suurt monumentaalmaali Stockholmi koolile ja aasta auhinda Rootsi maleklubile. Skulptorina on tehtud ka suuri restaureerimistöid nii Rootsi kui Taani lossidele ja muinsuskaitte all olevatele objektidele. Pärast kodumaale saabumist võib kunstniku viimaseks suuremaks tööks pidada mustast graniidist bareljeefe Eesti lipu lugudest Otepää Maarja kiriku väravapostidele (2014).

AIAMAJAD **SAUNAD**
GRILLMAJAD **KUURID**

DIVERO MAJAD
Suur valik – Hea hind!

Skulpturaalseid objekte saab kasutada ka ühe ajaosa teisest eraldamiseks – jupp “planku” Madeira pealinna Fuchali pargist.

Skulptuursete jalgadega aiamööbel Gea Sibola-Hansenilt.

Skulpturaalne kunst mõjub ülimalt efektselt ka maastikus – skulptuurigrupp kriketimängijaist “Spirit of Yorkshire” Yorkshire Lavender Gardenis.

Ka moodsamat kunsti ei tasu aias peljata. “Metallpuud” (autor Marco Cianfanelli) Lõuna-Aafrikas Tokara veinimõisas.

Aiaskulptuur ehiv aeda ka väljaspool hooaega, kui lehtpuud ja -põõsad on raagus ning püsililled lume all. Millistest materjalidest skulptuure pole soovitatav talveks õue jätta?

Kui aeda aiaskulptuuriga kaunistada, peaks juba enne mõtlema materjalivalikule, et see ka meie talve üle elaks. Kõige soovitatavamad on püsimaterjalid nagu pronks, kivi või betoon, mis on vastupidavad ja ka kergesti hooldatavad. Materjale, mis võivad paisuda, katki minna või muul viisil laguneda, pole hea talveks õue jätta.

Kindlasti ei tasu mõeldagi kipskuju õue jätmisele, see vajub niiskuse mõjul juba paari aastaga laiali nagu kevadel sulav lumememm. Varju alla tasuks tõsta ka väiksemad ning võimalusel isegi suuremad puuskulptuurid – see pikendab tublisti nende eluiga ja vähendab ka hooldusvajadust.

Keerukas teema on keraamika. Selle puhul sõltub väga palju konkreetsest tehnoloogiast ning seetõttu tasuks skulptorile rääkida soovist kuju talveks õue jätta juba enne selle soetamist.

Kindlasti tasub aga meeles pidada, et isegi need aiakujud, mis tuleks ilma meelevallast ära tõsta, ei karda mitte niivõrd külma kui temperatuuride kõikumisi ja niiskust, mis kuju poorides külmudes selle pinda murendama kipub. Seetõttu on kütteta garaaž, koridor, aiakuur või isegi kasvuhuone aiakujule igati sobiv talvituspaik ja kindlasti palju sobivam kui soe tuba.

Samas need kujud, mida saab talveks välja jätta, annavad aiale väga palju juurde ning vahel omandavad sootuks uue näo, saavad näiteks lumest koheva krae või mütsi.

Skulptuuride hooldus on keeruline teema. Kuidas tuleks hooldada eri materjale – puitu, keraamikat, betooni, pronksi jne –, et kujud võimalikult kaua kaunina vastu peaks?

Kiviskulptuuride puhul oleneb palju sellest, mis kiviga tegu on ja kuidas on see raiutud. Enamasti piisab elementaarsest hooldusest ning kõige lihtsam ning kindlam on kiviskulptuure pesta vee ja pehme harjaga. Loomulikult tähendab see, et puhastamise protsess vajab kannatlikkust.

Sageli tekib inimestel kiusatus kasutada kivi puhastamisel keemilisi puhastusvahendeid, kuid seda ei tohiks mingil juhul teha. Eriti suurt kahju võite tekitada siis, kui kasutate mõnd happelise reaktsiooniga puhastusvahendit. Tõsi, korra saavutate küll läikiva ja imepuhta pinna, kuid selliste vahenditega kahjustate pöördumatult kivi pinda: see omandab sageli kollaka jume, muutub poorseks ja seetõttu ka ilmastikutingimuste mõjule vastuvõtlikuks.

Selliselt kahjustatud kivi uuesti tavapäraste meetoditega puhtaks saada on peaaegu võimatu, haarate taas mõne puhastusvahendi järele, kogu protsess kordub ning kuju seisund muutub iga korraga üha viletsamaks. Taoliste

KEPIVABRIK

Looduslähedasest kooritud
puitmaterjalist

TARAD
ROIGASAIAD
VÄRAVAD
AIAPOSTID
LATID
LIPID

VALMISTAMINE
JA
PAIGALDUS

Skulptuurist võib saada
aia sümbol - skulptuur
"Tresco lapsed" (autor
David Wynne) Tresco
Abbey aias Inglismaal
Cornwallis. Selle
kuju jaoks poseerisid
aiaomaniku lapsed
ning seda käis avamas
printsess Diana.

Skulptuurina võib
eksponeerida ka muid
objekte, kui need on
piisavalt väärivad -
Christoph Kolumbuse
maja ajalooline
aknaraam Madeiral.

Mobilil: 5 200 204
www.kepivabrik.ee

Allika küla, Kuusalu vald, 74601 Harjumaa
kepivabrik@kepivabrik.ee

Briti saartel võib parkides sageli kohata ananassimotiivi – nii purskkaevudes, aiapostidel kui mujal. Sel on ajalooline põhjus. Seda eksootilist vilja sai hea tahtmise korral kasvatada ka saareriigis ning ananassi demonstreerimine andis külalistele teada, et mõisa omanikul on piisavalt võimu ja raha, et seda endale lubada.

Kindlasti ei tohiks mõtlematult aeda tuua väga tähenduslikku skulptuuri, näiteks kui teil pole budismiga midagi ühist, ärge tooge aeda Buddha kuju.

puhastusvahenditega on võimalik jäädavalt kahjustada isegi lihvitud graniiti, rääkimata pehmematest materjalidest nagu marmor või paekivi.

Kui kivi pind on tõesti väga määrdunud ning kuidagi muudmoodi ei saa, võib appi võtta mõne võimalikult leebe puhastusvahendi. Hästi sobib näiteks roheline seep.

Pronks muutub aja ja ilmastiku mõjul ainult kaunimaks ning enamasti hooldust ei vaja. Vajadusel võib selliseid kujusid pesta samuti survevee ja harjaga, siis patineeritud pind ei kahjustu. Kindlasti ei tasuks aga pronkskujusid ise metallipuhastusvahenditega läikima hõõruda. Sellisel juhul hõõrute patineeritud kihi kindlasti maha, ning sedamööda, kuidas metalli pind ise oksüdeeruma hakkab, muutub see näotult laiguliseks.

Puust skulptuure on soovitatav puhastada leige vee ja sügiseti pehme harjaga. Pärast puhastust laske kujul taheneda ning seejärel võiks selle ohtra linaõliga sisse määrada. Kindlasti ei tohi aga tuua puukujusid kuivama tuppa ahju kõrvale. Siis hakkab puit lõhenema ning seda on hiljem juba raske parandada.

Omaette teema on skulptuuridega purskkaevude talveks ette valmistamine. Kuna need on enamasti korralikult alusele kinnitatud, siis neid tavaliselt varju alla viia ei saa. Seetõttu tuleks kindlasti enne külmade saabumist kontrollida, et kõik kuju läbivad veetorud oleks tühjaks lastud ning ka kuju ise kinni kaetud. Vastasel korral võib niiskus läbi düüsiavade ikkagi kuju sisse sattuda ning külmudes seda või kuju läbivat torustikku kahjustada.

Kui te aga ei tea, mida ühel või teisel puhul teha, võib alati pöörduda kuju loonud skulptori poole – tema oskab kindlasti head nõu anda.

Tänapäeval võib maailma moodsates aedades ja parkides sageli kohata mitmesuguseid installatsioone, sageli biolagunevatest materjalidest ja *land art*'i ehk maakunsti. Kuidas suhtuda sellisesse n-ö ajutisse skulptuuri?

Ajutine skulptuur ongi ajutine ja nii tulebki sellesse suhtuda. See muutub aja jooksul ja ilmastiku toimel.

Samas annab siisugune kunst suurema võimaluse mängida ja katsetada. Eriti teretulnud on sellised lahendused noores aias, kus need püüavad pilku, kuni aed n-ö täis kasvab, või mõnes vanas aias, mille puhul pole otsustatud, kas või kuidas seda ümber kujundama hakata. Kindlasti võiks taolisi lahendusi enam kasutada mitte ainult aias, vaid ka avatud maastikus.

Selliste ajutiste aiaskulptuuride sekka võib kindlasti liigitada ka igasugused põnevad pajuvitstest punutised, muruskulptuurid ning ka pügatud puud ja põõsad, kuid selliste kunstiteoste, eriti topiaarkujude tegemise ja hooldamise kohta kehtivad juba sootuks teistsugused reeglid ja tehnikad. ☼

LP UUS RAAMATUSARI

Aegumatud armastuslood

„Aegumatud armastuslood” on LP uus raamatusari, mis mõtestab lahti armastusega seotud õnnetunnet ja ootusi ning testib piire, milleks inimene armastuse nimel võimeline on. Sarjast valmib ilus ja eepiline armastuse entsüklopeedia, mis räägib inimestest, kes armastavad, kurvastavad, rõõmustavad, kahtlevad, pettuvad, püüavad kuidagi oma eluga toime tulla ning otsivad seda sageli nii tabamatut lähedust teise inimesega. Need 30 maailma ilukirjandusklassika paremikke kuuluvat teost koos armastatud eesti autorite raamatutega moodustavad kogumiku, mis liigutab tuli hingeliste raamatusõprade südameid ning toob helguse igasse kodusse.

Telli kohe! Raamatu hind 5,99 €

Vaid nii kindlustad endale kõik soovitud raamatud.

Poodides 2. aprillist

Igal laupäeval ilmub koos LP-ga uus raamat.

Raamatud on müügil vaid nädal aega!

Ühe raamatu hind 5,99 € (lisandub 1,60 € LP eest).

EGUMATUD
ARMASTUSLOOD

Lisaks peenardele näeb lilli kasvamas erikujulistes anumates.

Seda, et see maja oli kunagi garnison, on nüüd raske

Kodu endises ohvit

Tekst **Kristel Kirss**, fotod **Liis Kirss**

Külalislahkete Olga ja Markku Pulkkiseni romantiline kodu Loviisas lausa upub lilledesse. Möödunud aasta suvel avasid nad aia ja maja ukсед Maakodu lugejareisil osalenutele.

Suur tänu koostöö eest, Tensi Reisid!

112 aprill 2016 suvi aias

Soome suvituslinnas Loviisas asub kaunis rootsipunane maja Kuninkaanlampi, mis igal suvel, kui Loviisa linnas toimuvad vana maja päevad, avab huvilistele oma ukсед. Siis külastab seda kodu keskmiselt 5000 inimest.

Olga ja Markku, kes on põneva nimega majas elanud nüüd juba 13 aastat, võtsid meidki lahkesti vastu ning jagasid meiega oma mõtteid kodust ja elust.

ette kujutada.

Perenaine Olga sõstardega maiustamas.

seride garnisonis

Maja kummaline nimi paneb külastajaid sageli kulme kergitama. Markku on alati nõus seletama, et suursuguse nime Kuningatee naabruses asuvale hoonele andis nende hoovi ulatuv veekogu.

Ajaloost on teada, et see pole mitte tavaline tiik, vaid kaevati linnuse kaitsekraaviks 1750ndatel, kui piiriäärsele linnakesele kaitsvaid valle ja müüre ehitati. Paraku sai Loviisa kindlustami-

seks rajatavate müüride ehitamise raha otsa ning tööd katkestati. Piirilinnas ei olnud neil aegadel kunagi päris rahulik. Nii elas seal ka palju sõjaväelasi. Kuninkaanlampi maja oli Soome-Rootsi ohvitseride garnison. Sellest olevat omal ajal isegi juhitud linnuse ehitamise töid.

Enne kui Olga ja Markku ajalooaga hoone enda valdusesse said, oli selles olnud 3–4 korterit. Kõigis oma ahjud ja köögid. “Maja oli meie

☞ Keraamiliste seinaplaatide veidi erinev kasutus mõjub värskelt.

Valamu kõrval on ruumi pesemist vajavale kraamile.

Kauneid aksessuaare on leitud täikadelt.

sissekolimise ajal täiesti elamiskõlblik, kuid väga kummalise planeeringuga ning palju oli enneolematu mürkroheline värviga kaetud,” meenutab peremees. “Kõige hirmsam oli maja vinüül-põrandakate, mis täitis kõik ruumid kummalise kemikaali lõhnaga. Sellest vabanesime kõige esimesena.”

Köök ühes korteris

Ilmselt just varasema tumeda värvigamma tõttu otsustasid Olga ja Markku remondiga alustades, et sellest saab neile hele ja romantiline kodu.

Köök on majas suur. Vestlusest selgub, et see perenaise kuningriik sätiti ühe korteri asemele. Köögi keskele jääb täpselt nii palju avarust, et vajadusel saab sinna pika peolaua paigutada.

Argipäeviti söögilauda köögis ei ole. Palaval suvel tõtatakse ärgates kohvitassiga kohe õue.

Varakevadistel hommikutel võetakse hommikueinet valgusküllasel verandal, mida pere armastab kasutada eriti puhkepäevadel. Köögi ja lopsakate toalilledega täidetud veranda vahel on aken, millest saab nõusid ja toitu ulatada.

Veel üks mõnusa ümara söögilaua ja Viini toolidena nurgake jääb köögi hoovipoolsesse külge. Seal süüakse pigem äripäeviti ja enamasti talvisel hooajal.

MAAKODU

Abiline kodus, asjatundja aias!

Telli Maakodu ja vali
1500 € eest Husqvarna
abilisi Niidustuudio!

NIIDUSTUUDIO

Tutvu aiatehnika valikuga: niidustuudio.ee

INFO JA TELLIMINE:

maakodu.ee/abilised või tel 680 4444,
e-post klienditugi@ekspressmedia.ee

HINNAVÕIT 26%

**TELLIDES
SOODSAM!**

Vaid 2,70 € kuus

KAANEHINNAST

Külalisi kostitatakse sinistes-valgetes toonides sisustatud külalistetoas.

“Kui on külalised, siis juhatame nad hoopis külalistetuppa ja katame sinna laua,” märgib Olga.

Külmutuskapp ja talustiilis nõudekapp, mille nupu küljes kõlgub armsalt romantiline tutike, on köögis paigutatud kõige pimedamasse nurka. Sooja toitu tehes on perenaisel kõik käe järgi: kõrvuti asuvad mööblisse integreeritud pliit koos töölauaga ning puudega köetav pliit, mis on talvel keset maja ka mõnus soojaandja. Vastaseinas saab toitu ette valmistada. Hästi valgustatud valamu on kõrvuti teise töölaua ning nõudekapiga. Silmailuks on riulile säitunud eriti nägusad ja romantilised nõud, mida oleks tõesti patt uste taha peita. Eriliseks lemmikuks on selles peres Peterburi portselan. Ära ei ole põlatud ka kirbuturgudelt leitud portselannõusid ja kujukesi.

Kodustatud täikakraam

Pere on usinasti külastanud laatasid ja täikasad. Sealt on leitud mitmeid mööblieseemeid, mida Markku ja Olga on korrastanud ning vastavalt oma sisustusele üle värvinud. “Me oleme julged eksperimenteerima. Lisaks on kunstnikust sõbranna Katja mul oma puhkuse ajal külas käies samuti pintli haaranud. Ta on mul siin ühe kapi ja tooli ilusaks maalinud. Ise rääkis veel: “Te olete Markkuga nagu tuvikesed, las ma maalin teile midagi.””

Kodukujundustööd pakkusid suurt rõõmu nii veebidisainerist peremehele kui ka perenaisele, kes on erialalt optikainsener. Kogu nende kodu sisekujundust vaadates on näha, et abielupaar armastab sisustamist ja jumaldab kunsti, rääkimata sellest, et neile meeldib külalisi vastu võtta.

Olga oli sisekujundustöödest vaimustunud juba Venemaal elamise perioodil, kui nad seal korterit sisustasid. Inspiratsiooni oli ta siis saanud just Eestis trükitud ajakirjadest.

Igas nende eluruumis on hulgaliselt potililli ja seinapilte, mis sobituvad oma kohtadele ülimalt hästi.

Igal lillal on nägus pott ning need pääsevad kenasti esile uhketel lilleriiulitel. Olga ütleb, et nende toad on ikka liiga pimedad ning ta peab talvisel ajal neid taimelampidega turgutama.

Mitmed maalid on teinud nende sõpradest maalikunstnikud, mõned neist on kingiks saadud, teised pererahva enda ostetud. Olga ei saa ilma kunstita. Püsiva kiindumuse sai ta verre Peterburis, kui töötas Ermitaažis. Leedus sündinud Olga on varem elanud ka Georgias ehk Gruusias ning Peterburis. Seal nad Markkuga tutvusidki. Sealgi olid nad koos endile sisustanud igati hubase korteri.

Unistage, aga mitte umbropsu! Mõttes pange paika kindlad eesmärgid, kuhu soovite jõuda.

OLGA

Hoovimajas on väike galerii ja poeke.

Püsilillede ja mahukatesse keraamilistes lilledepottidesse istutatud lilledega rikastatud aed, mis Kuninkaanlampi elumaja ümbriseb, on augustis õitest magusalt lõhnav.

Laulusõnumist leitud mõte

Olga ise arvab, et on aiakujundajana alles “koolipingis”. “Meie aed on veel arengus. Noorena oma tulevikule mõeldes unistasin peamiselt kodust, kus maja aknad avaneks igasse suunda. Kunagi laulis Maria Kapuro väga inspireerivalt “olen maja kahe aknaga, mis avanevad aeda, lehed pudenevad tupp...” Ma nii armastasin seda laulu! See oli nagu elu moto, mis minu jaoks sai siin tõeks.”

Lisaks aia korrastamisele on nad hooldanud hoovi naabriks olevat tiiki ning sisustanud hoovimaja. Selles on nüüd hubane galeriikohvik, mida augustis, kui Loviisas on vana maja päevad ja ka jõulupühade ajal, usinasti külastatakse.

Jõulude paiku avatakse linnarahvale oma tiigil uisuväli. Suvel pakutakse soovijatele hoovis kosutavat morssi või kohvi. Peenrad on lilli

Lilledel vahel annavad peenardele vürtsi romantilised kujukesed.

Õunapuu all saab suurema seltskonnaga aega veeta.

nii täis, et mustendava veega tiik aias istujateni kohe ei paistagi.

Aias jalutades selgub, et perenaist rõõmustavad mitte pelgalt õied, vaid ka neil maanduvad mesilased. “Suvel kulub mesilaste eest hoolitsemisele, eriti kui meevõtmine kätte jõuab, keskmiselt pool päeva. Sellele vaatamata olen mesilinnukestega tegeldes üliõnnelik. See oli kunagi minu elu üks suurimaid unistusi, mis nüüd on täitunud!” räägib ta.

Õnneliku inimesena julgeb ta ka oma kodu külalisi õigele teotsale juhatada. “Ikka unistage! Aga mitte umbropsu, mõttes tuleb paika panna kindlad eesmärgid, kuhu soovitakse jõuda. Ja igast võimalusest teel oma unistuse poole tuleb kinni haarata. Ning sel teel olles suhelge ja hoidke heatahtlike inimeste poole, hoidke eemale kiuslikest ja hulludest.”

Maailmas rännanud Olga ja Markku leivad, et Loviisas on õnnelikuks eluks kõik olemas. “Siin on elamiseks maailma parim paik,” kinnitab kauni kodu perenaine. “Meil on siin huvitav ning pidevalt nii palju teha. Samas linnake on enamiku ajast armsalt vaikne.” ☼

Uued põnevad uudisseemned

Lord Nelson sarja 2016. aasta uudised Eestis on tšillipipar “Chocolate Scotch Bonnet” ja “Trinidad Scorpion”, kollane peet “Burpees Golden” ja tomat “Indigo Rose”. Peamiseks eripäraks nende sortide juures on tarbitava osa ebaharilik värvus ning suurem saagikus.

TŠILLI PIPAR

CHOCOLATE SCOTCH BONNET

on väga ilus, pruunide viljadega sort. Maitse on hea ja mahlakas, tuntava teravusega. Teravuseks on mõõdetud 100 000 - 300 000 Scoville'i ühikut.

TŠILLI PIPAR

TRINIDAD SCORPION

on väga terav tšilli, teravuseks on mõõdetud üle miljoni Scoville'i ühiku! Sobib ideaalselt kasvatamiseks ka potis.

PUNAPEET

BURPEES GOLDEN

on magusa ja maheda maitsega kollane peet, kusjuures ka keetmisel säilib peedi kollane värv!

TOMAT

INDIGO ROSE

on tumedat värvi viljaga tomat, mis on valmis korjamiseks siis kui vilja värvus muutub lillakast punaseks.

Loe lisa aiablogist: www.aiapardiis.ee

Mullast võib saada

Kevadpäike viib mõtted juba peenramaale ja käed kibelevad mulda. Aga enne, kui aias toimetama hakkate, tasub meelde tuletada – millal end viimati teetanuse vastu vaktsineerida lasksite?

Tekst **Kristel Kirss**
Fotod **Shutterstock**

Kõiki ohustav teetanus ehk kangestuskramptõbi on väga ohtlik bakteriaalne nakkushaigus, mille eest kaitseb vaid vaktsineerimine. Paraku ei tule kaitsetõhkimine paljudele meelde. Siis, kui haiguse sümptomid juba avalduvad, võib olla hilja. Uurisime Lääne-Tallinna Keskhaigla nakkusarstilt Jekaterina Nešpanovalt, mis seda koledat tõbe tekitab, kuidas haigus väljendub ja levib.

Teetanust iseloomustab lihaste valulike kokkutõmmete esinemine, mis võib lõppeda hingamise seiskumise ehk surmaga. Haigust põhjustab bakter *Clostridium tetani*, mille eosed on nii mullas, kõdus, sõnnikus, tolmus kui ka loomade väljaheidetes laialt levinud.

Väliskeskkonnas on eosed võimelised säilima kuni pool sajandit. Inimese organismi satub haigusetekitaja läbi vigastatud naha (marrastused, lõike- ja torkehaavad) või ka nahka läbivate pindude kaudu.

Riskirühma kuuluvad eeskätt aednikud ja põlutööliised, kes sageli puutuvad kokku mullaga

ning võivad end töö käigus vigastada. Samuti on haigus suureks probleemiks vastsündinute hulgas arengumaades, kus ei järgita sünnituse puhul vajalikke hügieenireegleid.

Pisik siseneb vastsündinu organismi saastunud instrumentidelt nabahaava kaudu või teetanusse haigestunud emalt. Vähemalt pooled teetanuse surmajuhtudest kuuluvad vastsündinu teetanuse arvele.

Mis haigus on teetanus?

Haiguse peiteperiood kestab ühest päevast kolme nädalani, keskmiselt seitse päeva. Mida lühem on peiteperiood, seda raskemaks kujuneb haigus. Teetanuse tekitaja areneb eelkõige haavades, kus on rohkesti surnud kudet, halb veretarustus või haavad on kitsad ja sügavad. Bakter toodab hapnikuvaestes tingimustes mürkainet (neurotroopset eksotoksiini tetanospasmiini) – see kahjustab närvisüsteemi.

Tetanospasmiini loetakse teiseks kõige tugevamaks orgaaniliseks mürgiks. Toksiin takistab normaalset närvierituse ülekannet lihastele, mille tagajärjel tekib kangestus ehk kramp. Haiguse kutsus esile juba väga väike kogus toksiini, surmav annus on 134 mikrogrammi. Tekib mälimlihaste spasm ja irooniline muie (haige nagu naerataks, seda seisundit nimetakse *risus sardonicus*), millele järgnevad neelamisraskused, lihaskrüps levib järjest allapoole, tekib kaela-, õla- ja seljalihaste krüps, hiljem aga on haaratud kõik tahted alluvad lihased. Lihaskrambid võivad häirida ka hingamist. Rasketel juhtudel võib tõusta vererõhk, palavik, tekkida tugev higistamine, südameklõppimine.

Krampe vallandavad kõik mehaanilised, akustilised, visuaalsed ärritused – valgus, müra või puudutus –, kuid need võivad tekkida ka spontaanselt. Kõik lihased tõmbuvad kokku üheaegselt, haige võtab voodis vibuasendi, toetudes voodile ainult kukla ja kandadega, sellist seisundit nimetatakse kuklakangestuseks ehk opistotonuseks.

Tugevatest valulikest lihaskrampidest võivad tekkida luumurrud, lihasebendid, kopsupõletik, süvaveenide tromboos või kopsuarteri trombemboolia.

Hingamishäired lämbumise tõttu on kõige sagedasem surmapõhjus, selle tagajärjel sureb umbes kolmandik kuni pool haigetest. Hapnikupuudus võib põhjustada ka südameseiskuse ja surma.

ohtliku haiguse

Pinnasega saastunud vigastus

Vigastuste ja traumade puhul on vajalik kohene korralik haavade puhastamine ja töötlus, vajadusel kirurgiline korrastus traumapunktis, EMOs või perearsti juures.

Saastunud haava puhul hinnatakse teetanuseriski väga kõrgeks. Kui trauma saanud inimesel on põhivaktsiinid tehtud, aga viimasest vaktsineerimisest möödab üle viie aasta, tuleb manustada difteeria-teetanusevaktsiin ehk teha kaitsesüst. Kui inimene ei ole üldse vaktsineeritud või vaktsinatsioonistaatus on ebaselge, manustatakse difteeria-teetanusevaktsiinile lisaks teetanusevastast immuunglobuliini.

Kui haav on puhas ja ka vaktsineerimistega kõik korras, kuid viimasest vaktsineerimisest on möödunud üle kümne aasta, manustatakse difteeria-teetanusevaktsiin. Vaktsiin manustatakse ka juhul, kui põhivaktsineerimised on jäänud pooleli (alla kolme doosi), inimene ei ole üldse vaktsineeritud või on vaktsineerimise ajalugu tema puhul ebaselge.

Teetanuse ravi seisneb mürkainet tootvate teetanusebakterite kõrvaldamises organismist, bakteri toksiooni kahjutuks muutmises, lihaskrampide leevendamisel, hingamise toetamisel kuni paranemiseni. Kasutatakse antibiootikume, teetanuse antitoksiini ja lihaseid lõõgastavaid preparaate. Sageli on vajalik kopsude kunstlik ventilatsioon.

Suremus on paraku suur. Soodsa kulu korral võtab tervistumine aega mitu nädalat. Püsivat lihaskahjustust ei jää, kuid mitme kuu vältel võib lihastoonus olla suurenenud. Kergematel ja harvematel juhtudel võib haigus olla paikne – krambid tekivad ainult haava läheduses, kuid see möödub raviga täielikult. Imikutel võib teetanuse infektsioon põhjustada püsiva ajukahjustuse.

Päästab vaktsineerimine

Profülaktika seisneb eelkõige korralikus vaktsineerimises. Sageli on olukord selline, et teetanusesüsti saavad inimesed alles trauma korral, kui lahtisesse haava on sattunud mulda. See aga tähendab, et risk haigestuda on märksa suurem kui eelnevalt regulaarselt vaktsineerides. Alati ei pruugi sellest enam abi ollagi.

Ohtlik teetanus

Maailmas on teetanusevaktsiin kasutusel olnud alates 1938. aastast. Eestis alustati teetanusevastast vaktsineerimist 1951. Tänu vaktsineerimisele on haigestumine peaaegu kadunud.

Eestis vaktsineeritakse lapsi ja noorukeid teetanuse vastu rutiinselt immuniseerimiskava kohaselt järgmiselt: kolme, nelja ja poole ning kuue kuu vanuses tehakse esimesed kolm annust vaktsiini; edasi kahe-, kuue-seitsme- ja viieteist-seitsmeteistaastaselt tehakse korduvvaktsineerimine, seejärel iga 10 aasta tagant.

Terviseameti andmeil on Eesti lastest teetanuse ja difteeria vastu vaktsineeritud üle 90 protsendi, täiskasvanuist sõltuvalt piirkonnast aga 30 kuni 60 protsenti.

Vaktsiin on väga hea kaitsevõimega, kaitsesüstimise järgne immuunsus kestab vähemalt viis aastat, püsides pea kümme aastat. Aastatega kaitsekehade tase veres langeb, tekib oht haigestuda, seetõttu on vajalik korduvvaktsineerimine iga 10 aasta tagant.

- Maailmas sureb teetanusse igal aastal umbes pool miljonit inimest.
- Täiskasvanute seas on ravimata juhtudel suurem 15–60%.
- Kõige rohkem sureb haigusesse imikuid ja väikelapsi, 80–90% ravi saanud vastsündinutest sureb.

Aastate lõikes on teetanust Eestis olnud üks kuni kolm juhtu aastas. See näitab, et teetanusetekitaja pole Eesti mullast kuhugi kadunud ja risk püsib. Viimaste aastate jooksul on Eestis registreeritud üksikud teetanuse juhud, aastatel 1999–2003 üks juhtum aastas, 2011. aastal kaks ja 2013. aastal üks juhtum. Kõik haigestunud olid üle 50aastased.

Kui õnnestub teetanus läbi põdeda, siis püsivat immuunsust sellest paraku ei kujune ja inimene vajab ikkagi kaitsesüstimist.

Kõige parem oleks, kui Eesti inimesed perearsti külastades tunneks huvi talle vajalike vaktsineerimiste vastu. Selle nakkushaiguse vastu vaktsineerimise puhul on vastunäidustus allergia toimeainete, vaktsiini abiainete või formaldehüüdi suhtes. Samuti ei tehta kaitsesüsti vaktsiini ülitundlikkusreaktsiooni või neuroloogilise häire korral, mis tekkisid pärast eelmist vaktsinatsiooni.

Kindlasti tasub vaktsineerimine edasi lükata palaviku, ägeda haigestumise, eriti infektsioonhaiguse või kroonilise haiguse ägenemise korral, välja arvatud juhul, kui on olnud kokkupuude teetanusetekitajaga.

Immuunpuudulikkus või selle ravi võib vähendada vaktsiini mõju. Sellisel juhul soovitatakse kaitsesüstimisega oodata kuni ravi lõppemiseni või kontrollida antikehade taset.

Sellegipoolest on kroonilise immuunpuudulikkuse korral (nt HIV) vaktsineerimine soovitatav.

Rasedatele võib seda vaktsiini vajadusel määrata igas raseduse staadiumis, muu hulgas võib end vaktsineerida lasta ka rinnaga toitev ema. ☼

Gurmeeaed. Kõige maitsvamad köögiviljad

LENA ISRAELSSON

Lena Israelssoni kutsutakse Rootsi aiamaade kroonimata kuningannaks. Ta lubab endale seda luksust, et kasvatab oma koduaias ainult kõige maitsvamaid köögivilju. Milleks muidu vaeva näha! Sellest tasub eeskujuga võtta, peaaegu kõiki raamatus nimetatud taimi saab Eestiski kasvatada. Taimi tutvustades ja kasvatusnõuandeid jagades tugineb autor enda ja oma aednikest sõprade kogemustele. Taimevalikus on palju maitsvaid pärandsorte, väga huvitavad on Aasiast pärit taimed ja ühe- või mitmeaastased lehtköögiviljad. Hõrkude köögiviljaroogade jaoks, mille retseptid raamatut täiendavad, on autor inspiratsiooni saanud Iraanist, Koreast, Taist, Vietnamist, Itaaliast jm.

Putukafriigi päeva- raamat

Elust aias koos
putukatega

VIIO AITSAM

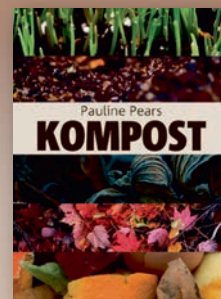
Autori aed on väga eriline, sest talle meeldivad putukad. Ta on õppinud tohutut elurikkust märkama ja hindama. Ta jälgib ja pildistab, määrab putukate liike, jätab meelde elupaiku ja toitumiskombeid. Teda huvitab, kuidas liigirikas kooslus toimib, kui aias kedagi ei tõrju ega tapa. Lugeses saate teada, kuhu on sedasi toimides u kaheksa aastaga jõutud. Aiaelu aastaringi täiendavad autori fotod.

Kodu aia päevik

Koostaja
MEELI
MÜÜRPEAL

See raamat ei ole kalender, see on päevik. Asja mõte on selles, et panna kuskile (mitte kollastele paberitükkidele) kirja ja leida pärast ka üles sortide nimed, istutus- ja külviajad, taimekaitsetööd ja väetamiskorrad, saagi algus ja suurus. Aed on jaotatud tähtsamateks osadeks ja alateemadeks ning sealt leiab soovitusi, mida tasub aia kohta üles märkida. „Kodu aia päevik” on asjalik kingitus ennekõike iseendale!

Komposti- raamat

PAULINE
PEARS

Kompostiraamat annab ülevaate kõigest, mida läheb vaja kompostimiseks ja õpetab, kuidas komposti valmistada, hoida ja kasutada. Hõlmatud on kõik olulised teemad, ka näiteks kogukondlikud kompostimisväljakud, Bokashi kompost ja vermikompostikastid. Autor on mullaga sinasõber ning õpetab teidki kõdunevast materjalist viljakat mulda valmistama.

Peenramaa spikker

Köögivilja-
kasvatus
koduaias

Koostaja
KAJA KURG

Kevadest sügiseni on aiapidajal väga kiire. Sageli on ruttu vaja vastust lihtsatele küsimusele. Viljavaheldust tuleb järgida, aga kuidas? Kui sügavale külvata hernest? Millal küüslauk üles võtta? See raamat on nagu hea spikker, mis aitab aiatarkest raudvaraga kiirelt hädast välja. Iga taime kohta on raamatusse kogutud vaid kõige olulisemad näpunäited.

Kuidas teha peenart

EVA LUIGAS

Lillepeenar on osa aiast. Selleks, et aed mõjuks ühtse tervikuna, peavad aia kõik üksikosad harmooniliselt kokku kõlama. Ära ei tohi unustada ka vaateid. Aiakujundus on seega üsna keeruline teadus. Peenraraamat on kirjutatud algajale aiahuvilisele, et ta oskaks lillepeenra aeda sobitamise, rajamise, taimede valimise ja hooldusega ise hakkama saada.

Kingitused aias

DEBORA
ROBERTSON

Siit leiate ideid, kuidas teha oma aias kasvanud ja koduümbrusest korjatud taimedest ja viljadest aastaringi mõnusaid kingitusi. Pakutavas valikus on: hoidised, liköörid, koogid, küpsised, taimeteed, lauakaunistused, kimbud ja pärjad, kosmeetika ja lemmikloomi rõõmustavad asjakesed. Teos on hea kingitus loojapisikuga aednikule.

HEA
LUGU

Raamatud on saadaval raamatupoodides ning tellides
www.healugu.ee või telefonil 669 8248

EESTI KAUNEIM MAAKODU 2016

KAUNEIM SUVEKODU 2015

„Selle aasta suvekodu kategooria võitnud kodu on hea näide, kuidas Eesti lühikesest suvest võtta maksimum. Elada sõbralikult koos loodusega ning seda enda kasuks ära käsutada.”

Ene-Ly Piibor, sisekujundaja

AJAKIRI MAAKODU JA BOSCH OTSIVAD EESTI KAUNEIMAT MAAKODU

Ajakiri Maakodu koostöös toetajatega jätkab traditsiooni leida üles kõik need ilusad maakodud, suvilad, renoveeritud talud ja aiad, tunnustada loodut ning jagada seda ka teistega.

Konkursi eesmärk on väärtustada maaelu ja maal elamist ning tunnustada inimeste oskusi, ilumeelt ning maitsekust oma kodu, aia ja koduümbruse rajamisel ning korrastamisel.

www.maakodu.ee/konkurss

OSALE KONKURSIL!

KATEGOORIAD

EESTI KAUNEIM MAAKODU 2016

Peaauhind: **BOSCHI TÖÖRIISTAD**

VÄÄRTUSES 2000 €

Tutvu valikuga: www.bosch.ee

KAUNEIM SUVEKODU

Auhind: **AIAMÖÖBLIKOMPLEKT VALORA** firmalt Home4you.ee

(VÄÄRTUS 1090 €)

KAUNEIM AED

Auhind: **KILEKUPPEL KOOS PÄIKESEKATTEGA** firmalt [Vivero](http://Vivero.ee)

(VÄÄRTUS 900 €)

KAUNEIM KÕRVALEHITIS

(terrass, välipuhkeala, väliköök)

Auhind: **TOOTEID FIRMALT FISKARS**

(VÄÄRTUSES 600 €)

Konkurss toimub 1. aprillist 15. juunini 2016.

Võitjad kuulutame välja septembris.

Kingitus
kõikidele
osalejatele!

Toetajad:

FISKARS®

BOSCH

Loodud kestma

KONKURSIL OSALEMISEKS:

1. Saada meile vähemalt viis fotot oma kodu või aia üldilmest.

2. Lisa fotodele tutvustav kaaskiri, telefoninumber ja aadress.

3. Saada fotod ja kaaskiri e-postile konkurss@maakodu.ee 15. juuniks 2016.

4. Finalistidega, keda külastab žürii, võtame ise ühendust.

Lisainfo: Maakodu toimetus: peatoimetaja Kadri Tramm tel 661 3370, e-post kadri.tramm@maakodu.ee, tegevtoimetaja Kristel Kirss tel 661 3373, e-post kristel.kirss@maakodu.ee, www.maakodu.ee/konkurss.

Ahjude juures toimetavad
Rain Käärst ja Andrus Mäletjärv.

Grillimeistrite maitsete sümfoonia

Tekst **Kristel Kirss**, fotod **Sven Arbet**

Läheneva lihakupsetamise ja grillimisvõistluste hooaja eel võib Rain Käärsti ja tema toiduhuvilist sõpruskonda sageli grillahjude juures toimetamas näha.

Ühe sellise varakevadise sundimatu ajaveetmise käigus, kui BBQ Symphony kokad Rain, Andrus Mäletjärv, Allan Kuning ning Vambola Moorest taas n-ö grillitrenni tegid, sattusimegi nende juurde. Nähtud-maitstud uuemad liha-, kala- ja lambakupsetamise retseptid sobivad igale suvisele peolaule ning mitmedki nipid on jagamist väärt.

Uurisime grillimeistritelt, millised on nende lihakupsetamise, -maitsestamise ning -serveerimise nõksud.

Rain, kes tegi grillil hõrgu maitsega kalakotlette, soovib kodust aiapidu planeerides esmalt otsustada, kas jääda

truuks lihale või kalale. “Liha on toiduna raskem valmistada ja seedida, kala sobiks ühele peole näiteks linnuliha,” pakub ta.

Nii on kogu menüü ehk ülejäänud toidukõrvase sobitamine ja jookide valimine tunduvalt lihtsam. Rain elistaks palaval suvepäeval süüa kergemalt ja pakuks oma külalistele kala. Seejuures usub ta, et paljusid on lõhe maitse juba ära tüüdanud ning seepärast soovib ta grillimiseks valida meie veekogude valge lihaga suuri kalu.

“Eesti veekogude kalad on grillituna väga head, aga eestlastele ei meeldi luude nokkimine. Seepärast ongi

lahendus – grillitud kalakotletid. Nii saab söömist muretult nautida, olgu see siis serveeritud eelroana või üleminekutoiduna pearoale,” räägib ta.

Meie vetest tooks ta grillile merikogre või karpkala. “Karpkala on kogrest isegi mõnusam, tal on vähem luid ja maitse ka tummisem,” märgib Rain.

Loomulikult on kalaga vaja natuke vaeva näha. Juhiseid, kuidas suurest kalast maitsev roog saada, pudeneb kokal justkui käisest. “Kala on vaja puhastada nii soomustest kui siskonnast. Seejärel tuleb terava noaga lõigata naha sisse triibud, määrada küüslaugu ja tsillipipra ning väheke

**THAI-
CHOICE**

MAGUS TŠILLIKASTE
MEELDIVALT VÜRTSIKAS KAASLANE
IGA LIHAROA KÕRVALE!

www.facebook.com/tceesti

Maaletooja: D.T.L. Consumer Products Eesti AS www.dtl.ee

* Nielsen'i turu-uuring, september 2015

Šašlökk armeeniapäraselt

- 1 kg jämedat soola
- 0,5 plasttopsi jagu värskelt jahvatatud musta pipart
- 0,8 plasttopsi Cayenne'i pipart
- 1,1 plasttopsi kuivatatud basiilikut
- 500 g mugulsibulat

Segage kõik koostisained kokku. Lisage segu lihale, sobiv kogus maitse segu on 15–20 grammi 1 kg liha kohta. Lisage lihale ka viilutatud sibulad, masseerige liha korralikult läbi. Laske seejärel lihal maitsetes mõnuleda 12–24 tundi.

Küpsetamisel tasub kindlasti kasutada metallvardaid, mis kuumaks minnes aitavad šašlökki ka seest küpsetada. Pealegi on pärast nendega uhke ka liha lauale viia.

Küpsetama hakake alles siis, kui grillvannis on söed hallid. Leeki ei tohi mitte mingil juhul olla.

soolaga. Seejärel polegi muud, kui grillida ühelt ja teiselt poolt, ning sedasi korduvalt.”

Teistest suurtest kaladest soovitab ta grillitud proovida kindlasti säga. Suure kala sütel küpsetamiseks soovitab Rain kasutada kalaküpsetamise reoste, nii säilib õrna lihaga roa välimus.

Leidlik lisand, mis grillitud kala-roogadele uue dimensiooni annab, on Raini sidrunimajonees Mayo, milles ei ole tilkagi muna. See maitseb värskelt ning sobib kalakõrvaseks ja kaunistab isegi taldrikut.

Hea grill-liha vajab aega

Üks eelroog, mida saab kodus ise teha, kui grill juba köeb, ning mida sobib varakult saabunud külalistele nii lihakuu kalaroaga ootamise eel pakkuda, on grillitud soolapähklid.

“Pähkleid ise maitsestades saate neile anda just sellise maitse, nagu teile meeldib. Samuti saate kontrollida soola kogust,” tutvustab Rain vaevanägemise eeliseid.

Alati on seltskondi, kes kala ei armasta, ja mehi, kes päevi laual liha nägemata ette ei kujuta. Siis ei ole pääsu, tuleb parimad palad koju tuua ning korralikult sütt varuda. Ja tege-

likult ei suuda isegi kalasõbrad loobuda mahlasest ning mõnusast grillitud lihaampsust.

Vambola Moores, kes oli meie saabumise ajaks juba grillitrennist lahkunud, küpsetas oma roa tarbeks liha kuus tundi 130kraadises kuumuses. Selliselt küpsetades saab liha nii pehmeks, et seda on mugav rebida. Tervat kokanuga selline lihatükk muidugi ära ei ehmata, sellega saab ka pehmest lihast ideaalseid viile lõigata.

Rebitavaks grill-lihaks soovivad Vambola sõpradest grillimeistrid valida veidi rasvasema abatüki; kui viiludeks lõigatavat liha teha soovitakse, siis kaelakarbonaadi. Aga kui tahetakse nautida liha näppude vahel ja pärast sõrmi lakkuda, siis grillige ribi.

L a m b a l i h a l e ennustavad meisterkohad hitiks tõusmist. Allan on märganud, et aina enam julgevad inimesed lambaliha tellida ning üha vähem räägitakse kasuka maitsest.

Andrus soovib parima šašlõki valmistamiseks lambakarreed. Eriti maitstva saavat tallelihast. Noore

lamba karreetükid soovib ta lõigata kahe ribi paksused, vanema lamba karree jäägu ühe kondiga. “Siis saab kiiremini valmis, kõigil on kõhud ju tühjad. Noore lamba ja talle liha küpseb kiiresti,” teab Andrus.

Uued maitseüansid

Hea maitseaineseguga marinaadis saab ideaalseks ka kintsuliha või talle ristluu või kaelatüki. “Hea lambašašlõki liha peab marinaadis olema 12–24 tundi,” rõhutab ta. Andrus kiidab armenlastelt saadud retsepti. See kuivmarinaad pole teda kunagi alt vedanud. “Armeenlased panevad ka värsket koriandrit, aga mina olen kasutanud kuivatatud ürte.

Hea maitse annab ka basiilik.”

Kõik sütel grillitud road olid nii maitserikkad. Tutvusime ka maitseainetega, mida liha küpsetades mait-

sestamiseks kasutati.

Selgus, et pipar on meeste jaoks saanud sootuks uue tähenduse. See, mis grillimeistreid ära võlus, on tavapärasest märksa suurem Tellicherry pipar.

“Oleme kõik juba lapsepõlvest alates harjunud terapiraga, mida lausa

*Kui tahate pärast
sõrmi lakkuda,
siis grillige ribi.*

Meresool grillil

Gruusia leiva saab soolapadjal küpsetades maitavamaks. Sellisel juhul tasub grilli reflektorplaadile panna uhkesti meresoola ning ettevalmistatud leivake sellele asetada. Jäme sool ei lase saial kõrbema minna, ajal mil grillahju kuumus juustu sulatab.

Gruusia leib pihustage üle õliga, katteks lisage riivitud suitsujuustu ning maitsestage BBQ All Around (Santa-Maria) maitseainega. Küpsetage kaane all 150 kraadi juures, kuni juust on sulanud. Aroomi saate juurde ka sütele lepapuru lisades.

Kiirelt valmiv eelroog - grillitud India pähklid

Võtke fooliumist koogivorm ning asetage keskmise kuumusega grillile (180 kraadi). Pähklid segage kausis oliiviõliga ja lisage maitse järgi soola ning Tellicherry pipart. Nüüd pange pähklid grillile asetatud fooliumist koogivormile ning röstige, kuni pähklid on kuldpruunid. Ärge pähkleid ära kõrvetage! Katsetage esialgu pigem jahedama grilliga.

Uus! Kena kuju. Parimad lõiketööriistad.

Põõsaid ja hekke on üldjuhul väga lihtne hooldada. Kõige olulisem on korrapärane lõikamine.

Suurim jõudlus ja maksimaalne tööaeg tänu Syneon-kiibile.

Akuhekikärid pakuvad suuremat liikumisvabadust ja nende puhul on toitejuhtme läbilõikamise oht välistatud. Meie liitium-ioonaku ja blokeerumisvastase süsteemiga hekkikärid on kompaktsed ja kerged. Mudelit AHS 55-20 LI, millel on uudne Quick-Cut- tehnoloogia ja Syneon-kiip, iseloomustab suurim jõudlus ja maksimaalne tööaeg. Mudel AHS 55-20 LI on välja töötatud keskmise suurusega hekkide lõikamiseks ja on eriti tõhus. Selle aluseks on kõige olulisemate detailide nagu mootori ja reduktori optimaalne kohandatus, millele lisandub nutikas elektroonika – Syneon-kiip. Nii on kasutajatele alati tagatud optimaalne jõud ja maksimaalne vastupidavus igaks hekilõikuseks.

SYNEON
Chip

Tellida ja osta saate Boschi edasimüüjatel:

TALLINN: Bauhaus Eesti OÜ - Tähesaju tee 8, 6029230; Paldiski mnt. 108 A, 674 7935; 58857125; Tammsaare tee 49, 5164060; Ehituse ABC - Kadaka tee 65, 658 8298, Peterburi tee 71, 5258246; **HARJUMAA:** Decora AS - Randvere tee 9, Haabneeme, 53615382; 51946609; **RAKVERE:** Ehituse ABC - Võidu 93, 3278181; K-Rauta - Tõrremäe küla, Põhjakeskus, 3264400; **LOKSA:** Ehituse ABC - Tallinna mnt. 40, 6232772; **NARVA:** Demitool OÜ - Kangelaste 3, 3560211; Ehituse ABC, Tallinna mnt 19C, 35 66405; Rahu 4, 35 99419; **JÕHVI:** Ehituse ABC - Tartu mnt. 14, 3325532; **KOHTLA-JÄRVE:** Ehituse ABC - Järveküla tee 87, 3395402; **PÄRNU:** K-Rauta - Papiinidu 2 C, 4470857; Ehituse ABC - Riia mnt 108 B, 44 30 222; **TARTU:** Decora AS - Riia mnt 128, 7331350; K-Rauta - Riia mnt.140 E, 7390800; Ehituse ABC - Kalda tee 3, 7440817; Talvoster Baltic OÜ - Turu 45B, 7366127; **VÕRU:** Decora AS, Lepa 2, 53992793; K-Rauta - Kreutzwaldi 89, 78 68 000; **HAAPSALU:** Ehituse ABC - Tallinna mnt. 75b, 4724154, 55521210; **KURESSAARE:** K-Rauta - Auriga keskus, Kudjape küla, 4522700; **VALGA:** K-Rauta - Tartu 84, 7664902.

BOSCH

Loodud kestma

Pulled pork seakaelast "from the scratch"

- 2,5–3 kg sea kaelakarbonaad
- 1 l süstimisvedelikku

SÜSTIMISVEDELIK

- 400 g õunamahla
- 10 g Tabascot
- 30 g Worcestershire kastet
- 400 g head lihapuljongit
- 150 g rafineerimata roosuhkrut
- 60 g meresoola
- 12 kooritud küüslauguküünt
- 10 g Cayenne'i pipart
- 40 g vedelat suitsuekstrakti
- 70 g mett

PINDMAITSESTUSEKS

- 70 g rafineerimata roosuhkrut
- 50 g Smoky BBQ maitseainesegu Santa Marialt
- 10 g õli

Ostke 2,5–3 kg sea kaelakarbonaadi, soovitatavalt jahutatud ning vaakumpakendis, mis on vajalik säästliku süstimise tarbeks. Jätke liha neli tundi enne süstimist toatemperatuurile seisma.

Pange süstimisvedeliku toorained potti, kuhu need kenasti ära mahuvad. Laske

keema tõusta ning keetke kuni suhkrul ja soolal sulamiseni. Jahutage leem ning kurnake läbi tiheda sõela. Jahutage vedelik toatemperatuurini.

Leem võiks olla soolasem, kui muidu süüa suudaksite. Ärge selle pärast muretsege.

Järgmiseks võtke vaakumpakendis sea kaelakarbonaad ning tõmmake selle pakendile keskelt pikuti veekindla markeriga triip (jagades lihatüki pooleks). Nüüd tõmmake pikitriibule üheksa võrdse vahet risttriipu (jagades lihatüki 20 võrdseks sektoriks).

See lihtsustab 1 l süstimisvedeliku jagamist kogu liha peale võrdseks. Süstige igasse sektorisse täpselt 50 ml leent. Nüüd laske süstitud lihal mõni tund maitsestuda ja taheneda ning valmistage samal ajal pindmaitseaine ehk *rub*.

Selleks jahvatage kohviveskis roosuhkur peeneks. Kallake see tainasegajaga varustatud köögikombaini. Lisage sinna Smoky BBQ maitseainesegu ning käivitage seade aeglasel kiirusel. Tasakesi lisage õli ning laske masinal töötada vähemalt 1 tund.

Kui möödunud on neli tundi, võite süstitud kaelakarbonaadi pakendist välja võtta ning selle pindmaitsestada ehk ruubida. NB! Lihapakendisse kogunenud ülemäärast soolvett ärge lillepeenrasse visake.

Kuiv ja kurnatud liha katke omavalmistatud maitseaineseguga igalt küljelt ning jätke toatemperatuurile seisma, kuni kogu

maitseainesegus olev suhkur on tekitanud lihale ühtlase glasuuri.

Nüüd küpsetage ettevalmistatud liha eelsoojendatud keraamilises BBQ-ahjus 130 kraadise kuumuse juures kuus tundi ning laske seejärel fooliumisse pakituna termokastis 1,5 tundi "puhata".

Kaste küpse liha maitsestamiseks

Kuna peaaegu kõik on tüdinenud ameerikapärasest magussuitsusest BBQ-kastmest, siis see retsept on valmistatud hoopis meile vägagi meelepärase sinepiga.

Sinepipõhist BBQ-kastet kasutab umbes 50 protsenti Lõuna-Carolina osariigist.

- 500 g ameerikapärast sinepit (või Dijoni sinepit)
- 160 g õunaveiniäädikat
- 60 g tomatipastat
- 200 g roosuhkrut
- 20 g (1 tk) kanapuljongikuubikut
- 10 g kuivatatud rosmariini
- 10 g selleriseemneid (soovitav)
- 40 g sinepipulbrit
- 30 g sibulapulbrit (Santa Maria)
- 30 g küüslaugupulbrit
- 20 g soola
- 15 g värskelt jahvatatud musta pipart, soovitatavalt Tellicherry

Segage kõik kokku ja laske paar tundi külmkapis marineeruda. Enne lihaga segamist soojendage +40 kraadini.

Siis tõstke liha välja termokastist, kus see on 1,5 tundi puhanud.

Eemaldage foolium ning rebige (*pull*) sealiha (*pork*) kätega parajateks ribadeks. Kallake lihale peale kaste, ning nagu klassikud ütlevad – *voilà!*

Balsamico-tomat

- 2 kobarat kirsstomatit
- Balsamico Glazed pudelis
- soola
- Tellicherry pipart

Asetage kuumale avatud grillile tomatid. Pigistage Balsamico Glazed pudelist tomatile otse peale. Ideaalis vedage kiirete käetõmmetega tomatile triibud. Maitsestage soola ja pipraga ning laske siis küpseda 1-1,5 minutit. Keerake tomateid ja korrake protseduure. Küpsetage veel 1 minut ja serveerige. Grill peab olema väga kuum.

Lõuna-Carolina stiilis burger rebitava grill-lihaga

South Carolina style pullet pork burger – võib-olla ongi nimi natuke "upitatud", kuid see roog on proovimist väärt. Kui olete liha ning kapsasalati Cole Slaw valmis saanud, siis pole midagi lihtsamat, kui nendest üks tore burger laduda.

ÜHEKS PORTSJONIKS VAJATE

- 1 burgeri- või muud saia või kaht röstsaiat viilu
- poolt peotäit rebitavat liha ehk *pulled pork*'i
- 2 sl punase kapsa ja roheline õuna salatit ehk Cole Slaw'd
- Cole Slaw salat punasest kapsast ja rohelisest õunast
- 600 g punast peakapsast
- 300 g 'Granny Smithi' õuna
- 1 sidruni mahl

KASTE

- 300 g paksu majoneesi
- 100 g heledat suhkrusiirupit

Puhastage kapsas ning viilutage võimalikult õhukesteks ribadeks. Peske õun, eemaldage südamik ning hakkige siis peenikesteks ribadeks. Seejärel piserdage üle sidrunimahlagaga.

Segage kokku majoneesi ja siirup ning ka kõik teised komponendid.

Head isu!

Raini grillitud kohafileekotletid sidruni-Mayo ja salatimixiga

KOTLETID

- 300 g kohafileed
- 200 ml vahukoort
- 1 väiksem sibul
- 50 g suitsusinki (suitsusauna)
- 1 sl umami maitseainet
- ¼ tl soola
- 1 tl Tellicherry pipart
- 50 g mandlilaaste

Kohafilee laske kaks korda läbi hakklihamasina, kasutage peenemat sõela. Sibul koorige ja hakkige hästi peeneks. Samuti hakkige väikesteks kuubikuteks suitsusink. Praadige sibul ja sink pannil pruuniks ning jahutage.

Kausis segage kokku kalast tehtud hakkmass ning jahtunud sibula- ja singisegu. Nüüd lisage maitseained ja segage mass korralikult läbi. Viimasena lisage vahukoort. Segage mass tasakesi korralikult läbi ja asetage külma.

Valmistage ette grillahi. Grillige madala ja keskmise kuumuse vahel (ca 145 kraadi) kinnise kaane all. Mina kasutan sõe ja grillresti vahel veel

reflektorplaati. See juhib otsese kuumuse toidust eemale ja võimaldab anda sellele aromaatsemat suitsu. Suitsu andmiseks panen reflektorplaadile lepa- või kadakapuru.

Grillige ülemisel restil. Enne kotlettide grillile asetamist määrige grillrest õliga kokku. Tehke käte vahel kalamassist kotletid ja pange õliga määritud grillrestile.

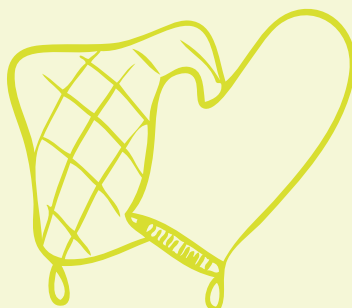
Küpsetage kotlette ühelt poolt seitse minutit, siis keerake need ümber ning raputage näpuotsaga peale mandlilaaste. Küpsetage veel seitse minutit. Küpsemis-aeg oleneb ka kotleti paksusest, sobivaim on ehk väikese sõrme jämedus. Suitsu andmiseks on hea kadakasaepuru.

SIDRUNI-MAYO

- 4 sl sidrunimahla
- 6 sl vedelat mett
- umbes 100 ml rapsiõli
- näpuotsaga soola

Pigistage sidrunist mahl välja. Mõõtkausi sidrunimahl ja lisage vedel mesi. Segage korralikult läbi. Hakake aeglaselt õli lisama. Lisage seda ühtlase peene joana ning samal ajal segage pidevalt segu vispliga.

Õli lisage niipalju, et segu saaks majoneesi konsistentsiga ja parajalt paks. Liiga palju õli pannes võib emulsiooni purustada ning siis eraldub õli ja sidrunime segu teineteisest. Kui majonees on piisavalt paks, maitsestage vähese soolaga ja asetage külma.

Vasakul on suitsu-grillahi madalal temperatuuril küpsetamise tarbeks. Keskmine on keraamiline grillahi. Ülimalt hea soojapidavusega – ükskõik kas õues on pakane või lõõskav päike, ahi hoiab kuumust ikka ühtmoodi hästi. Sobib nii praelõikude (steikide) kui ka suuremate tükkidega liha grillimiseks-küpsetamiseks. Paremalt grillvann šašlõki tegemiseks.

pärandati põlvest põlve. Vanaema võttis pakist tera või paar ning viskas supi sisse. Sööjad tundsidki supis siis pipra teravust, mitte selle vürtsi kogu maitse eripärasid. Pipraveskisse valati terasid muidugi ka, siis tõusis aroomis maitseid esile,” meenutab Rain. “Tegelikult on pipral ja pipral, just värskest jahvatatud ja kapis juba seisnud, suur maitsevahe.”

Rain ja Andrus kinnitavad, et suurima teraga must pipar Tellicherry on saadaolevatest kõige kvaliteetsem. Allan mainib, et paljud kipuvad liha üle pipardama, kuna toiduvalmistaja ei tunne mekkides pipra maitset. “Selle pipraga juba mööda ei pane!”

Kiitusega ei olda kitsi, uut maitset kirjeldatakse nagu head veini: “Suurest koorest saab jahvatades parima maitsebuketit, milles lisaks vürtsikusele on tunda pehmet puuviljast mekki,” märgib Rain. “Pehmuse taga on suure tuuma ja kesta vahekord. Pipratera, mille koor on õhuke, maitseb puisevalt,” lisab Andres.

Uudne maitsetaju

Teine uudislik maitseaine, mida nad oma roogade juures kasutasid, on umami. Jaapanist pärit maitseaine meki kirjeldamine on raske. Üha sagedamini kohtab eesti keeles selle kirjeldusena sõna “hõrk”. Jaapanlased juba kõrvutavad umamit teiste keelega

tunnetatavate maitsetajudega, nende kõnepruugis on hapu, soolase, magusa ja terava kõrval nüüd ka hõrk.

Raini väitel suudab umami teisi maitseid võimendada nii, et tuntaksegi – see roog viib lihtsalt keele alla. Selle maitset sisaldavad ka seened, tomat ja soja. “Maitseainesegus endas on hästi palju koostisosi, ja ka soola. Seega on mõistlik enne umamiga maitsestada, ja alles siis, kui roog vajab, lisada soola.”
Uurime BBQ Symphony meeskonnalt, millega nad koduhoovis ise grillivad. Rainil on neid aias kohe mitu. Tipptegijaks on tõusnud keraamiline grill. Sellisega liha küpsetades saab eriti mahlase tulemuse.

“Need on valmistatud savist ehk grillahjus on koos keraamika, mis on kaetud emailikihiga. Sellised ahjud akumulierivad soojust väga hästi. Isegi kui õues on külm ja tuul, ja liha on 17 tundi ahjus, toimub küpsemine ikka samamoodi, nagu oleks õues 30 kraadi sooja. Meie kliimasse on sellised ahjud parimad,” kiidab Rain. Samuti sobib see ahi suitsumaitselise grill-liha või -kala tegemiseks. Kütteks sobib grillsüsi.

“Selle ahju sisemuses saab kasutada savist lisaplaati ning panna sinna lepa-, kadaka- või õunapuuklotse, need hakkavad kuumuse mõjul natuke suitsu andma. Veel imevad need endasse ka ülevalt tilkuvat liha või kala mahla, nii

et kärsahaisu ei tohiks tulla,” teab Rain oma kogemusest.

Veepritsi ei tohi keraamilise grilli puhul kasutada, sest muidu läheb see ahi katki. Leeki summutatakse kaane sulgemisega.

Pannkoogid grillvannilt

Andrus tuletab meelde, et head šašlõkki saab vaid suurel ja aukudega šašlõkivannil. Augud rauast vanni külgedel on vajalikud selleks, et söed saaks õhku peale. “Kui aga juhtubki, et tuul puhub leegi üles, tuleb olukorda veepritsiga taas rahustada,” õpetab ta.

Grillvannil saab teha isegi pannkooke. Rain kasutab grillil pliidi-rauda, mille enne koogitaina plaadile tõstmist korralikult sisse õlitab. Nii jääb tuba praadimislohnast puhtaks.

Kapslit meenutav suitsugrillahi on liha ja kala pikaks küpsetamiseks madalal temperatuuril, maksimaalselt 100–130 kraadi juures. “Talvel tuleb isegi vati teki sisse mähkida, kui tahad 110kraadist kuumust saada,” räägib Rain.

Hea on aga selle ahju juures süte kohal olev veevann, alumine ja ülemine rest. Rain on pannud söed ühest nurgast põlema ning seejärel lisanud lepalahu, et saaks lihale anda suitsumaitset. Sellise tööpõhimõttega on suitsugrillahi oma olemuselt kõige lähem BBQ-ahjudele. “Proovisin isegi kala sellega suitsutada ... saab, aga ehedas suitsuahjus saadava tulemusega ei anna võrrelda.” ☼

KÜLASTA ROHELIST PÕLVAMAAD!

Moisekatsi Elohelü

**MOISEKATSI
ELOHELÜ**

22.-23. APRILL 2016

RÄPINA
HEA KODU KOHT

**HEA KODU
PÄEVAD**

3.-4. JUUNI 2016

SETO FOLK

**KOHTUME
2017.
AASTAL!**

PÕLVA
EESTI LÕÖTSAPEALINN

HARMOONIKA

16. JUULI 2016

Ökofestival

ÖKOFESTIVAL

21. AUGUST 2016

www.visitpolva.ee

www.polvamaa.ee

Salatite aeg

Tekst ja fotod **Dagris Punder**

Tundub, et suvi koputab juba uksele? Tahaks midagi värsket? Aga palun!

Salatitegemine ei ole mingi kunst, maitstva salati saab põhimõtteliselt kõigest värsketest, mis parasjagu käepärast on, kokku segada. Lemmikkomponendid on loomulikult tomat, kurk ja salatilehed, kuid võimalused on tegelikult piiratud! Kui juurde lisada veel salatikaste, veidi liha, kala või muna, ongi maitsev eine garanteeritud.

Igaüks teeb salatikastet erinevalt, siin on üks variant minu varamust. Kogused on tavaliselt umbkaudsed, silma järgi lisatud. Ühtlase tulemuse jaoks on mugav kasutada väikest purki, milles saab kõik korralikult segamini loksutada.

SALATIKASTE

- 3 sl valge veini äädikat (või palsamiädikat)
- 1 sl Dijoni sinepit
- 2 tl vedelat mett
- 1 dl oliiviõli
- soola-pipart vastavalt maitsele

Kinoasalat halloumi-juustuga

Toekam salat, kust leiab nii kinoad kui ka kikerherneid, peal praetud *halloumi*-juust. Magusat nüansi lisavad tumedad viinamarjad (siinkohal valige kindlasti seemneteta viinamarjad).

KAHELE

- 100 ml kinoad
- 100 g tumedaid viinamarju
- 100 g peotäis pistaatsia-pähkleid, hakitult
- 150 g *halloumi*-juustu
- salatilehti, lisaks piparmünti ja koriandrit
- oliiviõli
- 200 g konserveeritud kikerherneid
- sidrunimahla

Valmistage kõigepealt kinoa. Selleks võtke üks osa kinoad ja kaks osa vett. Keetke kaane all 10 minutit ja laske siis umbes sama kaua kaane all seista, kuni kogu vedelik on imendunud. Segage kokku kinoa, salatilehed, kikerhersed, pooleks lõigatud viinamarjad ja hakitud pähklid. Pigistage peale sidrunimahla ning lisage oliiviõli, maitsestage soola ja pipraga.

Kuumutage pannil veidi õli ning küpsetage *halloumi*-viile mõlemalt poolt.

Katke salat juustuviiludega ja serveerige.

Suvine salat

Kui aus olla, siis pole selle salati juures õigupoolest midagi uut. Kõik komponendid on vanad tuttavad – tomat, kurk, paprika. Sellegipoolest on see üks minu lemmikutest, olles värvikirev, kerge, tervislik ja maitsev! Maitseb väga suviselt isegi siis, kui peenramaalt veel suviseid köögivilju võtta pole.

Serveerige näiteks kanaga, et eine toekam oleks.

VAJA LÄHEB

- 4 tomatit
- 1 pikk kurk
- 1 kollane paprika
- 1 punane paprika
- hakitud peterselli
- sidruni mahl ja riivitud koor
- oliiviõli
- soola ja pipart maitse järgi

Hakkige kõik köögiviljad peeneks – mida väiksem, seda parem! Segage kokku, lisage veidi riivitud sidrunikoort, sidrunimahla ja oliiviõli, maitsestage soola ja pipraga.

Maakodu köögirubriiki toetab Kaubamaja Toidumaailm.

kaubamaja

üks ja ainus

Spinati-pirnisalat fetaga

Maitsev salat, mille jaoks ei pea ilmingimata suve ootama, kõik koostisosad on aasta läbi poodides olemas.

KAHELE

- 4 peotäit beebispinatit
- 1 suurem pirn
- poole granaatõuna seemned
- peotäis röstitud Kreeka pähkleid
- salatikastet (retsept eespool)
- 75 g fetajuustu

Peske spinatilehed, lõigake pirn pooleks, eemaldage südamik ja lõigake viiludeks. Vajadusel röstige pähklid, hakkige. Segage või laduge kõik koostisosad taldrikule või kausi, valage peale soovitud kogus salatikastet ning pudistage peale fetajuustu. Serveerige kohe.

Sinepikastmega kartulisalat

Tavalise kartulisalati erilisem vend. Kui värske kartul saadaval on, siis tasub see kindlasti ära proovida – komponentide nimekiri on äärmiselt lühike ja valmistamine ka imelihtne!

Grammi täpsusega pole siinkohal midagi teha, reguleerige koguseid tunde järgi vastavalt sööjate arvule ja enda maitse-eelistustele.

VAJA LÄHEB

- värsked kartuleid (eelistage väiksemaid)
- tilli, murulauku, peterselli
- sinepiseemneid
- keedetud mune
- salatikastet (retsept eespool)

Keetke kartulid. Keetke munad, võimalusel nii, et kollane jääb veel veidi vedelamaks – umbes 7 minutit. Hakkige ürdid. Röstige sinepiseemneid kuival pannil, kuni need hakkavad prõksuma – siis eemaldage kiiresti tulelt. Lõigake kartulid vastavalt suurusele kas pooleks või neljaks.

Valage peale salatikastet, segage, et kartulid oleksid kenasti kaetud. Lisage hakitud ürdid, segage läbi. Puistake peale sinepiseemneid ning lisage pooleks lõigatud munad. Serveerimiseks puistake peale hakitud murulauku.

*IDEE.
Soovi korral
lisage ka
marineeritud
kurki.*

KÖÖGIVILJAHOIDISTE PAKSENDAJA

Lühendab keetmise aega.
Hoidis tuleb paksem ja säilib hästi.

**SOBIB
KODUSE KETŠUPI
VALMISTAMISEKS**

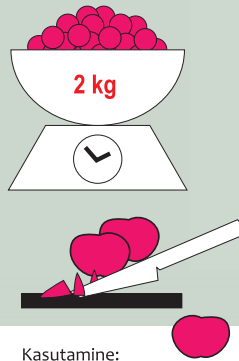
MIKAADO

OÜ Mikaado Tähetorni 21D Tallinn 11625

Vähem suhkrut,
paksem moos!

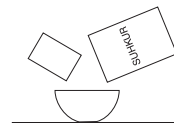
MOOSI- PAKSENDAJA

Koostisosad: Looduslik puuvilja-
pektiin, sidrunhape, suhkur,
säilitusaine kaaliumsorbaat.

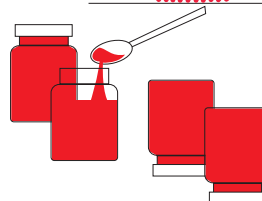
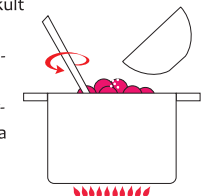
Kasutamine:

Marjad või puuviljad pesta, puhastada. Puuviljad lõigata tükkideks, võib eelnevalt koorida. 2 kg puhastatud marjade või puuviljade kohta võtta 500-600 g suhkrut või fruktoosi. Mahlatarretise puhul 1,3 l mahla ja vähemalt 500 g suhkrut.

Moosilisand segada suhkruga, lisada laiapõhjalisse keedunõusse marjadele ja pidevalt segamisel kuumutada keemiseni (soovi korral võib marju vähese suhkruga eelnevalt keeta). Jätkata segamist ja keeta 5 kuni 10 min kuni kogu moos on korralikult läbi keenud.

Eemaldada tekkinud vaht. Moos panna purki, purgid sulgeda, lasta jahtuda põhi ülespidi.

Moosilisand vähendab suhkrukulu ja lühendab keetmisaega. Moos tuleb paksem ja säilib hästi.

Eestimaine
toidutootja
MIKAADO
juba
23 aastat!

NIPP.
Lõigake viilud hästi õhukesed, sest sidruni maitse on üsna tugev. Kui sidrun nii väga ei meeldi, lisage seda vähem.

Sidrunisalat

Selle salati teevad eriliseks ahjust läbi käinud sidruniviilud. Magusad tomatid ja granaatõunaseemned tasakaalustavad mõru mekiga sidruni viile kenasti. Serveerige kas lisandina prae kõrvale või omaette roana – sel juhul lisage näiteks makarone, ja saate maitsva pastasalati.

KAHELE

- 1 väike sidrun
- oliiviõli
- 1 tl tuhksuhkrut
- kirsstomateid, punaseid ja/või kollaseid
- petersellilehti
- piparmündilehti
- poole granaatõuna seemned
- väike punane sibul
- soola ja pipart

Poolitage sidrun (vajadusel eemaldage seemned) ja lõigake õhukesteks viiludeks. Pange viilud keevasse vette ja keetke 30–60 sekundit. Kurnake.

Segage viilud soola ja suhkruga maitsestatud oliiviõliga ning sättige siis küpsetuspaberiga kaetud ahjuplaadile. Röstige neid ahjus 160 kraadi juures 10–15 minutit. Olge tähelepanelik, et mitte lasta neil kõrbema minna.

Lõigake kirsstomatid pooleks, viilutage õhukeselt ka punane sibul. Segage kõik salati koostisosad kokku, lisage oliiviõli, soola ja pipart. Viimasena lisage ahjust tulnud sidruniviilud ja segage kergelt läbi. ✨

Jänedasündmused 2016. aastal

Aia- ja lillepäevad
28.–29.05

Eesti XXV talupäevad
30.–31.07

Jänedasügislaad
10.09

Simmanid toimuvad Musta Täku tallis aasta ringi.

OÜ JÄNEDA MÕIS
Jänedas, 73602 Tapa vald
tel 384 9750

janedaturism.ee

Lõbus nõõbimäng

Marii ja Rimmo Robini nõõbimängus tuleb täringut veeretada ning nuppe edasi tõsta nagu kõigis klassikalistes lauamängudes.

Nõõbile sattudes tuleb valmis olla väikeseks esinemiseks.

Mängu lõpus tasub kaasmängijaga koos rõõmustada.

Tekst **Liivika Asumaa**,
Vaarikas Vahukoorega
Fotod **Birgit Püve**

Võib arvata, et toredaid lauamänge on juba piisavalt palju. Aga nii palju nalja ja rõõmu kui nõõpidest lauamäng, ei suuda pakkuda ükski klassikaline täringumäng.

Mie lauamäng on tore, ja mitte vaid seepärast, et seda saab kergesti kokku pakkida ning kõikjale kaasa võtta. Lisaks mängimisrõõmu nautimisele eelneb sellele meisterdamise elamus. Lihtsa, aga meeleoluyärve pakkuva lauamängu valmistamiseks on tarvis vähe asju ja natuke ema, vanema õe või osava sõbranna abi.

KUIDAS TEHA

Mängu tegemiseks lõigake kangast ristkülikukujuline riidetükk ja hakake sinna eelpistega mängurada õmblema.

Parem ja kindlam on seda teha siis, kui mängurada enne kas pliitsi või õmbluskriidiga ette joonistada. Kui ise hästi ei julge, paluge selleks täiskasvanute abi. Seda enam et kriidiga joone vedamisel on hea, kui keegi kangast pingul hoiab.

Kui see tehtud, õmmelge niitidest mängurajale parajate vahedega nõõbid; mõned neist võiks olla punased. Võite teha meie mänguplaani järgi, aga lisada ka oma tegevusi või hoopiski luua päris oma süsteemi.

Selleks et aru saada, kuidas mäng käib, paneme kirja mängujuhise.

Nagu ikka, on lauamängus vaja täringut ja nuppe. Kui mängunuppe pole võtta, võib kasutada mänguloomi, näiteks neid, mida on saanud üllatusmunade seest või legomängu mehikesi, või siis nõõpe, kivikesi jne.

kõikjale kaasa!

Mängijate arv ei ole piiratud. Mida rohkem mängijaid, seda lõbusam!

MÄNGU KÄIK

Kui nõobimäng on laiali laotatud, vee-retatakse kordamööda täringut. Vastavalt saadud tulemusele liigutakse mängurajal ehk iga silm täringul on üks piste mängulaul.

Kui jõuate nõobini, peate juhendist vaatama, milline ülesanne teid selle nõobi juurde sattudes ootab ning mida tegema peab.

Nõobile jõudnud mängija peab selle ülesande täitma.

Tähelepanu! Kui peatute punasel nõobil ja olete alumisel rajal, siis veab – liigute mööda punast pisterida kribinal-krabinal ülemisele reale.

Kui aga olete seismas ülemisel rajal, siis on paraku liikumine vastupidises suunas ehk alla tagasi. Mäng sellest ei katke, vaid jätkub võiduka lõpuni.

Mõnusat mängu ettevalmistamist ja lõbusat mängimist! ✨

VAJA LÄHEB

- Tükike paksemat kangast. Eriti hea, kui emal on mõni seismajäänud seelik või kleit, selle saab siis kenasti taaskasutada. Meie laumänguks kulus ära 50 x 40 cm suurune vana jakikangas. Samas võib see riidetükk olla ka suurem või väiksem.
- Peotäis erisuguseid nõope. Kui teed täpselt meie mängu järgi, siis 15 nõopi.
- Värvilist lõnga, heegelniiti vms.
- Õmblusnõela.

REEGLID EHK KUIDAS KÄITUDA, KUI SATUTE NÕÖPIDELE

1. nõöp – loe üks luuletus!
 2. nõöp – laula üks laul!
 3. nõöp – tee kukerpall või hüppa 10 korda õhku samal ajal plaksutades!
 4. nõöp – tee vastasmängijale (mängijatele) pai ning ütle midagi ilusat tema (igauhe) kohta.
 5. nõöp – laula üks jõululaul.
 6. nõöp – seisa ühel jalal, hoia kõrvadest kinni ja ütle kümme korda: "Ma saan sellega hakkama!"
 7. nõöp – tee kohe kõige naljakam nägu, mida oskad.
- Jõudes viimasele nõobile, saab mäng läbi. Tuju on kindlasti ülev. Hõiska rõõmsalt: "Olin tubli! Palju õnne mulle!"

Kevade- ja suveüritused 2016

APRILL

- 1. IV tähistab Otepää linna 80. aastapäeva.
- 2. IV tutvustatakse puidu biokahjustusi (*materjalitarkus.com*) Eesti Arhitektuurikeskuses.
- 4. IV on kaevude päev Eesti Vabaõhumuuseumis.
- 8.-11. aprillini toimub mess "Eesti ehitab 2015", Eesti Näitused.
- 9. IV on puitpõranda korrastamise koolitus (*renoveeri.net*). SRIK Tallinn.
- 10. IV toimub Pirita kloostri seminariumis Tiina Paasiku aiakoolitus. Eelregistreerimine *PiritaAed@gmail.com*.
- 11. IV on portselanilaat Rannarahva muuseumis.
- 16. IV on mööbliseminar Palmse mõisas.
- 16. IV toimub "Valga romuring".
- 16. IV on arhitektuuripärandi teabepäev Tohisoo mõisas.
- 16.-17. IV on XXV orienteerumisvõistlus "Pekko kevad" Ootsipalus.
- 18.-24. IV on XV Supilinna päevad.
- 19. IV on C. R. Jakobsoni talumuuseumis õppetäev, õpitakse kaevurakete tegemist.
- 19.-26. IV toimub Viljandi Jazzkaareke.

- 21.-23. IV on Tartus Maames.**
- 23. IV Tartus maaülikooli spordihoones mess "Maale elama".
- 22.-23. IV avatakse rahvamuusikute suvi Mooste mõisas rahvamuusikatöötuluse festivaliga "Moisekatsi elohelü 2016".
- 23. IV on välisvärvide koolituspäev Anija mõisas (*anijamois.ee*).
- 23. IV on Varnjas kalalaat.**
- 23. IV on jürapäev Eesti Vabaõhumuuseumis. Avatakse hooaeg ning antakse talud üle suvistele perenaistele ja -meestele.
- 23. IV saab Eesti Arhitektuurikeskuses kuulda loengut "Majaseened ja muud pahalased", *materjalitarkus.com*.
- 23. IV on Paldiski nelja kuninga päeva laad.

- 24. IV on Tallinnas Eesti Näituste messikeskuses mess "Aiandus 2016".
- 24.-26. IV toimub Tallinnas Eesti Näituste messikeskuses mess "Interjäär 2015".
- 29. IV toimub Viljandis öötantsupidu.
- 29. IV - 1. V kestab Haapsalu õudus- ja fantaasiafilmide festival.
- 30. IV on Rogosi mõisa aaretejaht.
- 30. IV peetakse Seto tsäimaja sünnipäeva.
- 30. IV õpetatakse kriitvärvi valmistama ja seda kasutama. SRIK, Tallinn.
- 30. IV on Pürksi keskus kevadlaad ja õhtul pidu Noarootsi kõrtsis.

MAI

- 1. V on kevadlaad Eesti Vabaõhumuuseumis.
- 1. V joostakse 87. korda ümber Viljandi järve.
- 1. V peetakse Setumaal lihavõttepühi.
- 2. V on üleriigiline talgupäev "Teeme ära!".
- 4.-7. V kestab rahvusvaheline kirjandusfestival "Prima vista".
- 6. V toimub Rakvere Maxima emadepäevalaad.
- 7.-8. V on Valga ja Valka piiril heategevuslik piirilaad ning vorsti- ja grillfest "Piirideta grill".
- 8. V on emadepäeva laad Jõgeva Spordikeskuse Virtus naabruses.
- 13. V on Narvas Maxima lillelaad.
- 13.-14. V on Kuressaares aiandus- ja lillepäevad.
- 14. V toimub mess "Maale elama" Tallinnas Telliskivi loomelinnakus.
- 14. V toimub Saku kevadlaad.
- 14. V kella 18-23 muuseumiöö Eesti Vabaõhumuuseumis. Muuseumiöö raames on paljud muuseumid üle Eesti avatud tasuta külastuseks.
- 14. V on Kanepis kevadlaad.
- 14.-15. V on Kihlepa külas Neitsiraba külastuskeskuses võilillefestival.**
- 19.-21. V toimub Tartus alternatiivkultuuri festival Indiefest.
- 20. V toimub Pärnus Maxima taimelaad.
- 20.-22. V on Türi lillelaad.
- 21.-22. V elustatakse Eesti Vabaõhumuuseumis ajalugu ning MTÜ Lonkava Hundi Koda eestvedamisel saab muinasajast rännata keskaega.
- 21. V joostakse SEB maijooksu.
- 21. V saab teoks rohevahetus Värskas Seto talumuuseumis.
- 21. V toimub Valgas SA VIKP territooriumil rahvusvaheline vanavara ja käsitöö laad.
- 21. V on Valgamaa laulupidu.

- 21. V on käsitöölaad Viljandimaal Heimtalis.
- 21. V peetakse Karksi-Nuias Viljandimaa memme-taadi pidu.
- 22. V on Lavassaares vanavara laad ja pasunakooride ülevaatus.
- 22.-23. V on Kuressaare aiandus- ja lillepäevad Raiekivi säärel.
- 26.-29. maini kestab Tallinnas kirjasõna festival.
- 27.-28. V on Ulge puhkealal "Võrtsjärve suvefest 2016".
- 27. V - 5. VI Saaremaa III orhideefestival Vilsandi rahvuspargis.
- 28. V toimub võrukeelne laulu- ja rahvapidu "Uma pido".
- 28. V on tuulekala festival Hiiumaal Kärddla sadamas.
- 28. V toimub Keila laad ja selle raames Eesti Grilliliidu korraldatavad Eesti meistrivõistlused šašlõkigrillimises.
- 29. V on Värskas suviste käsitöö- ja maalaad.
- 29. V toimub Tartus Raadi mõisapargis Tartumaa tantsupidu "Hingepuu".
- 31. V on Tartus Tamme staadionil võimlemispidu.

JUUNI

- 2.-6. VI kestab Tsoorus puukunstpäevad "Pargist parki".
- 3.-4. VI on Röpina mõisa südames "Hea kodu päevade" mess ja laad.
- 4. VI on Mooste mõisapäev.
- 4. VI on Paistus IV Mulgi pidu.
- 4. VI avavad Tõrvas oma ukсед kodukohvikud.
- 4. VI on Otepääl Eesti lipupäevad.
- 4. VI on Pärnu Vallikäärus nais- ja neidudekooride laulupäev "Üle Maarjamaa".
- 4.-5. VI on Pärnus *line*-tantsu festival.
- 4.-5. VI toimub Tartus "Emajõe bluus".
- 4.-5. VI kestab Viljandis hansapäevad.
- 4.-5. VI võib Eesti Lennundusmuuseumi territooriumil ja õhuruumis nautida Eesti lennupäevi.
- 10.-11. VI toimub Pärnu Vallikäärus hea toidu festival Grillfest.
- 10.-11. VI toimuvad Põlva päevad.
- 11. VI on Intsikurmus Põlva maakonna tantsu- ja laulupidu.
- 11. VI toimub laad Tõstamaa vallas Pootsi külas.
- 11. VI trallitakse neljarealisel kasealleel ning peetakse Koivalutse laata.
- 11.-12. VI on Eesti Vabaõhumuuseumis memme-taadi päevad.
- 12. VI peetakse Jõgeval II Eesti naiste tantsupidu "Mehelugu".
- 16. VI avatakse Tartus Antoniuse õues muusikasuvi.
- 18. VI on Valka-Valga triatlon.
- 18. VI toimub Saatses sõirapäev.
- 20. VI on Luhamaal suvistepüha ehk troitsa tähistamine.
- 20. VI algab jaaninädal Karilatsis.
- 21. VI öeldakse Pärnus "Tere, Pärnu suvi!".

22.-23. VI kestab Pühajärvel jaanitulepidused.

- 22.-24. VI kestab rahvusvaheline pärimuspidu "Baltica 2016".
- 23. VI on Avinurmes jaanilaad.
- 23. VI toimub Ahja saunaralli.
- 25. VI on Suislepa paadisadamas paadipäev.
- 25.-28. VI on taas Saaremaa III orhideefestival Vilsandi rahvuspargis.
- 25. VI on Värska laululaval Seto leelopäev.
- 28. VI toimub XX Muhu tulevikumuusika festival "Juu jääb".
- 29. VI on Tartu linna päev.

JUULI

- 1. VII algab Otepääl muusikapidu Retsrobost.
- 1. VII on Pärnus hansapäevad.

2. VII on Rõuges paadiralli.

- 2. VII toimub "Kabli päikeseloojangu festival".
- 2. VII on Seidla mõisas kila-kola laad.
- 5. VII helisevad Saaremaa oreolid.
- 6.-10. VII on XXII rahvusvaheline Võru folkloorifestival.
- 7.-9. VII toimuvad Pärnus ooperipäevad.
- 7.-10. VII on "Suur maasturite suvesõit 2016".
- 8.-10. VII on Pärnus festival Harmonica.
- 8.-10. VII on Kihnus "Mere pidu".
- 9. VII on Põltsamaa lossipäev.
- 9. VII toimub Võrumaa öötantsupidu.
- 10.-11. VII on Tartus Raadi mõisapargis festival "Punk'n Roll".
- 11.-17. VII on Pärnus muusikafestival "Järvi akadeemia".
- 12.-17. VII on Viljandi XXXI vanamuusika päevad.
- 15. VII saab Haapsalus näha "American Beauty Car Show'd".
- 16. VII on Mulgi maraton Ruhja-Karksi.
- 16. VII toimub Intsikurmus rahvusvaheline lõõtspillipidu "Harmoonika".
- 17. VII on Abja suvepäevad.
- 21. VII on iloõtak Seto talumuuseumis.

- 22.–23. VII toimub Ostrova festival.
- 22.–24. VII on Pühajärve puhkpillipäevad.
- 23. VII on Haapsalus joogafestival.
- 23. VII toimub Mooste mõisahoois lina- ja käsitöölaat.
- 23.–24. VII on külapillimeeste kokkutulek Pärnus Nooruse majas.
- 24. VII on avatud talude päev üle Eesti.
- 28.–31. VII toimub XXIV Viljandi pärimusmuusika festival.
- 28.–31. VII kestab Kuremaal Jõgevatreff.
- 29. VII on Peipsimaa külastuskeskuses räabu päev.

- **29.–31. VII on Pärnus XIII portselanipäevad.**
- 30. VII on Uulu külas lambaliha grillimise võistlused "Lamba Vest".

AUGUST

- 5. VIII on Pühalepa V muusikafestival.
- 5.–6. VIII toimuvad Pärnu gildipäevad.
- 5.–6. VIII on Emajõe festival.
- 5.–6. VIII on Intsikurmu muusikafestival Põlvas.
- 5.–6. VIII kõlavad taas kaunid viisid Leigo talus, toimub "Leigo järvemuusika".
- 5.–7. VIII toimub Järvemaal Vana-Veski puhkekeskuses esoteerikafestival "Leia end".
- 6. VIII on Suurel Munamäel "Päikeseloojangu kontsert".
- 6. VIII toimub Valgas õpitubade ja tantsudega "Rahvariiete tuulutamise päev".
- 6. VIII on Harjumaal Karala külas aiandustalude ühisüritus "Lilleralli 2016".
- 6. VIII toimub VI Lihula lillkirja festival.
- 6. VIII on Kasepääl "Kalevipoja kala- ja veefestival".
- 7. VIII on Vana-Vigala TTK staadionil potilaat.
- 8.–13. VIII saab Tartus nautida PÕFFi armastusfilmide festivali Tartuff.
- 9. VIII algavad Varbola külas XX puupäevad "Varbola puu".
- 11. VIII vallutavad Kuressaare merepäevad.
- 12. VIII on "Birgitta festival" Pirita kloostri.
- 12.–14. VIII on "Viru folk 2016" Käsmu kaptenikülas.
- 13. VIII toimub Pärnus tänavafestival "Augustiunetus".
- 13. VIII on Narvas suvelaat.
- 13. VIII on Haapsalus tänavafestival "Maitsete promenaad".
- 13. VIII on Rannarootsi muuseumis lesta teemapäev.

- 13. VIII on VII pilliroofestival.
- 13.–14. VIII toimub Hauka laad.
- 13.–14. VIII on kostipäiv ehk Setumaa kohvikutepäev Põlva- ja Võrumaa eri paigus.
- 17.–20. VIII toimub Tartus rahvusvaheline linnafestival Uit.
- **17.–21. VIII kestab Türil "C-Jam Cellofest 2016".**
- 18. VIII on Saatses sõirapäev.
- 19. VIII on Kolkjal õunapäev.
- 19.–20. VIII on Saaremaal Salme külas Eesti esimene viikingiturg.
- 19.–21. VIII kestavad Võru linna päevad.
- 19.–21. VIII on Raplas seniortantsu festival "Naaber, tule tantsima".
- 20. VIII peetakse Riidajas mõisapäeva.
- 20. VIII on Eesti Vabaõhumuuseumis "Eesti laulu päev".
- 20. VIII on Tahkurannas hapukurgifestival.
- 20. VIII on Ülenurmel küüslaugufestival.
- 20. VIII on Hiiu kala ja õlle festival Kassari puhkekeskuses.
- 20. VIII on Tallinna Lauluväljakul ühislaulmine "Vaba rahva laul".
- 20. VIII on Vanamõisa käsitöölaat.
- 21. VIII on Põlva Talurahvamuuseumis ökofestival ja laad "Rohelisem elu".
- 21. VIII on Haapsalus pitsipäev.
- 21. VIII toimub Eesti Maanteemuuseumi parklas autokino RÖHH ehk roheliste ööde filmifestival.
- 27. VIII on Pärnu-Jaagupi alevi Halinga suur suvelõpupidu.
- 27. VIII on Tõstamaa mõisas kaduva kino päev.
- 27. VIII toimub C. R. Jakobsoni talumuuseumis talupäev, kus toimuvad töötoad ja kõlab rahvamuusika.

- **27. VIII on Narva linnuse Põhjaõues hoidisefestival "Suvi purki".**
- 27. VIII on muinastulede öö mitmel pool Eestis.
- 27.–28. VIII toimub Lüübnitsas sibula- ja kalalaad.

Uudiseid ja eelteateid ootab iga kuu 10. kuupäevani toimetaja **Kadri Tramm**. Tel 661 3370, e-post kadri.tramm@maakodu.ee.

TIIT REISID OÜ

TALLINN

Tatari
tel 662 3762
tallinn@tiitreisid.ee

KÄRDLA

Sadama 1
tel 463 2077
hiiumaa@tiitreisid.ee

PÄRNU REISIBÜROO

Rüütli 32
tel 444 5105

Täpsem info:
www.tiitreisid.ee
tel 662 3762

Bussireisid Eestimaal

EESTIMAA KIRIKUD JA ORELID KOOS ÖHTUSE KONTSERDIGA

LÄÄNE-EESTI 01.08.2016
KESK-EESTI 04.08.2016
PÕHJA-EESTI 01.10.2016
Hind al 70 €

HIUMAA 28.–29.05 Tuulekala
festival; 09.–10.07 Käsitöolaat;
06.–07.08 Kohvikute päev.
Hind al 106 €

**JAANIREEDE MUUSIKAGA
SUURE-JAANIS JA
HÜPASSAARE RABAS**
22.06.2016. Hind al 125 €

KIHNU 02.–03.07; 30.–31.07.
Hind al 145 €

KIRDE-EESTI 11.06; 03.07;
14.08. Hind al 55 €

LAHEMAA 19.06; 06.08.
Hind al 38 €

**PÕLTSAMAA-OLUSTVERE-
VILJANDI** 18.06; 24.07; 21.08.
Hind al 48 €

**PEIPSI RANNIK JA
VANAUSULISED** 26.06; 07.08;
27.08 Kallaste mee- ja sibulalaat;
17.09 Varnja sibula ja jõhvikalaat.
Hind al 42 €

**PÄEV SUURE-JAANI
MUUSIKAFESTIVALIL** 17.06.
Hind al 85 €

RUHNU 06.–08.07; 10.–12.08.
Hind al 190 €

VORMSI 12.06; 02.07; 13.08.
Hind al 42 €

VÕRO- JA SETOMAA
16.–17.07, 13.–14.08.
Hind al 110 €

NOAROOTSI JA HAAPSALE
26.05; 23.07; 20.08.
Hind al 38 €

SAAREMAA 18.–19.06;
06.–07.08. Hind al 110 €

Lennureisid

ROOMA (lennureis) 20.–25.04.
Hind 820 €

BERLIIN 20.–23.07.
Hind al 590 €

VIIN 12.–17.07. Hind al 650 €

PÜHA MAA IISRAEL 14.–22.10.
Hind al 1300 €

**SAKSAMAA – LUTHERI JA
BACHI RADADEL** 05.–11.05;
15.–22.09. Hind al 950 €

PARIIS JA VERSAILLES
(lennureis) 08.–11.09.
Hind al 780 €

Bussireisid

PETERBURI
19.–22.05; 14.–17.07 algusega
Pärnust; 18.–21.08; 15.–18.09.
Hind al 220 €

**SIGULDA TAIME- JA
LILLELAAT** 01.05. Hind al 35 €

AHVENAMAA 16.–19.06;
21.–24.07; 11.–14.08.
Hind al 265 €

KESK-NORRA 19.–26.07.
Hind al 490 €

LÕUNA-SOOME 01.–03.07;
19.–21.08. Hind al 195 €

ROOTSI PARIMAD PAIGAD
10.–14.07. Hind al 370 €

VALGEVENE RINGREIS
08.–12.06; 20.–24.07.
Hind al 290 €

KALININGRAD JA JANTARNY
06.–09.07. Hind al 285 €

PETSERI-PIHKVA-NOVGOROD
01.–04.07. Hind al 260 €

LÄTI 15.–17.07. Hind al 190 €

LEEDU 06.–09.07; 10.–13.08.
Hind al 250 €

**LÕUNA-POOLA JA
SLOVAKKIA** 11.–17.07.
Hind al 360 €

VIIBURI-PETERBURI
(Soome kaudu) 30.06.–03.07;
28.–31.07. Hind al 260 €

UNGARI 26.07.–01.08.
Hind al 355 €

ŠOTIMAA 06.–17.09 (laev-buss);
08.–15.09 (lend-buss)
Hind al 890 €

PÄEV HELSINGIS 13.07; 17.08.
Hind al 80 €

	plekk	valge, ladina k	mehenimi	volt	esiotsa	U	uraan	ruum kindluses	Terminaatori solist							
Tagore teos																
kohamäärus				looduskaitse			aastaraamat									
				germaanium			neutrum									
pildil olev <i>Dendrobium</i>																
eestlasest õukonnaarst							ajaleht, lüh									
							mäestik Siberis									
					lehtpuu											
					... vööde					piirkond Kreekas						
					ida suunas											
					ila											
					möötiühikute süsteem			imaginaarühik		riikide liit	kriipstäh	antikehi sisaldav preparaat	kiinduma	teravili	multimeedia sõnum	
								arutlev kirjutus								
					elektron			väär tegu								
					Kennel Club			lennukimark								keldi keel
	... al Mare	linn Portugalis	spordivarus-tust ja rehve tootev firma	aktiivne galaktikatum Mani saare ja Tiibeti domeenid							eramaja					
											onu					
pildil olev <i>Dendrobium</i>										kõige pealmise						
										peale						
munarakk, lad k					diaameeter		etüleenoksiid			teenistusest lahkunud					liiter	
					mehenimi		vajan, olen sunnitud			valuhüüd					postkast	
pildil olev <i>Dendrobium</i> ...														märke kirjas		
pildil olev <i>Dendrobium</i>										loodus-kaitseala Läänemaal					keeleinstituut	
										röntgeenium						
endine sotsiaal-minister					kirgliku, kiimalise											
					Webberi muusikal											
	avamine, ingl k														ava kate	
	pallimäng hobustel															
poeg		... Heidmets	või kaabu, ingl k			detsi-		ehk		liiter						
						doktor										
ilutaim										umbes						
										spordi-kubi						
alevik Valgamaal									sinu							
									hapnik							
pea kinni!					koht laevade remonti-miseks											

Lahendusi ootame 18. aprillini aadressil **Maakodu, Narva mnt 13, 10151 Tallinn** või e-posti teel kristel.kirss@maakodu.ee. Lisage vastuse juurde ka oma selle numbri lemmiklugu.

Õige vastus oli: silmarõõmu kodukamaralt, roomav metsviits, kerakellukas, kirjulehine naat, kurekatel. Loosiõnn naeratas Tamara Lobjale, kelle auhinnaks on raamat "Johannes Hint. Aastakümneid varjul olnud vangla-päevikud". Järgmise ristsõna auhinnaks on kirjastuse Sinisukk välja antud raamat "Puude ja põdsaste lõikamine".

Kauaoodatud 200-seeria Avant laadur nüüd Eestis!

Kerge ja väike profikasutuseks mõeldud hüdro mootoriga laadur sobib nii tallu, talli kui ka kinnistule hooldamis- ja haljastustöödeks.

Põhivarustusse kuulub varasemast võimsam bensiinimootor (20 või 25 hj), ruumikam kabiin, võimsam hüdro süsteem (50 l/min), hüdraulika kiirliitesüsteem, suurem aku, mahukam 14 l kütusepaak, Avanti kiirkinnitussüsteem. Uuele Avant 200 seeria mudelile on võimalik juurde tellida palju mugavat lisavarustust. Uuri lähemalt siit: www.avanttecho.com/www/ee

AVANT[®]

**AVANT – palju erinevaid mudeleid.
Igale mudelile üle 100 töövahendi.**

Harjumaa, SAUE 76505, Tule 20. Tel 670 9621, 528 2732, 521 8462
Valgamaa, VALGA 68204, Petseri 40. Tel 524 1759

SAMI
MASINAKESKUS
www.sami.ee

FRANKE TÄIUSLIK SÜSTEEMNE KÖÖGITEHNIKA

Valamud
Segistid
Õhupuhastid
Sorterid

www.franke.ee

*Make
it
Wonderful*

FRANKE